

ŽIVOTNE PRIČE POLITIČARKI IZ VOJVODINE

Privedila Dijana Subotički

Kikinda, decembar 2012. godine

Izdavači
Nikasso–NM – BANATSKI KULTURNI CENTAR
023/781–552, 783–155, JNA 35, Novo Miloševo
e–mail: nikasso.bkc@gmail.com
www.banatskikulturnicentar.blogspot.com
UG „POSTPESIMISTI KIKINDE“
Kikinda

Urednik
Radovan Vlahović

Recenzije
prof. dr. Svenka Savić
Marija Srdić

Prelom teksta i dizajn
Senka Vlahović Filipov

Prevod Predgovora sa srpskog na engleski jezik
Jasmina Ljubović

Fotografije
Iz privatne dokumentacije

Štampa
Glasnik, Beograd

Tiraž
300

ISBN 978-86-6029-121-1

CIP – Каталогизација у публикацији
Библиотека Матице српске, Нови Сад

32:929 Bjelić-Francuski V. (047.53)
32:929 Bulatović G. (047.53)
32:929 Jerinkić Đ. (047.53)
32:929 Hrnjak S. (047.53)
32:929 Papuga O. (047.53)
32:929 Popović J. (047.53)
32:929 Žiroš-Jankelić A. (047.53)

ŽIVOTNE priče političarki iz Vojvodine / priredila Dijana Subotički. - Novo Miloševo : Banatski kulturni centar ; Kikinda : Postpesimisti, 2012 (Beograd : Glasnik). - 131 str. : ilustr. ; 21 cm

Tiraž 300.

ISBN 978-86-6029-121-1

1. Суботички Дијана

а) Бјелић-Француски, Весна (1961-) - Интервјуи б) Булатовић, Гордана (1963-) - Интервјуи в) Јеринкић, Ђурђина (1974-) - Интервјуи д) Хрњак, Станислава (1976-) - Интервјуи е) Папуга, Олена (1964-) - Интервјуи ф) Поповић, Јудита (1956-) - Интервјуи г) Жирош-Јанкелић, Анико (1967-) - Интервјуи
COBISS.SR-ID 275698439

ZAHVALNICA

Za nastanak i objavljivanje ove knjige zaslužna je profesorka emerita Svenka Savić, koja me je neumorno podsticala i usmeravala u radu, izdavači uvek spremni da podrže nove publicističke poduhvate koji se kose sa ranijom književnom praksom Banatskog kulturnog centra u Novom Miloševu: Radovan Vlahović i Senka Vlahović-Filipov, donator Ekumenska inicijativa žena iz Omiša, koja je prepoznala projekat kojim smo u UG „PostPesimisti Kikinde“ aplicirale na konkursu i finansijski ga podržala, kao i žene koje su se odazvale pozivu da kazuju svoje životne priče i strpljivo odgovaraju na niz pitanja, što je trajalo satima, a potom da iščitavaju transkripte koje sam im dostavila na proveru uoči objavljivanja. Njih sam radila ovim redosledom: Olena Papuga (LSV), Judita Popović (LDP), Aniko Žiroš-Jankelić (DS), Gordana Bulatović (DS), Đurđina Jerinkić (LSV), Vesna Bjelić- Francuski (SPS), Stanislava Hrnjak (SNS). Veliko hvala na podršci dugujem svojoj majci Gizeli Subotički. Iskreno zahvaljujem i svima koje ovde nisam nabrojala, a svojim pitanjima i sugestijama tokom izrade publikacije potpomogli su da knjiga dobije ovakav oblik.

Dijana Subotički

Objavljivanje ove publikacije podržao je EIŽ - Ekumenska inicijativa žena iz Omiša, Hrvatska. Pisani tekstovi objavljeni u publikaciji odražavaju isključivo stavove njihovih autora/ica i ne predstavljaju nužno i službene stavove EIŽ-a.

ekumenska inicijativa žena

PREDGOVOR

Na Univerzitetu u Novom Sadu, ACIMSI Centru za rodne studije pohađala sam izborni kurs (Svenke Savić, profesorka emerita) pod nazivom „Interkulturalni i rodni aspekti naracije“ (2012), koji za cilj ima sticanje znanja o kulturnoj i rodnoj međuzavisnosti u pripovedanju na osnovu ličnog iskustva životne priče (*oral history*).

To je tehnika i način konstruisanja stvarnosti pripovedačice, pa se u kursu razmatraju različiti načini na koje žena konstruiše podatke iz života, s jedne strane i načini na koje se oni analiziraju, sa druge strane. Cilj kursa bio je ovladavanje tehnikama beleženja životnih priča žena iz nacionalnih zajednica u Vojvodini i načinima analiziranja prikupljenog materijala za potrebe doktorskog rada. Imajući u vidu da na doktorskim studijama analiziram kako su političarke predstavljene u štampanim medijima u predizbornoj kampanji, opredelila sam se za životne priče žena koje su u politici, ali nisu često na naslovnim stranama pisanih medija.

Tako sam u februaru 2012. uradila tri životne priče republičkih poslanica: Olene Papuge iz Ruskog Krstura, Judite Popović iz Zrenjanina i Aniko Žiroš-Jankelić iz Sente. Na podsticaj profesorka nastavila sam sa radom i nakon izbora koji su održani na svim nivoima u Srbiji 6. maja 2012. godine, i tako tokom jeseni 2012. godine, priredila još četiri životne priče. Ovoga puta odabrala sam političarke iz svoje lokalne sredine: poslanicu u Skupštini AP Vojvodine Vesnu Bjelić-Francuski, predsednicu Skupštine opštine Kikinda Đurđinu Jerinkić, potpredsednicu SO Kikinda Gordanu Bulatović i odbornicu u SO Kikinda Stanislavu Hrnjak.

Baš kao i u prošlosti, savremeni feministički istraživači/ce su zainteresovani za usmene istorije i biografski rad iz nekoliko razloga: da razviju feminističku teoriju, posebne afinitete i divljenje prema drugim ženama, doprinesu socijalnoj pravdi, olakšaju razumevanje među društvenim klasama, i istražuju značenje događaja u očima žena. (Shulamit Reinharz, Lynn Davidman, 1992: 134)

Zahvaljujući projektu „Povećanje svesti građana/ki Vojvodine o rodnoj ravnopravnosti“ čiji je nosilac udruženje građana „PostPesimisti Kikinde“ u Kikindi i zahvaljujući finansijskoj podršci Ekumenske inicijative žena iz Hrvatske, nastala je ova zbirka u kojoj je ukupno sedam životnih priča političarki iz Vojvodine. Svaka od ovih žena je subjekt priče. Trudila sam se da razgovor usmeravam kako bi one što

slobodnije govorele. One su u knjizi poređane abecednim redosledom.

Što se primene metoda tiče, nastojala sam da imam puno poverenje u ženu i u ono što ona priča. Sagovornice su bile sigurne da ništa neću upotrebiti bez njihove saglasnosti. Sa svakom političarkom sledila sam šemu razgovora koja je počinjala prođicom iz koje žena potiče: detinjstvom, vaspitanjem, generacijskim vezama; zatim sam se nadovezivala na školovanje, profesiju, partnera, muža, ljubavni život, brak, razvod... itd.); decu; rađanje, materinstvo, porođajno odsustvo, vrtići, škola, dečje bolesti, razlike u vaspitanju muškog i ženskog deteta, primer oca ili majke u porodici; materijalno stanje u porodici tokom godina, stambenu situaciju (stan/kuća), domaćinstvo i svakodnevne brige (radni dani, praznici); pitanje veroispovesti; slobodno vreme: da li je žena uspela naći vremena za sebe, za prijatelje, važnije socijalne veze žene sa drugaricama, prijateljima i slično; kako je provodila praznike, raspuste; negu i brigu o svom zdravlju... Posebno mesto u svakoj priči zauzima deo o poimanju rodne ravnopravnosti, motivima za ulazak u politički život, sa objašnjenjima o učešću u njemu i refleksijama, kao i predstavljanje političarke kao kandidatkinje na poslednjim izborima. Pitala sam i šta je žena želela kao devođica da postigne u životu i šta joj se ispunilo, a šta nije.

Sledila sam pravilo koje su do sada negovale istraživačice Ženskih studija i istraživanja u Novom Sadu, koje bi odnos istraživačice i žene koja priča definisalo saradnički: istraživačice su autorke teksta, a žene sa kojima razgovaram su autorke svojih života.

Za patrijarhalni pristup u kojem se žena suočava sa dominacijom muškaraca u društvu, svaka životna priča žene je za istrživačicu jedinstvena, neponovljiva i istinita, te posvećujemo puno poverenje i onome što je rekla i onome što je podrazumevala (Savić Svenka 2001:9).

Mogla bih da navodim niz sličnosti među izabranim političarkama, počevši od činjenice da su sve visoko obrazovane, kao i da su istovremeno veoma različite, pre svega zbog različitih političkih partija kojima pripadaju, ali to nije predmet ove publikacije. Zbirka je štampana kao jedna od projektnih aktivnosti „PostPesimista Kikinde“, sa namerom da utiče na povećanje broja žena u politici, jer verujem da ovakva svedočanstva utiču na osnaživanje političarki.

U Kikindi, 1. decembra 2012.

Dijana Subotički

VESNA BJELIĆ- FRANCUSKI

(1961), Kikinda

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Rođena sam u Kikindi 28.10.1961. Odrasla sam u skromnoj porodici. Tata je radio, a mama je bila domaćica. Imam jednog brata. Mogu reći, da mi je detinjstvo bilo lepo, mada teško. I tada je bilo dosta teško živeti sa jednom platom, ali su moji roditelji znali da to usklade, jer je mama radila po kući i bavila se domaćinstvom. U dvorištu je gajila živine i svinje. Tata je radio u radionici za opravku kola tzv. „Kolskoj radionici“ - pri ŽTP Beograd. Pošto je mašinar po struci, radio je od mesta strugara do mesta rukovodioca izrade traktorskih prikolica, što je tada bilo u trendu. Ubrzo je završio višu školu i političke škole, pa je tako postao rukovodilac službe. Bio je sposoban da nešto inovira. Klasičnu kolsku prikolicu pretvorio je u traktorsku prikolicu, koja je mogla da se otvara sa više strana što je kasnije patentirala njegova pomenuta firma. Onda je dobio veću platu, pa nam je postalo lakše, iako je pre toga on podigao kredit a iz tih para sagradili su kuću. To je za mene bilo lepo doba, mnogi će to nazvati Titovim dobom.

Hoću da apostrofiram, da sam dete iz mešovitog braka. Majka je Mađarica, a tata je „Lala“- Banaćanin. U mojoj porodici se od njenog formiranja stalno susreću mađarska i srpska kultura, od toga da je Tito broj jedan- kod tate do toga, da postoji Bog- kod mame. Uvek sam bila između tih svetova i videla dobre i loše strane i jednog i drugog. Mislim, da me je to oplemenilo, jer nikada nisam bila isključiva, uvek je postojala neka mera između jednog, drugog ili nekog trećeg izbora. Uvek sam tražila nešto što nije ekstremno za sva vremena.

Moj mlađi brat krenuo je tatinim putem, završio je srednju mašinsku školu i iz velikog žara, da počne što pre da radi, da se osamostali i da ima svojih para; jer u kući nije bilo novca da se može raskalašno živeti već skromno, pa je verovatno ta želja prevladala u njemu, da ne uči dalje i počeo je da radi. Ceo radni vek proveo

je u Livnici. Tamo je i sad. On je vrsni majstor – strugar. Radi na kompjuterskoj brusilici. Porodica mi je brojčano mala, ali smo složni. Živimo po sistemu u kojem svako ima svoje, ali se poštuje zajednica.

Da li ste išli u vrtić?

Da. Bez obzira na to, što smo kod kuće bili sa majkom, ona nije dozvolila, da budemo edukativno onesposobljeni. Išli smo čak i u predzabavište i u zabavište. Pošto je brat mlađi, on je svuda išao godinu dana ranije. Rođen je 1963. godine, ali je uvek išao sa generacijom 1962. Pošto je majka krojačica po profesiji, radila je puno ručnih radova. Imali smo sreću, da je jedna od njezinih tetki bila udata za sada već pokojnog ratnog oficira, a oni su živeli u Beogradu. On je imao kontakte sa ambasadorima, pa su ambasadori kupovali ručne radove i to je predstavljalo značajan deo kućnog budžeta. Mama bukvalno nije morala da radi, jer je platu obezbeđivala prodajom ručnih radova. Sklopilo se, da je to mogla da radi od kuće i nas sve neguje. Tako je i od kućice napravljena kuća i izgrađeni su pomoćni objekti. Uvek smo imali i manji park, jer ona mnogo voli cveće i životinje, a to je sad i moja i suprugova pasija. Možda zvuči kao uljuljana atmosfera...

Gde ste završili osnovnu i srednju školu?

Završila sam Osnovnu školu „Jovan Popović“ u Kikindi, pošto sam iz tzv. četvrtog reona. U srednjoj školi sam imala peh zbog raznih transformacija obrazovnog sistema. Bila sam generacija, koja je srednju školu pohađala iz dva nivoa. Posle VIII razreda osnovne škole upisivali smo deveti razred. Taj deveti razred bio je usmeren po nekom rasporedu, koji je odredio da ja iz četvrtog reona budem transferisana u Tehničku školu i to Mašinsko-tehničku školu. To je za mene bila katastrofa. Uvek sam bila odličan učenik i volela sam geografiju i istoriju, kao i biologiju i zanosila sam se mišlju, da ću postati lekar. Moja životna želja tada je bila, da budem pedijatar. Sad bi se možda nasmejali ljudi, koji me poznaju. Volela sam i školske sekcije i jako sam volela matematiku. Išla sam na takmičenje iz tog predmeta. I redovno pevala u školskom horu...

U osnovnoj školi nisam imala većih problema. Sve je išlo po redu bez potrebe da mi neko pomogne. Moja majka iako je pola Nemica, pola Mađarica, priča srpski kao da je Srпкиnja i ko je ne poznaje, nikad ne bi zaključio koje je nacionalnosti. Ne mislim, da je opravdanje, da se jezik zapliće ili da se pogrešno padeži izgovaraju, to je stvar inata, ako neko ne želi da nauči jezik. Ja sam paralelno sa srpskim učila i mađarski, ali na teži način- tj. više sama. Moja baka

Srpkinja, imala je veliku averziju prema svemu što nije iz sfere Srem-Banat-Bačka i pokazivala je otpor prema majci i meni. To je probudilo inat u meni, zato sam od malena učila mađarski od bake, koja je Mađarica. U osnovnoj školi sam izabrala sekciju mađarskog jezika, da bih naučila čitanje i pisanje. Imam sreću, da je mamina mama još živa. Ima 93 godine i veoma je bistrog uma. Još uvek sabira iz glave i čita knjige. Hendikepirana je u smislu, da ne može dobro da se kreće, što je normalno, jer su godine učinile svoje. Sad šeta uz pomoć šetalice. Ona je žena puna života toliko, da mnogi mlađi ljudi to ne mogu da shvate. Mislim, da je malo ljudi, koji poput nje mogu da nabroje, gde se koja zgrada nalazila u Kikindi, gde su sada neke druge građevine. Kada mi ljudi kažu da dobro pamtim, ponekad se našalim i kažem, da je to genetski i da sam to nasledila od svoje bake Rozalije. Njena sećanja Stare Kikinde voli da sluša moj suprug koji je po struci građevinski inženjer.

Osnovnu školu pamtim kao relaksirano doba. U srednjoj sam nažalost bila primorana da učim u Mašinskoj školi i to mi je bilo teško. Nisam volela mašinstvo- da učim od čega se sastoji strug i brusilica i to mi je teško palo. Tada sam prvi put dobila peticu iz tehničkog, zato što sam napamet govorila lekciju, a ne sa razumevanjem, mada me je profesor ubeđivao, da ta petica nije nezasluzena, jer sam u svakom momentu znala da nabrojim bukvalno svaki deo. Na praksi su mi prsti bili stalno izlupani od čekića, jer sam u radionici radila iz nužde. Trudila sam se da uradim sve, kako mi neki muškarcima ne bi mogli prebaciti, kako ja nešto ne mogu da uradim. U toj školi bila sam u pretežno muškom okruženju. U odeljenjima su se devojke mogle nabrojati, bukvalno, na prste. Nikada mi nije bilo jasno, što sam upala u taj razred, ali već tada sam shvatila, da su muškarcima iskreniji drugovi, ako se prema njima postaviš kako treba. Među muškarcima imam više drugova, nego među ženama.

Kako ste to upisali Mašinsku školu?

Nisam ja upisala tu školu, reformom školstva uveli su tzv. deveti razred. Onda smo samo dobijali raspored ko ide u koju školu. Neki su raspoređeni u Ekonomsku, neki u Tehničko-mašinsku, neki u Građevinsku. Ne znam kakao. Rečeno je da smo raspoređeni po ulicama, međutim imala sam utisak, da sam ispala iz tog konteksta, jer sam iz Ulice braće Bogaroški- iz četvrtog reona. Meni je bilo logičnije, da me rasporede u Gimnaziju ili Ekonomsku, jer su one prostorno mnogo bliže. To je trajalo godinu dana.

Imala sam sreću, što su učenici Mašinske iz trećeg i četvrtog razreda bile moje komšije, jer su svi imali svoje pozicije u školi, pa

je to uticalo i na moj status. Generalno, to i nije bilo strašno, jer smo imali isti prateći program za sve škole. Onda je došla deseta godina, kada je formirana škola „25. maj“ i započet je sistem zajedničkih srednjih škola. Tada je usledila još jedna promena, pola razreda se promenilo i dobila sam drugarice. U tom periodu počela sam da se okrećem politici, jer mi je zajednički, timski rad uvek bio interesantan. Zanimale su me omladinske akcije. To sam shvatila, kao nastavak druženja posle škole, koji je organizovan u letnjem periodu.

U porodici smo imali praksu, da svake godine idemo na more. Odlazila sam na more od svoje treće godine. Možda je čudno što to ističem, ali u ono vreme to nije mogao i nije hteo svako. Postojali su školski sistemi organizovanog odlaska na more. Volela sam da idem i tako, jer su moji roditelji cele godine štedeli tako, što su svakodnevno ostavljali po dinar, dva u „kasicu“. To je služilo kao priprema za odlazak na more, a ostatak sume bi smo platili na rate-tzv. „otplatu“, kao što to i danas ljudi rade. Mislim, da je dobro, što sam išla i sa školom, jer deca tako nauče da putuju bez roditelja i da se brinu o sebi. To je prilika, da deca biraju društvo u skladu sa svojim razmišljanjem. Drugi deo letnjeg raspusta provodila sam na letnjim radnim akcijama. Neko bi se danas nasmejavao, da kažem da idem negde da radim, a da me niko ne plaća i pri tome da se kupam pod hladnim tušem i spavam u šatoru, da ustajem rano i da se klanjam nekoj zastavi... To je sada možda apsurdno. U vreme kada sam imala 16 godina, to je bilo veoma interesantno. Mislim da je to tada bilo i stvar prestiža, ali to kažem iz današnjeg ugla, onda, to nisam tako shvatala. Ne samo da nisu svi išli, već neki nisu mogli da se uklope, nisu mogli da izdrže, jer na akcijama nije bilo kućnih uslova niti luksuz, nego moraš da izađeš na trasu, moraš da radiš i da poštuješ okolinu. Moraš da slušaš uputstva od traska - vođe. Svakog dana se moralo ići na spavanje u 22h igranke su trajale vikendom do 24h, ko može da izdrži. Svako jutro delile su se informativne novine, nalik pravim novinama. Pripremu za to kucala sam na pisačoj mašini sa dva prsta. Imali sam matrice, sa duplom hartijom- sa gornjim providnim papirom i odrđenom pozadinom. Tako smo kucali na običnoj pisačoj mašini bez trake i onda se ceo materijal vukao kroz mašinu-gešteter, koja je uvak bila od mastila, pa smo uvek svi bili izmazani. Ruke i prsti su nam bili umazani tintom plave boje. Nama je bilo važno, da to sve uradimo pre nego što svi ustanu, da bismo ih podelili za vreme doručka. Kada bi svi ustali, prvo bismo radili fiskulturu, onada bi usledilo pranje zuba i sređivanje i za doručkom bismo delili novine. Smatralo se uspehom, kada bi stigli da to sve završimo tokom noći. Informator je morao da se umnoži u dovoljan broj primeraka. Ideja je bila, da svako ujutru pročita, šta je urađeno prethodnog dana. To je bio moj početak kolektivnog rada, koji nije bio cenjen dovoljno ni onda, ali je uticao da se ja formiram

kao čovek. Tu je počela da ulazi politika na mala vrata. U toj fazi svi funkcioneri izgledaju i lepi i dobri. Nikada nisam bila nametljiva, pa nisam bila uz nekog vođu ekipe, ili omladinske brigade. Volela sam da budem druga, treća. Htela sam da vidim da sve dobro funkcionise, i proveravala sam npr. Da li su sva deca legla, jer su postojale i mlađe generacije, koja su dolazila na pola akcije od po 15 dana. Moj zadatak je bio da se brinem o higijeni, da pišem izveštaje, da radim fizičke poslove na trasi. Mislim, da je tu jedino bilo prostora za kreativnost, sve drugo su šabloni. Uvek mislim, da to niko ne vidi, ali ima nekih koji to ipak primete. Možda ne u istom trenutku, ali kroz određeni period- da. Moj rad je primetio ondašnji savet u školi. U školi sam imala takav status, da su me drugari poštovali i nisam imala problem sa identitetom. Tako je priča o mom radu stigla do ondašnjeg predsednika omladine, Azema Vlasija. On je bio predsednik omladine na Jugoslovenskom nivou, osoba bliska Titu.

U ono vreme se postajao član partije sa 18 godina, kad imaš završene političke škole, škole samoupravljača, računajući političku večernju školu, kad imaš dobre preporuke iz školskog odbora. Sistem je podrazumevao provere „pre nego što dobiješ člansku knjižicu. Ja sam na preporuku Azema Vlasija ušla u partiju sa 16 i po godina. Sa današnje distance rekla bih da je moj politički rad počeo od 16-te godine, mada toga nisam bila svesna. Ulazak u Partiju za mene je bila čast, nikakva obaveza, nije mi bio cilj, da uhvatim neki poen, bila sam počastvovana, što je neko primetio, da nešto radim.

U to vreme želja mi je bila, da postanem dečiji lekar. Bilo je važno da završim s odličnim uspehom srednju medicinsku školu, pa onda da upišem fakultet. U Kikindi je postojalo jedno odeljenje medicinske škole i upis nije zahtevao neke velike pripreme. Bila sam odličan đak i imala sam dosta diploma, bila sam na omladinskim akcijama, imala udarničku značku- sve moguće karte za ulazak u taj razred sam imala. Ali nisam imala prirodnu predispoziciju, koju je moja majka procenila, a ja ne. Nisam tip osobe, koja bez emocija može da ulazi u neki posao, a posao tehničara u bolnici nisam mogla da obavljam, jer sam previše osetljiva prema nekom, ko je bolestan, a ne bih mogla ni da seciram organe. Tada nastaju prepirke između mene i moje mame. Preklinjala me je, da ne budem doktor. Tada se već i teže živelo, ona više nije mogla svojim ručnim radom znatnije da doprinese kućnom budžetu. Tata je počeo da dolazi sa posla i da produžava honorarno da radi, što ga je vrlo iscrpljivalo, a i bilo je rizično, jer je honoralni rad bio zabranjen. Verovatno je to uticalo na moju mamu da traži od mene da izaberem nešto drugo. U to vreme u Kikindi je bilo otvoreno odeljenje Mašinskog fakulteta iz Novog Sada, pa sam rekla, da ću biti mašinar ako ne mogu da budem doktor. Duže vreme niko nije mogao da me odvrati od te ideje. Ispričaću kako sam odustala od te ideje.

Presudnu ulogu su imali moji drugari iz devetog i desetog razreda. U to vreme mi smo nosili krpene papuče po školi kao obavezu. Hodnici su bili izglandani, a đacima je bilo zabranjeno da se klizaju po hodnicima, što su papuče omogućavale. Klizali su se oni, koje bi neko pojurio. Tako sam ja u jednom trenutku poželela da me neko pojuri, da bih pre ušla u učionicu. Moj drug Dušan je stajao u hodniku i čitao oglase sa table. To su bile informacije gde možemo da se upišemo posle desetog razreda. Čudno mi je bilo to što je čitao sa one polovine table, gde je bilo oglasa za Ekonomsku školu. U to vreme je postojao jaz između škola iz centra grada i sa kraja grada- gde smo išli mi.

To pričam, da bih objasnila, da je postojala razlika između nivoa. Nivo je bio gimnazija, baš kao i sada što je prestiž da se upišeš u neku posebnu gimnaziju novosodsku ili neku drugu i nivo su bili ekonomci i mašinci, koji se nisu voleli iz meni nepoznatog razloga.

Tako sam ja pitala druga što uopšte čita informacije za ekonomce, jer sam smatrala, da su ekonomisti knjiški moljci. Oni su nosili tamno crvene, odnosno bordo uniforme, mi smo nosili braon uniforme i svi su se po uniformama znali, jer su one bile obavezne. Očekivala sam da će on mene zbog te reakcije pojuriti da bih ja stigla do učionice kližući se, međutim, on je s posebnim izrazom lica rekao, da se ne zavitlavam i da su priče da ću ja da budem mašinar bez veze i ukazao mi na oglas za komercijalni smer. Sećam se da je rekao da to nisu knjiški moljci, nego berza, aukcije i sajmovi za osobe kao ja, koje ne mogu da sede na jednom mestu. Predložio je da svi tamo odemo. Razočarano sam otišla u razred i doviknula mu da on nije normalan, jer ne mogu da verujem da će svi da odu za knjiške moljce.

Sad mi je smešno kada pričam, ali to je očigledno bio prelomni trenutak, jer sam istog dana rekla majci: „Upisaću Ekonomsku školu- smer komercijalni“. Ona u tom trenutku sigurno nije znala šta je to, ali je odmeš odgovorila: „Hvala Bogu, samo kad nije mašinstvo ostalo“.

Tako sam ja opet otišla na radnu akciju, pa odande išla da se upišem u Ekonomsku školu. Bilo nas je zbilja ukupno devet iz društva sa kojima sam pohađala deveti i deseti razred. Te godine je postojalo samo jedno odeljenje komercijalnog smera u Ekonomskoj školi. Na početku mi nije bilo lako, jer je prosek upisanih đaka u odeljenju bio skoro 5,00. Svega nekoliko đaka nije imalo sve petice. Zahtevi profesora bili su na visokom nivou. Predmetne teme razlikovale su se od onih koje smo imali u devetom i desetom razredu. Mnoge stvari sam naučila baš od razrednog profesora Adamovića. U jednom trenutku zapitala sam se, kada ću ja sve te nove stvari zavoleti i naučiti. Na svu sreću to je trajalo samo do zimskog raspusta. Tada smo dobili obavezu, da odemo u neku firmu na praksu. Otišla sam u Kolsku radionicu, gde je kao što sam već rekla, moj tata radio u proizvodnji. Zamolila sam direktora, da me primi u ekonomski sektor firme. Oni su mi dopustili,

da 15 dana provedem sa njima. Meni je u toj komercijali bilo tako lepo, da sam odmah povezala šta sa čim ide, shvatila sam da je reč o veoma zanimljivom zanimanju. Prepoznala sam dobre razloge, zbog kojih sam upisala baš taj smer. Posle toga za mene je učenje bilo lako, jer sam sve radila sa razumevanjem. Razmišljala sam, da nikada ne bih mogla da studiram pravo, ili nešto egzaktno gde treba nešto učiti napamet. Volim, da logički povezujem. Verovatno zato volim izradu završnog računa, sastavljanje dugovnog i potražnog stanja i ceo deo ekonomije, koji je vezan za računovodstveno-knjigovodstveni sektor. Tu je nastao prelomni momenat, jer počinjem da volim svoju struku.

I fakultet sam upisala tako, što sam otišla na upis sa radne akcije. Bila sam 25. generacija Ekonomskog fakulteta u Subotici. Prelomni trenutak u obrazovanju desio se baš u školskoj godini 1980-1981. Diplomirala sam 1985. i počela da radim. Pre izbora fakulteta dobili smo obeshrabrujuće obaveštenje, u kojem je pisalo, da su budući studenti iz Vojvodine u obavezi da idu na Novosadski univerzitet, što je značilo, da recimo nisam mogla da upišem ekonomiju u Beogradu što sam želela. To je bila i godina, kada su muškarce prvi put terali u vojsku posle završetka srednje škole. Tako da sam na fakultetu bila u čisto ženskoj generaciji.

Odlaskom u Novi Sad saznala sam, da ne mogu da upišem fakultet, jer je tamo samo prvi stepen fakulteta. Htela sam da upišem na fakultetu smer koji će se nadovezati na moju srednjoškolsku spremu, što je značilo usmerenje prema trgovini. To je bilo prestižno i interesovale su me prekogranične veze u trgovini i tržišna kretanja.

Zabrana izvoza ili uvoza nije postojalo u našim glavama ni kao pretpostavka. Nažalost, to se sve posle izdešavalo. Kad sam u Novom Sadu saznala da ne mogu direktno da upišem fakultet, nego da nude prvi stepen, pa polaganje diferencijalnog ispita za prelazak na drugi stepen, rešila sam da odem u Suboticu. Moje društvo se naljutilo. Kada sam upisala studije, nisam znala kako ću ih završiti, jer se to dešavalo nakon Titove smrti i nije se znalo kako će se upravljati državom. Ko je hteo da sagleda stvari realno, mogao je dosta toga predvideti. Uslovi života su postajali teži. Moj jedini izvor finansiranja je bio tatin lični dohodak. Moguće da je i to ponukalo mog brata, da ne nastavlja obrazovanje nakon završetka srednje škole. Smatrala sam da u Subotici, kao mirnijoj sredini, treba da završim fakultet u roku od četiri godine i da što pre počnem da radim, da bih imala svoj hleb. To je bio osnovni razlog, što nisam bila bolesna od želje da studiram u velikom gradu i da imam uslove za provod. Znala sam da nemam uslove za produženo studiranje, a ne mislim, da to nije lepo. Za mene je jedino korisno bilo, da se držim knjige i da dajem ispite, jer ako to ne uspem, moram da se vratim, a to bi značilo, da ostajem sa srednjom stručnom spremom. To nije bio život, koji sam sebi želela. Iz tog razloga se i moja

mama posle toliko godina provedenih kod kuće, zaposlila kao fizički radnik bez škole. Radila je u Trikotaži, da bi minimalni lični dohodak mogla da daje meni. Jedva sam se izvukla te godine. Teško sam živela za vreme studija- mislim finansijski.

S druge, strane to su bili lepi dani, kad se setim da su samo žene studirale. Od nas 215 koliko nas je upisano na prvoj godini fakulteta, bila sam na gornjem delu crte. Čini mi se da sam bila 36-ta ili 31-va, ne mogu da se setim tačno. Prilikom upisa bila sam oslobođena polaganja prijemnog, jer sam odnela sve diplome iz škole, kao i dokaze, koji su potvrđivali tkz. politički rad, bodovane su i radne akcije. Zahvaljujući tome, što sam bila udarnik na radnim akcijama, bila sam visoko rangirana na fakultetu.

Postala sam aktivna u studentskoj organizaciji, imala sam i zapažene aktivnosti. Dekan je bio Mađar, pa su studenti koji su upisali fakultet na mađarskom jeziku pokušavali da izvedu puč. Smatrali su, da zbog nacionalne pripadnosti dekana, mogu izdejsstvovati za sebe da manje polažu, da imaju svoje knjige na mađarskom i svoje profesore. Tada je studentska služba počela da deluje, predstavljala sam svoju studentsku grupu i ostala sam zapažena po zalaganju za jednaka prava svih studenata. Rekla sam isto što je kasnije sam dekan, da, ako, u Mađarskoj gde žive Srbi nema naziva ulice koji je ispisan na srpskom pa tek onda na mađarskom, ne vidim razlog, zašto bi neki student učio iz skripte koja ima 50 strana, a ja da učim iz knjige, koje košta dva i po puta više i ima 250 strana? Ili zašto bih ja imala za ispit spisak pitanja od 250, a on spisak od 100 pitanja. Isto je nastupio i dekan. Objasnio je, da to što je Mađar, ne znači, da podržava one koji se bune. Smatrao je da ne može neko zamuckivati sa poslovnim partnerom ili voditi prevodioca sa sobom. Tako se moj politički rad preneo u Subotici. Tome nisam pridavala poseban značaj, dok jednom prilikom mnogo godina kasnije, nisam videla svoj dosije. Tad sam shvatila, da smo svi mi pod nekim prismotrama i mnoge priče iz našeg detinjstva se prenesu i postaju iskoristive. Tako da sam u Subotici ukupno boravila četiri godine, a studiranje uspešno okončala šest meseci pre roka.

Mogu reći, da je treća godina bila prelomna, jer sam prve dve godine studirala klasičnu ekonomiju, a onda sam htela da odaberem toliko željenu spoljnu trgovinu. Međutim, nisam mogla da je upišem, jer su ukinuli smer. Tada je prvi put u istoriji ekonomskih nauka na teritoriji SFRJ uveden smer marketing. Profesor Steva Vasiljević je došao iz Amerike, koja je predstavljala epitet za novine i on je ponudio novi smer.

Ono što me je učvrstilo u ekonomiji je upravo smer marketinga. U to vreme je tek počelo da se razvija Info centar u Subotici, mislim na kompjuterski centar. Mi smo programe u to vreme radili u „kobilu“

i „fortranu“-to su bili naši programski jezici. To mi je dalo krila. Svaki ispit koji smo morali da polažemo, imao je pismeni i usmeni deo. U pismenom delu smo morali da radimo u ta dva programa. Ako programi ne bi prošli test, ne bismo mogli ići dalje. Ekonomiju sam zavolela u pravom smislu te reči, posmatrala sam je kao živu stvar, koja može da se oblikuje i razvija. Budžet, bilansi, obračun ili pratiti životni vek nekog proizvoda, ili procesa proizvodnje, to je ono što je živo i mora da se doradi ili oblikuje, da bi kraj bio onakav, kakav treba. Pošto je smer tada prvi put otvoren, nas je bilo malo-14. Sve žene bile smo iz različitih mesta. Ja sam druga ili treća diplomirala- ne sećam se tačno.

Ostala sam u kontaktu sa većinom, tako što se čujemo telefonom, imamo povremena druženja, koja se godinama proređuju, ali tada su nastala neka prijateljstva za ceo život. Sa nekima su nastala i kumstva. U mom kasnijem radu su pomogli seminarski radovi, koje smo pripremali s našim profesorima. U vreme kada se računari kao danas nisu koristili, smatrali smo da imamo čast da čitamo Njujork Tajms i što smo mogli određene informacije da nađemo u stranim časopisima, koji su bili dostupni našoj grupi isključivo zahvaljujući profesoru, koji je došao „preko bare“. Tad sam shvatila, da ni jedan čovek ne može da kaže, da je sve naučio, odnosno, mora da se uči celog života. To je osnovna poruka nauke, kojom se bavim. Namerno kažem nauke, jer sam svesna, da je mnogi nipodaštavaju i doživljavaju, kao knjigovođe, koje liče na „knjiške moljce“ sa zadatkom da gledaju u neke brojeve i nešto piskaraju. To je najmanji deo ekonomije.

Pošto sam diplomirala šest meseci pre roka, ispričaću još jednu anegdotu. Bila sam stipendista Kolske radionice. Pošto je mojim roditeljima bilo teško, da plaćaju stan i sve drugo, a domovi u ono vreme nisu bili popularni za one koji bi da uče, nego su bili zanimljiviji onima, koji su hteli da imaju po dva-tri podstanara- tzv. „ilegalci“. To su bili oni, koji su dolazili sa namerom, da se provode, jedan ide da spava, kad drugi ustane. Nisam videla ništa lepo u pijančenjima do zore i slobodi koja se oseća, pošto nisi kod kuće. Radije sam slobodno vreme koristila, da odem na plivanje. U to vreme nije bilo izgleda za Sportskim centrom u Kikindi. U Subotici pod nečim, što je ličilo na šator, odnosno zatvorenu tendu, postojao je neki top i mi smo ulazili unutra, kao pod fenom za kosu i tamo smo mogli da plivamo u bazenu. Bilo je hladno, ali mi je posle toga trebalo 45 minuta, da dođem do stana i taman bih se u tom hodu ugrijala, što je bila dupla relaksacija. Kada sad pogledam, da sam radije odlazila na rekreaciju, nego na noćne terevenke, nisam razočarana, što sam tako postupila. Zahvaljujući tome sam fakultet završila kažem, pola godine ranije. I šta je anegdota? Na drugoj godini od „Kolske radionice“ dobila sam nekih 100 dinara stipendije zato, što se direktor uverio da sam dala godinu bez uslova, a znao je, da su moji tesni sa kućnim budžetom, pa

je doneo odluku, da ja budem stipendista. Kada sam završila, ja sam došla u Kikindu i javila se da sam završila studije. Tada sam sa fakulteta došla, sa potvrdom, koja je bila na papiru manjeg formata. Papir je bio manji od formata A-4, ali je imao veliki pečat Ekonomskog fakulteta iz Subotice. Na njemu je pisalo, da je to potvrda, da sam ja diplomirala, tako što sam odbranila diplomski sa ocenom 9. Prvo sam se prijavila u Službi za zapošljavanje, a onda sam dokaz o završetku odnela u Kolsku radionicu i ne misleći, da ću se tamo zaposliti. Njihov pravnik je rekao, da ja još nisam diplomirala, jer je smatrao, da može da mi prizna samo konačnu diplomu koja je u rolni. Pokušala sam da mu objasnim, da se diplome ne izdaju stalno, nego da će zato morati još da prođe 6 meseci... On me je onda pitao, što sam požurila. Slučaj je završio na radničkom savetu, a oni su tražili, da dođem da radim. Tako sam počela da radim 17.07.1985. godine. Imala sam veliko razumevanje svog direktora, koji je bio mašinski inženjer. On je jedva dočekao, da dođe neko sa završenim fakultetom, jer su svi drugi imali maksimalno višu školu. Rukovodioci su se plašili mene, jer imam papir fakulteta, zato mi je bilo teže, da uđem u sfere poslovanja. Počela sam da radim od početka, da budem pripravnik. Krenula sam od ulaska kod portira, ulaska svakog materijala, robe, proizvoda, do njegovog izlaska iz firme, tako sam zatvorila ceo krug ekonomske logike. Postojala je mogućnost, da se pripravnički ispit polaže pre roka, ako spremim tri stvari. Jedan je bio iz opšte kulture u smislu opšte organizacije rada, drugi deo je bio stručni rad na temu koji radnički savet izabere, treći je bio partijski. Tako sam imala zadatak, da izanaliziram kongres Komunističke partije, pa je to iskoristio tadašnji lider partije i odneo kao svoj rad... To je priča, koja je već viđena i nažalost, to se i danas radi, tako što mnogi koriste tuđe znanje.

To vreme, kada sam se vratila u Kikindu, za mene je bio blagi šok zbog stanja u gradu. Možda će neko pomisliti da sada to lako pričam, ali to je istina. Kada sam se vratila u Kikindu, shvatila sam, koliko je nazadovala. Glavna fora bila je da postaneš neko u SOC savezu, pa da te taj delegira u nekom sindikatu na primer, pa da te sindikat delegira u Komitet, pa onda postaneš neki „faktor“ i onda ideš na neke političke funkcije u gradu, koje su bile nedodirljive. U tom delu je funkcionisao lobi po principu, ko je nekome neki rod. U Kikindi su postojala dva lobi kluba, koji su sačinjavale „Lale“ i „Bosanci“. Direktori su bili podeljeni u ta dva klana i ne bih o tome dalje... To saznanje me je odvratilo od želje, da napredujem na političkoj sceni, mada su oni već imali moj dosije iz Subotice, jer se podrazumevalo, da se dosijei obavezno šalju iz jednog grada u drugi i proveravaju.

Tada sam dobila poziv da ostanem u Subotici na fakultetu i da upišem magistarske studije. To bi značilo, da za to zadovoljstvo moram da platim prilično veliku sumu, koju nisam imala, a na stipendiju nisam

mogla da računam, a moji roditelji nisu imali politički pedigree. Imala sam samo teču- muža rođene sestra moje majke, koji je u ono vreme bio na mestu zamenika direktora. Ja nisam htela da upotrebim njegov uticaj, jer je on Mađar, što znači da je predstavljao nacionalnu manjinu, za koju je važno- možeš da ga uvažavaš, a i ne moraš. Moja želja je bila, da rad usmerim ka Metanolsko-sirćetnom kompleksu. Nije me toliko interesovala industrija, koliko njihova ekonomija, jer su oni u to vreme imali značajan izvoz. Bili su značajan izvozni faktor i kadrovima su nudili usavršavanje van granica naše države. Prema mojim saznanjima iz Subotice, jedino su se oni u Kikindi oslanjali na pravi marketing. U to vreme recimo neki eksperti iz Kikinde pojam marketinga vezivali su za mini-markete, što je meni bilo smešno. Našim ljudima je svojstveno, da prema novom uvek osećaju neku odbojnost. Tako sam teći rekla, da mi pomogne ako može, da se zaposlim u Metanolu. Ispostavilo se, da uprkos svom uticaju on ne može da prodre u tu firmu. Tako sam počela da radim u Kolskoj radionici. Odradila sam tri oblasti koje sam morala, položila pripravnčki i posle šest i po meseci postala sam rukovodilac plana i analize. Politiku sam i dalje pomno pratila. Shvatajući, da ekonomiju moram da razvijam van Kikinde, odnosno da je potrebno da se usavršavam, jer malo stvari može da se promeni kada si sam, a nisam želela da zatupim i da ostanem na fakultetskom nivou. U međuvremenu je prošlo i onih šest meseci za štampu diplome i dobila sam je u takozvanoj tubi. Tada me je i profesor Steva pozvao da ostanem na fakultetu, da tamo radim i predočio mi je sve ono što sam ja već videla u Kikindi, da će biti i da nema velike afirmacije. Mene je verovatno inat vratio u Kikindu, jer rekla sam mu da sam htela da budem profesor, ja bih taj fakultet i upisala. Rad sa studentima mi nije bio interesantan, jer je obrazovanje već počelo da se razvodnjava, pa se mangupima dopuštalo da postanu još veći mangupi.

Zaposlila sam se 1985. godine, kada je Ante Marković počeo da pravi svoj tim i sve je sveo na okvir fudbala. Rukovodio je timom, od 12 ljudi za tadašnju Jugoslaviju i ustanovio odnos dinara prema marki, jer je marka i tada bila moneta za Evropu. Transformacije ekonomije meni su bile veoma interesantne. Kikinda me je delegirala da odlazim u Beograd, jer nije bilo nikog drugog sa VII-1. Imala sam slobodu da mogu da idem na predavanja i seminare, bila sam upućena u ekonomske tokove ŽTP-a. Sećam se, da je bila zadnja godina radnog staža direktora ŽTP-a, kada je donet novi Zakon o radu ili kako se već zvaše. Prilikom razmatranja u velelepnoj zgradi ŽTP-a u Beogradu trudila sam se da odlazim sat vremena pre sastanka, da bih mogla na vreme da se orijentišem među mnogobrojnim liftovima koji idu gore-dole, jer ako slučajno iz lifta izađeš na pogrešnoj strani, nađeš se na sasvim suprotnoj strani zgrade. Uvek sam odlazila spremna, što znači da sam sve tekstove zakona pročitala i to je tipično žensko organizovanje, jer

žena kad uzme nešto da pročita, ona to radi „od korice do korice“, a ono što ne razume, pročita dva puta. U ono vreme nije postojao neko ko bi mogao u roku od 24 sata da donese 365 zakona, nego je svaki tekst morao biti u formi nacrt, takav tekst je prolazio kroz razne nivoe od SOC saveza do sindikata i ostalih fondova, stručnih službi i svako je morao da da svoje mišljenje. Potom bi tekst dobio naslov Nacrt-a za usvajanje. Bila je relaksiranija situacija u smislu da imam vremena da pročitam i da kažem svoje mišljenje i da to nekada neko i čuje i usvoji. Sada je na žalost sve zbog brzine sasvim drugačije...

U prvim godinama zaposlenja meni je ostao u sećanju čuveni Ante Markovićev zakon-imao je 600 strana uvodnog izlaganja i dva nivoa primene. Mi smo još od onda počeli da čitamo „od nazad“. Tada je rečeno da je osnovica za platu ta i ta, definisano je u koliki je obim doprinosa koji se plaćao na platu. Na osnovu bruto plate definisano je koliko firma izdvaja u određene fondove, postojao je stambeni fond, rezervni fond, fond za izgradnju, za dalja ulaganja ako firma ima proces proizvodnje... Iza toga je pisalo šta sve radniku pripada: regres, putni troškovi za dolazak/odlazak na posao i još dosta toga i za te namene ne plaća se ni jedan doprinos. Tadašnji direktor je rekao: „Meni je danas izuzetno drago, zato što idem u penziju, jer ne mogu da shvatim, da ste zakon do te mere razgoltili i gledali šta je ono, što će napuniti džepove pojedinaca. Ako nastavite sa tom logikom, da se plaćaju obaveze bez plaćanja doprinosa i da to bude važnije od plata, onda mi gubimo i školstvo i zdravstvo i sve sve prateće. Od ove države neće biti ništa.“ Nije bio daleko od istine.

Moj rad prema Beogradu dalje mogao je da se plasira samo preko neke organizacione forme. Pošto nisam želela da mi Komitet bude taj, jer je to podrazumevalo da imaš veze i vezice, da te neko pogura i da uvek budeš nekom dužan ili da kao žena nekom budeš bliska... Iz tog razloga izabrala sam, možda će se neko smeјati, da mi sindikat bude odskočna daska. Ispred sindikata firme u kojoj sam radila, delegirana sam u Ekonomski savet opštine Kikinda- pa Novi Sad i Beograd. Delegat sindikata bila sam u ŽTP-u Kolske radionice, kasnije je isto bilo i kad sam prešla u Autoprevoz, a odande u 1.maj. Otkad sam počela da radim 1985. godine, narednih 11 godina, bila sam uključena u najviše ekonomske forume ondašnje države Jugoslavije.

Do 1996. godine?

Tada su takvi odbori postali prevaziđeni, a sve drugo isuviše ispolitizovano, a ja više sa pozicije direktora nisam mogla biti u sindikatu. Moj rad u partiji ipak nije bio marginizovan. Sentimentalna sam kad pogledam, da se sve ono što je u tom sistemu bilo dobro,

nije prenelo u ovaj sistem. Sad se mnoge stvari puštaju impulsivno, pa svi gledamo šta će da se izrodi. Svoj rad u Kikindi nastavila sam sa željom, da se što pre iz nje izvučem. Htela sam da odem u Beograd. Novi Sad me nije impresionirao ni kad je trebalo da tamo upišem fakultet. Zastupam tezu, da je Beograd centar sveta i da se sve važne stvari događaju tamo. Radeći u Kikindi pazila sam, da me gradski moćnici ne stave na zub. Bilo mi je važno, da me oni ne vide kao kamen spoticanja, jer su mnogi među njima bili bog i batina, ali to je prošlo, pa neću pričati o tim ljudima. Smatram da su bili toliko loši da ih ni ne vredi spominjati. Smatram da za ovih 27 godina rada imam dovoljno informacija, da mogu da kažem zašto je Kikinda u takvom stanju u kojem se nalazi. Dok sam bila u forumima, radila sam sa svim eminentnim savetnicama, koji su bili i političari, ali ih priznaju i Evropljani. Među njima su bili: deda Avram, Borka Vučić, Oskar Kovač, Radoman Božović, Milenko Smiljanić, Perica Bugarinović, Momo Čolaković, Gatari i mnogi drugi... Radeći sa njima čovek stekne širok spektar znanja. Na žalost, sad imamo situaciju, da nam odlučuju ljudi koji su juče došli iz Evrope, a ja sebe smatram Evropljankom, i niko ne može da mi kaže da mi nismo u Evropi, pitanje je samo šta smo mi spremni da uradimo u pogledu uređenosti i da li smo spremni da sprovedemo procedure koje nam evidentno fale. Naši ljudi su najpametniji u celoj Evropi, samo ih treba usmeriti... Očito je da se možemo prilagoditi svakoj situaciji i kad imamo i kad nemamo novca, uvek nekako isplivamo. Podvučiću- Jedanaest godina sam radila sa čelnim ekonomistima i mnogo sam naučila, a za to nisam primala nikakvu apanažu! To znači, da nisam primala nikakav novac. Imala sam sreću, da su me puštali sa posla da odlazim na te sastanke. Seminari su bili organizovani od Đevđelije do Triglava, od Splita do Sarajeva. Putovala sam i do Osijeka, Niša a do Beograda redovno.

Koliko ste tačno godina radili u kojem preduzeću?

U Kolskoj radionici radila sam od 1985. ukupno pet godina, 1990. prešla sam u Autoprevoz i tamo sam počela da sastavljam firmu, jer se Autoprevoz tad izdvojio iz Špedicije. Tamo je bila mlada ekipa, koja je trebalo da organizuje autobuski prevoz. Znači sa šina prešla sam na autobuse. Tada sam šest meseci provela u Novom Sadu tražeći kredit za tek osnovanu firmu, da bi se kupili novi autobusi. U toj firmi provela sam 3 godine i posle toga otišla sam u građevinsku firmu „1.maj“. U Autoprevozu bila sam rukovodilac opšteg- ekonomskog sektora. Tamo sam uspela da dobijem kredit od Panonske banke, da bismo kupili nove autobuse. Moj direktor, koga sam poznavala iz školskih dana, ubrzo se udružio sa neki klanom i počeo da se bahato ponaša. Tada

se prvi put srećem sa korupcijom. Kupio je više autobusa u odnosu na plan... Trebalo nam je vremena, da to otkrijemo. Tada su kazne za ekonomske prekršaje bile lične I teže nego danas, bila je mera da se zabrani šefu da se bavi ekonomijom do kraja života, ako se utvrdi neki prekršaj. Iz tih razloga, počela sam zapisnički da vodim spisak naredbi. Sve što je bilo protivzakonito, ja bih obznanila na radničkom savetu, jer je to bio sistem radničkog samoupravljanja u preduzeću. Tako se dešavalo, da odem tamo i kažem da nešto po zakonu tako ne može, a oni nadglasaju, pa bih ja to sprovela, kao odluku u zakonskoj formi. Takve naredbe su posle korišćene u sudskom sporu protiv tog direktora. Bila sam naivna i mislila sam, da će pravosuđe tada isterati sve na čistac. Ja sam romantičar, pa verujem, da će pravda pobediti. Mislim, da sam 1993. godine zbog svega toga iz Autoprevoza prešla u „1.maj“.

Posle toga je trebalo da dobijem premeštaj u Beograd, jer sam tada bila u kontaktu sa rangom pokrajinskih bankara. Onda sam upala u novu zamku, za koju su drugi verovatno znali i zato tvrdim, da je Beograd odlično obavešten. Obukla sam trenerku, sela u arhivu „1.maja“, jer sam krenula da čistim šta sve ne može i mora da se ispravi. Sastavila sam sve šeme ko je s kim i kako poslovao. Srušila sam „1. maj“, preselila ga, tužila sam onog ko se obavezao po principu ključ u ruke. Taj spor je dugo trajao i pritisci na mene bili su ogromni... ja sam u to vreme bila jedina žena direktor u privredi u Kikindi i zabeležena sam kao najmlađi direktor- žena u opštini. Bilo je još direktorki po školama i bila je direktorka u Stambenom preduzeću, ali to nije bio deo privrednika...iz te sfere ja ne odlazim čitavih 24 godine. Posle 12 godina rada u Pokrajinskom odboru Socijalističke partije Srbije stigla sam do funkcije predsednika nadzornog odbora Srbijagas-a. Ne znam, da li je to odluka samo pokrajinskog odbora ili Dušana Bajatovića, ali sam tome pristupila veoma odgovorno i smatram da taj posao ne može da se meša sa politikom, jer mi Dušan Bajatović tamo nije ni privatno ni partijski prijatelj, nego direktor i tako se ophodimo. Ipak su mi ukupna primanja manja, nego plata nekih direktora javnih preduzeća u Kikindi, bez obzira na pare radim predano na četiri mesta. Sada sam sekretar Sekretarijata za finansije opštine Kikinda, zatim sam poslanik u Skupštini AP Vojvodine, i sad sam po funkciji koju imam u Srbijagasu dobila mesto u nadzornom odboru u MSK Kikinda i Azotare u Pančevu. Boli me što mi neki partijski drugovi to spočitavaju, zato što neki od njih sabiraju moje apanaže, a niko nije pitao kako sam od mojih 27,5 godina staža 8 godina primala minimalac, jer sam bila i direktor, a radila sam za minimalac (i u Autoprevozu i u „1.maju“). U tom periodu se niko nije upitao, kako i od čega živim. Do svih funkcija došla sam zahvaljujući vrednom radu i sasvim je moguće, da Dušan Bajatović sutra ne bude više direktor Srbijagasa ili da Ivica Dačić sutra

odluči da nisam više predsednik upravnog ili nadzornog odbora i da gubim te apanaže.

Šta je bilo sa željenim zaposlenjem u Beogradu?

Davne 1993. godine, novembra, pozvana sam u Narodnu banku Jugoslavije. Poziv je stigao od guvernera. Mislila sam da me zovu zbog nečega u vezi sa poslom, jer sam tada radila sa čuvenom arhitektom Đurđevićem. Pošto sam bila žena na položaju direktora u građevinskoj firmi, pre podne sam radila, a popodne učila građevinu. Tako smo se muž i ja upoznali. Tako sam naučila da radim po 12-13 sati dnevno. Očekivala sam da ću dobiti posao uređenja banaka. Arhitekta Đurđević, koji je nažalost preminuo, a radio je adaptaciju svih filijala vojvođanskih banaka i restrukturirane Delta banke. Bila sam sigurna da me zbog toga zovu. To je bilo vreme, kada se približavao kraj moga mandata direktora u „1.maju“. Razmišljala sam, da li da konkurišem još za jedan mandat, pošto je firma tek stala na noge. Pošto sam i prethodnih 15 godina provela sređujući situacije u različitim firmama, smatrala sam, da ću posle toga da se osmelim, da tražim posao u Beogradu. Podsećam, da mi je Beograd i onda i sad broj jedan.

Kada sam otišla u Narodnu banku primila me je šefica kabineta i tada mi je rekla, da joj je veoma drago što sam imenovana za direktora. Pošto sam ja u to vreme stvarno bila direktor, odgovorila sam joj: „Hvala Vam, ali ja sam još par meseci direktor, pa ću videti da li ću konkurisati još jednom.“ Tad mi je stvarno bilo naporno na poslu, jer smo u to vreme ujutru prodavali ulje i pasulj, jer je inflacija bila milionska i po ceo dan se proveravalo koliki je kurs marke u odnosu na dinar. Kao ekonomista u „1.maju“, često sam ujutru kupovala neke šampone, u podne mast, da bih tek uveče kupila cigle, pa sledećeg jutra preprodavala u crep i tako u krug, ali sam uspevala, da dođem do zarade. Posle fabrike građevinskog materijala „Toza Marković“, moja firma je po socijanim davanjima bila druga u gradu, ali to nije odgovaralo nekim moćnicima. Ona je tada sa čuđenjem pitala, kako je moguće, da mi niko nije rekao, da treba da postanem direktorka SDK u Kikindi i da preko Kikinde i Novog Sada pređem u Beograd u Narodnu banku. Već tada je pripremljena trasa, jer se znalo, kako će se SDK podeliti i da će pripasti Narodnoj banci Srbije. Bila sam zatečena, ali sam ubrzo pozvana na prijem kod guvernera gde je urađeno moje veliko „testiranje“ i rečeno da ću posle predaje Završnog računa biti premeštena na novo radno mesto... Nešto kasnije počinje hajka moćnika zbog emisija Ovo je Srbija gde sam viđena sa vrsnim ekonomistima na konferenciji i rođendanu deda Avrama... Pokrenuta je velika negativna kampanja protiv mene. Onda sam pozvala ministarstvo i rekla, da stvarno ne želim da budem direktor u SDK, jer će

mi to proizvesti mnogo više problema nego dobrog. To pokazuje, kako mi žene prolazimo. U to vreme sam bila potpuno nezaštićena. Niko nije hteo da stane iza mene. Svi su mi bili jako dobri drugovi i svi su tvrdili, da su rekli, da su smatrali da ja treba da budem direktorka SDK, ali kada je došao dan kada sam trebala da budem direktor, niko se više nije pojavljivao.

Bez obzira na sve, indirektno sam radila u partiji. Možda je inat proradio u meni, ali sam rekla, da me ne mogu isterati iz partije. 1999. godine donela sam odluku da 1. januara 2000. godine okrenem novu stranicu svog života. Otvorila sam agenciju za vođenje poslovnih knjiga. Počela sam da vodim knjige klasično sa indigom, karticama, kao pravi knjiški moljac-nisam imala para da kupim kompjuter... Stiglo mi je pismo, s pozivom na konferenciju SPS-a kao gost. To je bilo zakazano za 20. januar 2000. Tog dana je naša krsna slava Sveti Jovan i dan kada su se moji roditelji venčali i u kući taj dan obeležavamo kao veliki praznik. Nije mi odgovaralo da pre podne odlazim bilo kuda, jer je u podne porodični ručak. Pošto su me dva puta zvali da provere da li ću doći, obećala sam da ću otići, pretpostavljajući, da program traje sat vremena. Tog dana sam saznala, da sam postala sekretar Socijalističke partije Srbije u Kikindi i to profesionalac. Nisam mogla da verujem. Taman sam počela da vodim svoju agenciju i nikako mi nije odgovaralo da postanem partijski profesionalac. Posle razgovora sa Dmitrom Šegrtom zaključila sam, da je to odluka centrale stranke, koja je namerila, da uvede red u partijske redove. Tako je počeo moj ponovni rad u partiji.

Kako je izgledao prelazak iz Komunističke partije u Socijalističku partiju Srbije?

To je bilo istorijski. Svaka firma je pravila spisak ljudi koje prelaze, pa je tako i Autoprevoz napravio spisak ljudi koji su bili i koji hoće da pređu u SPS i to je predato. Kako su koga pozivali tako smo dobijali i članske kartice. Članstvo se gotovo podrazumevalo. Shvatali smo da je pre reč o promeni imena stranke.

U SPS-u niste bili aktivni sve do 2000. godine kada ste na samoj sednici saznali da ste predlo ženi za poslovnog sekretara iako vas niko nije pitao da li to želite da budete?

Da, do dana kada sam postala sekretar, nisam ušla u prostorije OO SPS. To društvo mi se smrklo. Međutim, nisam prestala da odlazim na sastanke u IV mesnoj organizaciji kojoj sam pripadala. Tada je SPS bio drugačije organizovan pa je četvrta mesna zajednica imala

šest mesnih odbora. Zahvaljujući tome uvek sam bila u toku i znala sam šta naš vrh traži i šta namerava da radi. Radilo se kvalitetno i čitali smo sve materijale. Formiran je i forum žena i petak je postao dan za druženje. Tako, da nisam videla razlog, što bih to prekinula. Pošto sam bila sekretar mesnog odbora šest godina i pisala izveštaje, verovatno je to zapaženo od nekoga. Sekretar opštinskog odbora sam ostala 12 godina. Tek 2012. godine sam rekla, da stvarno više nema smisla da ja to budem i dalje, pa je tu funkciju preuzeo mlađi kolega. Kada sam imenovana za sekretara, uključena sam i u rad stranke na pokrajinskom nivou, gde su tad neki pokušali da prave rašomonijadu, a Dušan Bajatović je okupljao ekipu, koja je trebala da sačuva partiju. Svi smo bili svesni, da partiju moramo da održimo, da bi smo dočekali dan, kada može da se osavremeni. Neki sa ove distance kažu, da smo dobro postupili tada, neki da nismo, ali će to vreme pokazati.

Smatram, da poštteni ljudi treba da budu u politici. Vreme kojem težim nije želja da se vratimo u osamdesete. Možda je reper, da iz 1980. treba da uđemo u 2020. Mislim, da je rad žena u politici veoma težak. One se shvataju neozbiljno, a kad treba da se nešto uradi, poslovi se daju baš njima- ženema, jer se očekuje, da će one to i uraditi. Ako meni neko da materijal od 100 strana, zna, da ću pročitati svih 100 strana, bez obzira što zbog toga neću stići da spavam ili da skuvam ručak. Ako mi je nešto zadatak, ja ću to uraditi. Suština je, da žene za urađeno ne traže novac. Kod muškaraca obavljen posao odmah mora da ima efekta – makar poslovni ručak... Odmah se čuje, ko kome šta dođe i ko će kome koga zaposliti i sl. Ispadne, da samo muškarci imaju žene, ćerke i sinove, a da mi žene nemamo nikoga. To se vidi i u Kikindi... Ne vidim čak, zašto neka žena ne bi mogla da bude predsednik države. Ženi bilo koji posao da daš, može da ga uradi brže, savesnije i bolje nego muškarac. Nas u politici uglavnom nema, a od onog što ima većina dođe da prošeta. To zameram mlađim ženama. One, koje imaju drugačije moralne norme, sasvim drugačije to posmatraju. Iz tog razloga, žena i nema puno u politici. Ja mislim, da svako, dakle i muškarac i žena, mora jednako da pristupi poslu. Aktivna sam u Forumu žena ispred pokrajinskog odbora SPS, u glavnom odboru, gde su Slavica Đukić- Dejanović i Dijana Vukomanović. Naš forum žena ne radi kao što rade forumi drugih partija. Ja forum ne doživljavam, kao skup žena, koji treba da kuva, skuplja staru odeću i plete... Nedavno sam išla na sednicu mesnog odbora u Sanadu, gde je okupljena lepa ekipa mladih ljudi, koja je skuvala pasulj i pozvala mene kao izvršnog sekretara za Severnobanatski okrug SPS-a da dođem. U obraćanju sam im rekla, da je lepo to što su uradili i da treba da uživaju uz tamburaše i hranu i da pecaju i da igraju fudbal, ali da su oni tu samo zbog partije. A ko hoće da igra, nega se učlani u KUD, učlani se u neki fudbalski

klub ili pecaroško udruženje, ako hoće da se rekreira, ali ako hoće da se bavi politikom, to je ozbiljan posao.

Kažite nešto o privatnom životu.

Udata sam. Sa suprugom sam u braku sedam godina. Inače smo zajedno već 20 godina. Kao što sam već rekla suprug mi je građevinski inženjer. I on voli svoj posao kojem se predano posvećuje. Veoma je radan i uredan. Nemamo dece. Živimo u kući moga muža koja je sagrađena u staro dobro vreme, kada se to moglo kreditima. Imam skladan brak pun poverenja i razumevanja. Rekla bih kratko - ovako nešto bih poželela svima! Generalno, imam mirnu i smernu porodicu.

Brat ima sina, kojeg gledam kao da je moj. Završio je Ekonomski fakultet i učim ga, da nastavi posao u mojoj agenciji. Imajući u vidu, da u politici mnogo stvari bude kratkog daha, knjigovodstvena agencija, koju sam otvorila 2000. godine, je opstala do danas i pored silnog bežanja za Dmitrom Šegrtom, koji je imao hiper aktivnost. Uspevala sam da ispunim sve što je tražio, uspevala sam da održim i agenciju do danas. Ideja mi je, da Marko nastavi rad u agenciji. Tako, da sa zadovoljstvom mogu da kažem, da pored svog političkog angažmana, 12 godina traje moja mala agencija, koja je zadužena za pet firmi i kažem nekad u šali, da neke od njih imaju veći promet nego opština. Deo posla u agenciji mi je oaza, koja me opušta. Kancelariju sam otvorila u roditeljskoj kući. Napravila sam je od tavanskog prostora i moji se nekada ljute, kad kažem, da idem na tavan da radim. Kada tamo sednem za računar, ja sam u drugom- virtuelnom svetu. To je privreda u kojoj su teške stvari, koje želim dovesti do perfekcije. Mogu sa svog računara da vidim promene, da proverim pozicije i da otklonim greške ako nešto nije u redu kod svakog korisnika i da direktor ujutru vidi zaključni list. Moj cilj je da to postignem i u opštini, mada mogu da kažem, da sam uvela sklad i efikasan rad u opštinskim finansijama.

Kako provodite slobodno vreme?

Slobodno vreme volim da provodim u spremanju kuće. Volim da menjam raspored stvari, nešto što je bilo levo, da sad bude desno npr... Kada nešto promenim u prostoriji, imam utisak da je sve drugačije. Retko imam slobodnog vremena. Kada stvarno imam slobodnog vremena, onda putujem. Putovanja su mi pasija. Volim da odem bar do Palića, do najbliže prirodne oaze, da uživam u zelenilu. Moja majka ima veliku ljubav prema gajenju cveća, a i ja sam to poprimila od nje sa mužem zajedno. Prija nam, da odemo u

Adu na ručak u neko staro zdanje. Ne volim pompezne stvari. Tokom godine skupljamo novac koji ja višak (roditelji imaju niska primanja, pa ih pomažemo) i to uložimo u jedno egzotično putovanje. Ni jedan deo sveta nije nam tako lep, kao recimo Egipat – zemlja snova. Kada nemam aduta kuda ću, onda idem u Egipat. Tamo je jako toplo, ali meni ta klima savršeno odgovara. Obožavam da obiđem Muzej, piramide, plato Gize, Luksor, Kairo... I nikad mi nije dosadno, tamo se opustim i imam vremena čak i da gledam strane televizijske programe. Za aerobik ili šetnje običnim danima stvarno nemam vremena. Moj posao je tokom dana kancelarija jedan i kancelarija dva, a onda kuća jedan i kuća dva. Praznog prostora nemam, dok ne dođu subota i nedelja. Nedelja mi je rezervisana za baku, koja ima 93 godine i kojoj želim da posvetim taj deo nedelje, dok je još sa nama na ovom svetu. Od nje sam puno u životu naučila i jako sam za nju vezana. Jednog dana kada nje više ne bude, biće mi jako teško. Zato svake nedelje posle ručka ritualno idemo tamo na kafu. Baka je klasična Mađarica, koja traži da nedeljom na stolu bude servis od porcelana i da su kolači uvek pored kafe, da su poslužene srebrne kašičice i postavljene fine salvete. Ona se za tu priliku svečano obuče i napravi frizuru. To je za nas događaj. Uvek nedeljom provedem par sati sa bakom. Par sati provedem sa suprugom i onda se kao i većina žena posvetim sama sebi. Sredim nokte i kosu i uveče se spremam za novu radnu nedelju. Ako pretekne vremena obavezno nešto pročitam... Ponedeljkom su uvek sednice Opštinskog veća i onda proveravam tačke dnevnog reda, na koje treba da skrenem pažnju o nečemu. Nakon toga počinje redovna radna nedelja, u opštini. Tokom celog dana primam mnogo ljudi i imam mnogo telefonskih poziva, više puta izlazim sa jednog sprata na drugi, pa se desi, da o sutrašnjem radnom danu počnem planirati tek u tri sata. Možda je to dobro, jer onda više nemam gužvu, mada su neki ljudi već shvatili da u tri imam najmanje gužve, pa su počeli onda da dolaze i ne mogu ih se lako rešiti nekad čak i do 5 sati. (smeh) pa kući-ručak-večera-obaveze oko ptičica-kancelarija II-agencija-kuća tuš i spavanje...

Oktober 2012.

GORDANA BULATOVIĆ

(1963), Kikinda

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Odrasla sam kao jedinica, rođena sam posle 12-13 godina braka, jer je mama nekoliko puta bezuspešno pokušavala da zatrudni, sve dok me nije rodila. Kada sam se rodila, tata je imao 41 godinu, mama 33. Često u šali kažem da sam izmeštena iz vremena, jer su sva moja braća i sestre od tetaka, stričeva, ujaka već imali svoje porodice, tako da sam ja odrastala sa njihovom decom i od detinjstva sam bila nekome tetka. Familiju, u kojoj sam odrasla, obeležio je zajednički život, često smo imali zajedničke skupove i ja sam bila ta, koja je morala da donosi neke odluke, jer su me braća i sestre doživljavali kao sebi ravnju, iako sam ja bila vršnjakinja njihove dece. To je uticalo na moj kasniji život, navike i odrastanje.

Otac je čitao Politiku. U našoj kući su se čitale knjige, koje su značajnim delom bile političke, ili zabranjene u to vreme, tako da sam ja čitala dnevnu štampu, NIN, i dan-danas čuvam u svojoj biblioteci neke knjige, koje su tada bile zabranjene. Mama je bila komotna u mom vaspitavanju, tako, da me roditelji nisu opterećivali stalnim nadzorom, što sam ja često koristila i zloupotrebljavala. Sa tri godine već sam išla sama po gradu- do tatinog posla, do vrtića, išla da se igram do područja koja su malo dalje bila od kuće... Ta vremena su bila prilično bezbedna i bezbrižna. Uživala sam u igri sa decom na ulici, ali volela sam i da slušam razgovor starijih u kući. Sećam se, da sam kasnije volela i školu, mada pre polaska u prvi razred nisam htela da naučim da pišem i da čitam. Izričito sam odbijala da počnem da čitam i pišem, mada sam sva slova znala, jer sam tražila od roditelja da me upišu u prvi razred sa šest godina, jer sam rođena u avgustu. Ispostavilo se da nema mesta, a smatrali su i da sam mala, te da sačekam još jednu godinu, zato sam protestovala.

Išla sam u vrtić četiri godine i volela sam boravak u nekom sistemu obrazovanja. Mislim, da sam i kroz školski sistem prošla lako, što je ostavilo posledice na moje radne navike, ali takva su vremena bila.

Recite nešto o svom školovanju i izboru profesije.

Volela sam školu i knjige. Od kada sam počela da čitam i danas stalno u torbi imam knjigu. Bojim se, da će mi biti dosadno i zato stalno nosim ili knjigu ili neke nedeljnike, jer ne mogu da dozvolim, da sedim, a da ne čitam ništa. Išla sam u Osnovnu školu „Jovan Popović“, gde sam imala izuzetne nastavnike, koji su podsticali radoznalost učenika. Kada pričama sa drugovima i drugaricama iz tog vremena, shvatim, da i oni isto tako misle. I oni kažu, da su naši nastavnici podsticali kreativnost i stalno su nam držali sekcije. Konstantno sam bila u pokretu. Po ceo dan sam bila u školi, jer smo imali od sportskih, do kino-foto sekcije, na kojoj smo imali osmomilimetarske filmove i sami smo razvijali fotografije, pisali scenario za naše filmove. Snimali smo različite priče, ali imali smo i odličnu matematičku sekciju i hor. Na sportskim događajima bila sam u svim školskim timovima. Na taj način kasnije sam se trudila, da razvijam i svoju decu i decu u školi, jer mislim, da je važno, da deca što više vremena provode u školskom okruženju. U srednjoj školi obuhvatila me je reforma, pa sam išla u tadašnji deveti i deseti razred, što je danas prvi i drugi razred srednje škole. Praktično smo izdangubili dve godine, što je velika šteta. Reforma Stipe Šuvara uništila je generacije. Tek nakon desetog razreda opredeljivali smo se za obrazovane profile. Dugo sam se dvoumila, šta da izaberem. Tada nije bilo saveta stručnih lica, koju danas pružaju psiholozi i pedagozi, pa utiču na profesionalnu orijentaciju đaka. Nisam imala veliki izbor, ja sam izabrala prevodilački smer. U ponudi je pored prevodilačkog bio i pravni smer. Možda sam tu napravila i grešku.

U osnovnoj školi učila sam ruski jezik, zato što sam to želela. Nedavno sam čula priču žene, koja je učila ruski jezik, jer je bila loš đak. U osnovnim školama je bilo pravilo, da loši đaci uče ruski, a odlični, da uče engleski... Nažalost, učiteljica nam je umrla u trećem razredu i došao je učitelj koga nismo voleli i on je odredio ko će koji jezik učiti. Tad sam ustala i rekla da neću da učim engleski, već hoću baš ruski jezik. Još jedan moj drug je ustao i rekao isto, pa smo nas dvoje išli na ruski sa lošim đacima. Za mene je skandalozno, što se roditelji nisu ništa pitali, a nisu se ni bunili. Nije mi žao, što sam tada donela takvu odluku, jer ruki jezik veoma volim. Nisam ništa propustila, što tada nisam učila engleski. Kasnije sam na prevodilačkom smeru usavršila svoje znanje ruskog i učila još francuski i latinski.

Kada sam bila mala, želela sam da postanem vojnik ili policajac, kada porastem. Na moju sreću ili nesreću, tada je to bilo nemoguće, jer devojke tada nisu primale u vojne škole. Tako sam odabrala Filološki fakultet u Beogradu. Na fakultet sam otišla sa diplomom Vukovca iz osnovne i srednje škole. Odabrala sam ruski jezik i književnost da studiram. Tada sam naišla na nepravdu, koja mi je otvorila oči, da Vojvodina nije Srbija, ili da je Vojvodina deo Srbije, koji nema ista prava kao Beograd i ostali deo zemlje – to je bilo, kada smo upisivali fakultet. Ja, kao vukovac, morala sam da stanem u drugi red, u biblioteci, na slavistici na Filološkom fakultetu. Tada su nam rekli, da plan i program u školama nije isti u Vojvodini, kao đaka u Beogradu, pa da zato Vojvođani moraju da polažu dodatni ispit. Tako sam morala da polažem istoriju civilizacije, iako nisam bila kriva, što je nastavni plan i program u Vojvodini bilo drugačiji, ali za mene je to bilo prvo saznanje, da je Vojvodina nešto drugo. Bila sam uvređena, jer volim Beograd i ni jednog trenutka nisam pomislila, da studiram u Novom Sadu. Ta nepravda me je tada jako zbolela. Ta situacija mi je skrenula pažnju, da nešto nije u redu, ili sa sistemom obrazovanja, ili sa uređenjem države, ili sa nečim trećim. Naravno, da sam položila istoriju civilizacije i to kao treće rangirana, ali sam shvatila, kada su krenula predavanja, da smo mi iz Vojvodine bili oštećeni, jer su deca, koja su pohađala srednje škole u Beogradu, imala veće znanje, zato, što su imala fonetske laboratorije i drugačije su učili strani jezik. Mi smo i pored velikog broja časova sve radili lagano, banatski, pod parolom, koliko naučiš, naučiš.

Nikada nisam mogla da dobijem mesto u domu, jer sam smatrala nemoralnim lažiranje primanja roditelja. Imala sam nesreću, da mi se otac razboli na drugoj godini studija i posle devet meseci je preminuo. Iako sam bila dobra studentkinja, u tom trenutku sam imala dilemu da li ću uspeti da se isfinansiram njegovom penzijom i pošto sam uvek sama donosila odluke, mama se nije puno mešala, donela sam odluku, da se vratim kući i da se zaposlim. Prekinula sam studiranje. Tada mi je brat od strica, čija deca su studirala, rekao, da insistira sa tatinim prijateljima, da upišem nešto i da ne treba da radim sa srednjom školom. Tako sam upisala Višu učiteljsku školu u Kikindi. Bila sam veoma vezana za oca, i posle njegove smrti bilo mi je svejedno, šta ću upisati. Uspela sam da za godinu i po dana završim Višu učiteljsku školu i u međuvremenu sam dobila neodoljivu želju da postanem majka. Možda to čudno zvuči. Udala sam se sa 23 godine i sa 24 rodila prvo dete. U međuvremenu sam završila tu Višu školu i počela da radim. Kada su kasnije otvorene treća i četvrta godina Učiteljskog fakulteta u Somboru, imala sam sreću, da budem prva generacija Učiteljskog fakulteta u Somboru, gde smo imali kvalitetne profesore, koji su nam omogućili puno prakse. Kasnije sam razmišlja-

la, da li da upišem postdiplomske studije, ili neku specijalizaciju, ali umesto toga počela sam se baviti politikom. Nikada u životu nisam pomislila da budem u školi učiteljica. Sada, kada analiziram prošlost, vidim, da sam se uvek bavila pisanjem, fotografijom, filmovima, tako da je očigledno, da mi je u krvi bilo novinarstvo od najranijeg detinjstva. Da je u školi postojala profesionalna orijentacija, verovatno bih izabrala neki drugi put.

Uvek sam bila zaljubljuje prirode i volela sam da se družim. Čudno je, ali sećam se svih simpatičnih ljubavi još iz vrtića. To sam doživljavala na neki čist i lep način i smatrala sam, da dvoje ljudi treba da imaju neku vezu, jer je to nešto što oplemenjuje i obogaćuje. Uvek sam imala puno drugova i drugarica. Baš zato, što sam jedinica, imala sam potrebu, da budem okružena društvom. Kada je reč o maloj sredini kakva je Kikinda, brzo upoznaš sve. Dečka sam imala tokom čitave srednje škole i za njega sam se i udala sa 23 godine. Venčali smo se, kada smo oboje bili blizu završetka školovanja. Tada sam poželela da budem majka, baš zato, što sam znala, da moja mama nije mogla dugo da rodi dete i nisam htela na napravim grešku, koju su napravili moji roditelji. Sada pričam, da je važno, da mladi ljudi shvate, koliko je važno, da postanu roditelji dok su mladi, jer je tada sve lepše i lakše. Ja sam tokom sedam godina ili bila trudna ili dojila decu. To mi je najlepši period u životu. Mislim, da je izuzetno stvarati porodicu i razvijati bliskost sa decom. Želela sam troje dece i ne kajem se. Smatrala sam, da šta god da se desi, ja ću moći da ih odgajam i školujem.

Da li Vam je majka pomogla u odgajanju dece?

Otac je bio glava porodice i o svemu je brinuo. Pošto je bio stariji i osetio da neće moći da me iškoluje i izvede na put, pa me je forsirao, da plaćam račune da brinem o svemu, pa se majka oslonila na činjenicu, da ja brinem o svemu i o njoj. Ostala sam da živim u roditeljskoj kući, a mama je sve vreme bila sa nama. Za mene je srećna okolnost, što je mama sve vreme u kući, ali su deca išla u vrtić. Kao učiteljica u školi, imala sam radno vreme, koje je zahvalno za odgajanje dece. Tako da je sve funkcionisalo i majka je učestvovala u čuvanju moje dece.

Kada ste dobili prvi posao?

Prvo dete sam rodila 1987.godine, a posao sam dobila 1. septembra 1988. godine u OŠ „Vuk Karadžić“ i radila sam kao učiteljica 13 godina. Od 1987.godine bavim se i novinarstvom.

Moje odrastanje obeležila je tabu tema-sex. Moja generacija je imala mali uvid u mogućnosti da se informiše o toj temi. Postojali su neki časopisi za tinejdžere, koji su pružali neke informacije. Sećam

se, kako je naša razredna starešina u 5. ili 6. razredu imala zadatak da nam objasni šta je dobijanje menstruacije i koliko je to bila neprijatna situacija pre svega za nju, a mi mo svi bili željni da o tome čujemo, jer smo mi u razredu pričale o tome, ali nikad niko od odraslih nije otvarao tu temu. U to vreme nije bilo drugih izvora informacija. Roditelji i deca nisu pričali o tome. Ni o kontracepciji se nije govorilo, a abortusi su bili česti, kao i danas. Više sam saznavala iz knjiga i časopisa, nego što je neko pričao samnom. S obzirom na to, da sam imala stalnog dečka, sex sam doživljavala kao lep vid razmene emocije i nikad nisam imala problem da izražavam osećanja i da pričam o tome.

Nikada nisam bila na bolovanju. Uvek sam uspevala da uskladim svoje vreme i obaveze. U prvoj trudnoći sam bila još studentkinja, dakle nisam imala nikakvo bolovanje. Počela sam da radim 1. septembra 1988. godine, kada je dete već imalo skoro godinu dana. Sa drugim detetom sam celu trudnoću radila. Porodila sam se 17. novembra i radila sam skoro do pred sam porođaj, jer sam se dobro osećala, nisam imala nikakvih problema. Nakon tog porođaja počela sam da radim ponovo 1. septembra, tako da sam počela da radim sa nepunih godinu dana drugog detea. Sa trećim deteom sam se porodila 18. juna i niko me nije menjao. Tadašnji direktor u školi Slobodan Miškov je svako jutro gledao da li stižem i tako smo izgurali do pred sam termin porođaja i onda je već bio kraj školske godine. Za treće dete mogla sam da iskoristim dve godine, ali iskoristila sam samo godinu dana porodijskog odsustva. Uvek sam uspevala da uskladim svoje vreme i kada su imali dečije bolesti, nalazila sam ko će da uleti da ih pričuva. Mladi roditelji sve to lakše podnose, nego stariji ne spavanje noću, vođenju lekaru, u vrtić, vakcinacije... Razumem da je to teže sa 39, nego sa 29 i zato smatram, da je jednostavnije formirati porodicu dok si mlađi. Moram da kažem, da sam za razliku od moje majke lako ostala u drugom stanju, čak sam bila na moru u sedmom mesecu trudnoće. Dr Omer Milošev, pokojni, bio je divan lekar starinskog kova, koji je vodio moje trudnoće. Bio je otac našeg prijatelja i gledao je nas kao svoju decu. Moju trudnoću vodio je na topao način. Nisam išla na ultra-zvuk. On je malom trubicom slušao otkucaje srca male bebe. Sećam se, kada sam ga pitala u sedmom mesecu trudnoće, da li mogu da idem na more, da je pogledao da li imam prstenje na ruci, da li su mi noge otečene, to je bila dijagnostika i sve je bilo prirodno i normalno, bez lekova. Mogu da mu zahvalim, što je imao takav pristup. On mi je vodio i drugu trudnoću, a kod treće trudnoće sam otišla kod doktorke Goce Prekajski Vojvodić, jer je doktor tada bio u penziji. Ona je moja drugarica iz detinjstva, koja je takođe imala blagi pristup. Kod nje sam prvi put sa trećim detetom otišla na ultrazvuk.

Da li ste primetili razlike u vaspitanju muškog i ženskog deteta?

Kada su deca počela da se rađaju, suprug i ja smo napravili dogovor, da bez dece nikuda ne idemo. Decu smo vodili svugde, gde smo odlazili u prijateljske posete. Nisam pravila razliku između devojčica i dečaka. Prvo i treće dete su dečaci, a drugo devojčica. Možda je greška roditelja kada prave razliku u boji odeće, ili podeli poslova. Ja nisam imala nikoga, kao što su baba ili deda, koji bi uticali na to, nego smo suprug i ja sami uticali na njih. Deca su imala slobodu da sami biraju šta će da obuku, da urade, da idu negde. Insistirala sam da svo troje sa tri godine moraju da idu u vrtić i da uvek nešto treniraju. Oni su sami birali šta žele. Nismo bili ambiciozni roditelji da nešto mora, sami su odlučivali, a mi smo im ispunjavali želje oko odabira sporta. Puno smo im čitali i odabirali smo muziku koju su slušali i puno su se družili i igrali sa drugom decom.. I kod nas su dolazila deca i oni su odlazila kod njih. Rano sam ih puštala da odlaze i imaju svoje obaveze. Dok su bili mali, vodila sam ih u biblioteku. Mislim, da roditelji mogu da izgrade dete do polaska u školu. Ja sam ih vodila i u pozorište, i u bioskop, na koncerte i insistirala sam na tome, da treba da im formiram ukus. Kada je najstariji sin imao dve godine, otišla sam sa njim u Beograd, vozili smo se tramvajem i trolejbusom, vodila sam ga u neki muzej, u zoološki vrt, već tada da oseti šta je to veliki grad i uvideo je razliku. Mislim, da je važno, da u najranijem detinjstvu porodica bude na okupu. Odlazili smo na letovanje i autobusom i vozom i puno smo se družili i deca su mi i danas takva društvena i otvorena. Sada vidim da je bila greška, što nisam više putovala, jer smo imali kuću na crnogorskom primorju u Baru i uvek sam sa nestrpljenjem čekala leto sa namerom da sve vreme provedem tamo. Zbog toga sam možda propustila neka putovanja po Evropi i svetu, koja sam mogla da priuštim sebi tada, ali me nisu interesovala. Vidim sada to kod svojih sinova, da ih putovanja ne interesuju, dok je ćerka suprotnost i ona se ponaša onako, kako mislim da je trebalo ja da postupim, a nisam. Ona voli da putuje i stigne svugde.

Kako je izgledalo materijalno stanje u porodici tokom godina?

Često razmišljam o tome i imam utisak kao da živim u vremeplovu. Svaki put kada čujem priče o nestašici, inflaciji... Vaspitana sam tako, da materijalna dobra nemaju nikakvu vrednost. Ne vezujem se za stvari i nekretnine. Moji roditelji su pre mog rođenja dobro zarađivali. Tata je radio na odgovornim mestima, a mama je napustila

posao kad sam se ja rodila. Prvobitno tatino zanimanje je bilo – stolar, kasnije je on završio višu školu i bavio se pravom. Bio je sekretar u Elektronu. Mama je bila knjigovezac. Ona je završila zanat i radila je u štampariji u Zrenjaninu, a preselili su se u Kikindu, kad sam se ja rodila. Ja sam odrasla u porodičnom dvorištu, gde smo svi imali kuće, a u centru dvorišta je živela baba, kao stub familije. Ona je okupljala sve. Mama je ostala bez posla, kada je prešla u Kikindu, i ja sam imala problem, kada je ona posle nekoliko godina otvorila štampariju – knjigoveznicu u stvari. Mene je bilo sramota table, koja je je stajala na ulazu u našu kuću i označavala radnju. Bila je to jedna od retkih privatnih firmi sedamdesetih godina u Kikindi. Išla sam u Osnovnu školu „Jovan Popović“ u kojoj su deca bila uglavnom lošeg materijalnog stanja. Nisam volela da se ističem. Mi smo svi tada bili skromni. O novcu nisam tada razmišljala. Nije mi bilo bitno šta imam obučeno. Od malena sam naučila, da u familiji svi moraju da rade. Iako su moja braća od strica i sestre završavali fakultete, radili na odgovornim mestima, svi smo radili zemlju i rano sam naučila, da ako radiš, onda ćeš imati... Mama je nekoliko godina radila u toj knjigoveznici i posle toga je zatvorila, ali je stalno radila nešto i posle toga. Ja sam naučila da štrikam već u srednjoj školi. Osim toga što sam morala povremeno da radim na njivi, rano sam počela da zarađujem novac tako, što sam štrikala. Od toga sam prilično veliki novac zarađivala. Danas to zvuči gotovo neverovatno, ali se tada moglo lepo živeti od štrikanja. Dok sam bila trudna s prvim deteom i završavala višu školu, štrikala sam za jedan subotički butik i sasvim solidno zarađivala. Kada bi od toga moglo sada da se živi, bilo bi lepo samo se time baviti. Naučila sam da moram da radim, da bih imala i uvek sam radila po nekoliko poslova. I dan danas moj radni dan traje 12 sati, što mi ne smeta. Uvek se plašim, da će mi biti dosadno i zato sama sebi napravim posla preko glave.

Da li je ikada pokrenuto pitanje ravnopravnosti u porodici?

Vrlo rano sam naučila, da sam ravnopravna. Braća i sestre su vrlo rano počeli da me pitaju za mišljenje i tako sam odrasla. U familiji nisam morala da se borim, da bih bila pitana. Sada vidim, da sam imala sreću, što sam imala takvu familiju, gde sam mogla da iskazujem svoje stavove. Ponekad, sa ove distance zapitam se, da li su me vaspitavali kao malog dečaka, ili su zaista smatrali, da i devojčica ima sva ta prava. Ne znam koliko su oni tada bili rodno svesni, ali su žene u familiji imale pravo da budu glavne. Baba je bila ta, koja je donosila odluke, iako je bila nepismena starica od 80 godina, ali se pitala za mnoge stvari. Ni sa mamine strane nisam imala situaciju, da su žene ugnjetavane, ili da nisu imale prava glasa. Imale su dozu poštovanja. To je uticalo, da ja kasnije smatram, da je potpuno nebitno kog je pola neko.

U čitavom sistemu obrazovanja možeš u prvom trenutku biti nekom simpatičniji, jer si mlad, obučen ovako ili onako, vrlo brzo ostaneš za katedrom i za onim što znaš i umeš. I tu je kraj. Pošto se sada više bavim rodnom ravnopravnošću i imam vremena da se bavim ravnopravnošću obrazovanja, smatram, da tu treba da bude 30 odsto manje zastupljenog pola, odnosno muškaraca. Nekada se šalim sa svojim partijskim kolegama tako, što im kažem, da su u problemunjima autoritet grade žene. Tu su majka, baka, vaspitačica, učiteljica, nastavnica, profesorica, a više ne idu ni u vojsku, pa ni tu više nemaju muški autoritet i zaista mislim, da mi žene treba da insistiramo, da tu treba da bude 30 odsto zastupljeno muškog pola.

Da li drugačije provodite praznike u odnosu na radne dane?

Često i dan-danas zamerim to mami i kažem joj da je pravi komunistički produkt. Ona je rođena 1930.godine, posle II svetskog rata je počela da radi i udala se i prihvatila vrlo brzo sve komunističke principe. Nikakvim proslavama nikada nismo pridavali značaj, sve dok ja nisam počela da se bavim u svojoj porodici organizacijom Nove godine i rođendana. Rođena sam u avgustu, škola tada nije radila i ne sećam se da se u porodici ikada pridavao značaj ni rođendanima ni praznicima. Dakle, ja sam takve običaje uvela, kada su moja deca stasavala. Sećam se jedino, da se u našoj familiji slavila slava-Đurđevdan je slava i jednog i drugog dede i uvek se slavio bez sveštenika. Uvek su nam dolazili gosti na taj dan i obeležavali smo slavu po svim pravoslavnim običajima. Ostao mi je u sećanju i katolički Božić, zato što je mamin ujak bio katolik i uvek smo išli kod njega 25. decembra i meni je to uvek bilo lepo. Uskrse i Božiće pamtim i po svojim dragim komšijama, koji su bili Mađari, koji su oba praznika obeležavali, a ja sam i išla u goste i dobijala poklončiće, jer oni nisu imali decu.

Kako provodite slobodno vreme?

Imam drugarice iz vrtića i osnovne škole, kasnije sam stvorila još nekoliko prijateljstava tokom života i trudim se da pronađem vreme da popijem kafu sa njima, nekada se čujemo samo telefonom, a nekada se na kratko posećujemo. Ranije smo imali više vremena. Često analiziram, gde je nestalo slobodno vreme, jer sam uvek radila više poslova i deca su bila manja, pa su zahtevala više obaveza... Možda danas vreme krade televizijski program, možda su ljudi previše umorni, ali imam utisak, da se ljudi mnogo manje druže i to mi smeta. Volela bih, da se češće lično viđamo, čujemo. Nervira me slanje SMS poruka za Božić i Novu godinu, Uskrs, to mi izgleda ružno... Iznervi-

ram se, kada nedeljom popodne prošetam do starog Jezera, a tamo nema nikoga. Bude mi krivo, što ljudi ne uživaju u onome, što imaju u svom okruženju. Garantujem, da veliki broj Kikinđana ne zna koje sve mogućnosti ima, da bi potpuno besplatno uživao u nečemu.

Na koji način brinete o svom zdravlju?

Trudim se da budem savesna i odgovorna prema sebi. Nisam do sada imala značajnije zdravstvene probleme. Od najranijeg detinjstva sama odlazim kod zubara, to je navika, koje sam stekla, jer sam imala prilično loše zube kad sam bila mala. Na ginekološke preglede odlazim jedanput ili dvaput godišnje, imam povišen krvni pritisak, pijem lekove i idem redovno na kontrole i od nedavno nosim naočare za čitanje. Zbog krvnog pritiska kontrolišem i krvnu sliku i trudim se da se iskreno pogledam u ogledalu i samopregledam.

Da li se u porodici spominjao II svetski rat?

U našoj porodici se vrlo često pričalo o ratu. Moje dede su se doselile 1920. godine iz Bosne. Bili su uz imućnih porodica i doselili su se u Rusko Selo. Kasnije deda je kupio plac u Kikindi, na kojem smo kasnije svi mi sazidali kuće. Često se pričalo o načinu života za vreme I svetskog rata, između dva rata, za vreme II svetskog rata i nakon njega. Od najranijeg detinjstva imala sam sliku, kako je to izgledalo. Kada je baka umrla, strina je postala stub, oko koje smo se okupljali i puno nam je pričala o tim događajima. Setim se fotografije svoje braće od strica – jedan je rođen 1937. a drugi 1947. Ovaj stariji je uvek bio u belom mornarskom odelu sa velikim avionom na slici, sa kapicom, čarapicama, a ovaj koji je rođen 1947, izgledao je, kao da su jedva skupili, da mu obuku nešto. Tako smo se mi interno šalili, da je mnogo lepši život bio pre II svetskog rata. Moj otac je bio mladi partizan, komunista. Rođen je 1922.godine. Bio je politički zatvorenik. Učestvovao je u osnivanju partizanske ćelije u Ruskom Selu, o čemu postoje pisani tragovi, ali sam ja o tome više slušala u priči. Završio je u političkom logoru u Čoki. Znam, da su tamo najstrašnije mučeni, zverski prebijani, zbog čega do kraja života neku hranu nije jeo. Majka je rođena 1930.godine i odrasla je na salašu u Mužlji i ona se seća zverstava Mađarskih fašista iz tog kraja. Ona je tada bila dete od 11-12 godina i dobro je zapamtila, šta se sve dešavalo, pa sam ja odrasla na takvim pričama. O periodu posle II svetskog rata malo sam sama čitala, malo su mi oni pričali. Tata je bio u Savezu komunista, pa su odmah i mamu učlanili, jer je valjda tako moralo. Pošto je većina u mojoj porodici i Ruskom Selu bila naklonjena Rusima, tata je imao sreću, da ne završi na Golom otoku, jer je imao oboljenje kičme i ležao

je u gipsanom koritu i to ga je spasilo. Posle toga vratio je partijsku knjižicu 1950.godine i nikada više nije bio član ni jedne partije. Mama je takođe demonstrativno vratila partijsku knjižicu i ona se više nije učlanjivala u partiju.

Ni jedan ni drugi deda nisu hteli da učestvuju u NOB-u. Mamin otac bio je paor, imao svoj salaš u Mužlji i obrađivao zemlju. Naterali su ga da ode na Sremski front. Izgubio je nogu i posle toga, kako se ja šalim, kažem država je pošteno razmenila – uzela je salaš i zemlju i dala mu je kućicu u Ečki u kojoj je on dočekaio penziju. Ostao mu je gorak ukus u ustima o nepoštenoj razmeni. Zbog svega toga imala sam negativan stav o sistemu koji je postojao pre višestranačja.

Aktivno sam pratila dnevnik, čitala dnevnu štampu i imala kritički odnos prema Titu. Samo jednom su neuspešno pokušali da me učlane u partiju u drugom razredu srednje škole. Nikada nisam išla na radnu akciju, jer sam imala odbojnost prema partiji i nikada nisam želela da budem deo te priče.

Josip Broz Tito je bio neomiljeni lik u mojoj kući. Sećam se da sam gledala vesti, tata i stric su bili u dvorištu i ja sam viknula- umro je. Tada sam se već zabavljala sa svojim kasnijim mužem, on je takođe bio iz porodice, čiji su članovi bili na Golom otoku. Njegov otac je tamo stradao i nas dvoje smo imali dilemu, da li da idemo da se upišemo u knjigu žalosti, koja je nekoliko dana bila izložena u sali Skupštine opštine Kikinda. Poslednjeg dana kada je knjiga još bila u zgradi i upisali smo se. Ni dan-danas ne znam zašto. Ni dan-danas ne razumem, zašto se nikad niko nije zapitao zbog čega Tito nije govorio kako treba? Zašto je pričao tako čudno? Uvek sam imala hiljadu zašto i nikakav odgovor.

Kako ste podneli raspad Jugoslavije?

Teško i vrlo emotivno sam podnela sve što se dešavalo devedesetih. Bila sam na granici, da li da se i ja dobrovoljno javim da idem, a imala sam želju, da nekako sprečim to što se dešavalo. Do poslednjeg trenutka mislila sam da ne može da se desi to što se desilo u Bosni. Teško sam doživela kolone izbeglica. Nerviralo me je što smo u Kikindi nekako bili van svega toga, kao da smo se uvlačili u našu ljušturu. Kada su izbeglice počele da stižu u Kikindu i ja sam ih imala u svom odeljenju. Sve što sam mogla da uradim, bilo je da krenem na obuke, da bih se pripremila, kako da postupam sa tom decom i da im pomognem. Tada smo imali divnu radionicu – čuvari osmeha, iz koje je posle nastalo građansko vaspitanje, pa sam prošla celu obuku i primenjivala je. Pojedinu decu, koja su tad stigla u moje odeljenje, i dan danas srećem, a od pojedinih samo roditelje i mislim, da sam bar na taj način nekima pomogla od njih.

Kako ste živeli pod sankcijama?

Nekako sam uspela da se snađem u vremenu nemaštine i bede. Kada se danas pomenu prazni rafofi imam osećaj, kao da sam u vremeplovu. Trudila sam se da puno radim i izdajem kuću u Baru, tako da smo prilično bezbolno prošli kroz taj period.

Kaklo ste doživeli bombardovanje 1999.godine?

Tada sam bila pred razvodom, pa mi je privatni problem bio jači utisak. NATO bombardovanje 1999. godine bilo je posledica onoga, što smo proživljavali deceniju ranije. Ceo period za mene je bio bolan. Tada sam istovremeno radila u školi i pisala za Kinidske.

Šta bi ste izdvojili kao najsrećniji, a šta kao najgori period u svom životu?

Najgori period bio je kada se otac razboleo i preminuo, zbog čega sam prekinula studiranje. Tata je do tada bio zdrav i imao je 63 godine, pa je gubitak roditelja za mene sa 22 godine bilo traumatično. Ma koliko sam bila samostalna, teško mi je palo da njemu nema leka. Najsrećniji trenuci bili su oni, kada sam rađala decu. Mislim, da su to najbolji trenuci u životu svake majke. Ja sam 1987. godine rodila prvo dete, 1989. drugo i **1982. treće dete**, rodila sam treće dete u najgorem periodu po zemlju. Kada sam rodila Petra, živelo se skromno, ali ništa nije nedostajalo. 1989. je život počeo da dobije drugi smisao, jer se osetio bolji život, plate su znatno povećane, počeo je uvoz strane robe i tu se osetio neverovatnan uspon, **a onda 1982. godine činilo se kao da je prošlo hiljadu godina. Od jednog je postalo sve teško, strašno**, nemaština je zavladala.

Da li biste razvod definisali kao životnu krizu?

Pa jeste. Mi smo se dugo zabavljali, dobili troje dece, ali razvod je bio neminovan, jer ljudi različito sazrevaju. Ni on, ni ja nismo mogli neke stvari da prihvatimo. Više smo bili drugari, nego braćni drugovi. Ostali smo u dosta dobrim odnosima. Svo troje dece mi je dodeljeno na staranje, ali su viđali oca kad god su želeli i tako je i dan danas. Od 2001.godine živim u vanbračnoj porodici sa Milanom. Moj najmlađi sin je praktično odrastao uz mog drugog supruga i uspostavili su dobar odnos, tako da nikada nije bilo nikakvih problema. Uvek sam patila što sam bila jedinica i nemam ni brata ni sestru. Često sam se osećala usamljenom, iako realno to nisam bila.

Šta bi ste danas preporučili svojoj deci?

Meni je važno, da završe školu, to sam ranije i đacima pričala. Objasnjavala sam, da je bitno, da ili spoznaš sebe kao zanatliju i da radiš, što znači da imaš talenat za nešto, ako nemaš talenat da nešto stvaraš i radiš nešto svojim rukama, onda moraš odrediti šta ćeš studirati i čime ćeš se baviti. Sin je završio FON, odnosno nedostaje mu još diplomski, da bi postao inženjer informacionih tehnologija, ćerka je apsolvent na Fakultetu političkih nauka, a najmlađi sin je posle srednje škole (završio je Ekonosku školu smer Obezbeđenje), radio godinu dana, dok nije smislio šta zaista želi da radi i sada kreće na DIF. Trebalo mu je godinu dana da spozna sebe i shvati šta ga interesuje. Mi smo ga podržali u ideji, da je dobro, da godinu dana radi i razmišlja o fakultetu, nego da upiše nešto, pa to ostavi.

Kakvo je Vaše učešće u politici i koje su refleksije?

Politika me je oduvek interesovala. Politički protesti 1996.godine bili su prelomna tačka, da donesem odluku, da li ću učestvovati u politici ili ću samo posmatrati. Pročitala sam programe većine tadašnjih partija, uključujući i program JUL-a. Dobro sam izanalizirala sebe i ono što nude političke partije. Nisam se učlanila sa planom, da izvučem ličnu korist ili da prosperiram u životu. Donela sam odluku, da se uključim u politiku, i htela sam da vidim, koja stranka je najadekvatnija, jer sam imala određene stavove. Tada je to bila Demokratska stranka, a i sada je. Posle svih ovih godina i promena, koje smo doživele i stranka i ja, mislim da je to to. Nikada nisam razmišljala, da treba da pređem u drugu političku opciju.

Početak 1997.godine sam se učlanila u Demokratsku stranku, tako što sam potpisala pristupnicu. Opštinski odbor je tada bio u kafani Vožd. Tada sam predsedniku Dušanu Tolickom preporučila da hitno pronađe prostorije, jer sam smatrala, da se više ni jedna normalna žena neće učlaniti u stranku, čije su prostorije u kafani. Potom smo iznajmili prostorije preko puta Vožda, u Ulici Miloša Velikog i tu je stranka ostala godinama. Puno mi znači članstvo u Demokratskoj stranci. Dosta toga sam naučila od pametnih ljudi- tu mislim i na Zorana Đimđića, i na sve one, koji su činili tada Demokratsku stranku u Kikindi. Svoje članstvo nikada nisam posmatrala kao neku korist. Danas mislim, da sam imala više štete nego koristi od stranke, ali mislim, da sam puno doprinela i političkom životu i razvoju Demokratske stranke u Kikindi. Ponosna sam, što smo izrasli u veliki opštinski odbor, koji ima uticaja i veliki broj glasača. Meni lično je bitno, što mogu u svakom trenutku da izađem na ulicu i da pričam sa svakim. Ni jednog trenutka se ne postidim ničega što sam radila.

Da li ste na funkcije izabrani sticajem okolnosti?

Kada sam se učlanila u stranku, na spisku nas je bilo šesdeset i nešto. Kada je promenjena vlast u Kikindi 1996. godine, nije bilo dovoljno ljudi i odmah sam morala da prihvatim, da budem predsednica Upravnog odbora Centra za socijalni rad. Na taj način počela sam da se bavim problematikom sociojalne zaštite. To sam shvatila vrlo odgovorno i svojski sam se trudila. Sa nekim manjim prekidima uglavnom sam bila u opšinskom odboru, jer je uvek bilo malo žena, ili se pojave, pa brzo nestanu sa političke scene, jer je zaista teško opstati na političkoj sceni. U periodu od 2000. do 2004. nisam imala funkciju u izvršnoj vlasti, jer sam nakon petooktobarskih događanja 2000. imenovana za glavnu i odgovornu urednicu javnog preduzeća „Informativni centar Kikinda“. Tamo sam imenovana više redakcijskom, nego političkom odlukom. Tadašnji Opštinski odbor DS smatrao je, da ne treba previše da se meša u informisanje. To je bilo moja obaveza prema redakciji Kikindskih. Nisam imala važnije političke funkcije sve do 2008.godine, kada sam postala odbornica, zatim posle promene vlasti postala sam članica Opštinskog veća, a potom i pomoćnica predsednika opštine. Nakon izbora 2012. postala sam odbornica, jer sam još u vreme formiranja liste kandidata smatrala, da je obaveza svih onih koji su na listi među prvih petnaest, da zaista budu odbornici. Ja sam bila treća i zato sam ostala dosledna tome, da je to moj mandat, da ga ne dam nikome po cenu, da ne mogu da budem u izvršnoj vlasti. Mislim, da je to pravi izbor. Moram dodati, da sam u jednom trenutku bila članica Glavnog odbora Demokratske stranke, kada je Boris Tadić prvi put izabran za predsednika DS. Bila sam u stalnom sastavu. U međuvremenu sam prihvatila, da u Opštinskom odboru budem predsednica Foruma žena. Inače, volim da radim kampanje, nije me sramota da radim na štandovima DS, da idem od vrata do vrata, volim taj deo aktivizma.

Da li ste nekada osetili podsmeħ muškaraca, kada bi ste zakazali sednicu Foruma žena?

Uspela sam da stvorim autoritet, pa mi se čini, da ozbiljnije shvataju aktivnosti koje radim. Kada se žene žale, koliko im je teško, jer su neravnopravne, često razmišljam, koliko su same krive za tu situaciju, u kojoj se nekada nalaze. Ako hoćeš da se baviš politikom, ne treba da budeš ni mazna, ni koketna, nebitno je da li ćeš se dopasti nekome, jer je važno, da se svaka osoba nametne znanjem, argumentima i sposobnostima. Svojom doslednošću svako treba da zauzme svoje mesto u političkom životu i onda se niko neće podsmeħivati. Tu nema prečice. Muškarci su solidarniji jedni prema

drugima – oni naprave svoj krug. Problem žena u politici je, što neće ići u kafanu i zato mi žene moramo da izmestimo centar odlučivanja iz kafana u druge institucije.

Kikinda je relativno brzo uspostavila institucionalne mehanizme rodne ravnopravnosti?

Kao odbornica insistirala sam da mi se dodeli Savet za ravnopravnost polova opštine Kikinda, jer sam nezadovoljna kako je to funkcionisalo u proteklih četiri godine a upravo je Kikinda poznata po mehanizmu koji je među prvima formiran. Vidim tu dosta prostora i sada sam predsednica Saveta za rodnu ravnopravnost i zbog toga sam nedavno popunjavala upitnik u kojem je trebalo navesti sve ono što je do sada postignuto na polju ravnopravnosti. Setila sam se i OEBS-ove nagrade za toleranciju, koju je dobila opština Kikinda i sećam se koliko je bilo teško insistirati na pisanju zvanja i titula u ženskom rodu. Međutim, kada sto puta izgovoriš neku reč, ono na kraju uđe u uho svima. Ako smo nešto uspeli u gradu, to je da nametnemo priču o rodnoj ravnopravnosti.

Da li ste zadovoljni kako ste predstavljeni u medijima?

Lokalni mediji su podeljeni. RTV VK ne vodi računa da li se priča o muškarcu ili ženi, jer je uređivačka politika takva, da se vodi računa ko je na kojoj funkciji i za šta je nadležan i tu nema problema. Prema Kikindskim novinama ću ovoga puta biti lična i nemilosrdna, jer čuvam jedan broj Kikindskih iz kampanje, gde je prva žena spomenuta u čitulji. Dakle, to je urađeno u jeku kampanje koja je protežirala 30 odsto žena na listama. Ne znam da li je svesno ili nesvesno prva žena bila u čitulji u tom broju, ali je strašno. U predizbornoj kampanji bila sam kandidatkinja za odbornicu i za pokrajinsku poslanicu na proporcionalnoj listi. Ne sećam se ni jedne prilike, da u medijima iskažem svoj program stranke osim jednog okruglog stola u Kikindskim, gde smo gospođa iz SNS, iz LSV i ja napale urednika, jer su i one prepoznale problem da postoji manjak prostora za žene i da lokalni mediji baš nisu naklonjeni ženama. Kao javni servis Radio Kikinda je zaita otvorena za sve dok ostale lokalne medije ne bih ni spominjala.

Osetili ste se diskriminisanom, jer ste pozvne sa još dvema ženama?

Da, i mi smo reagovale, mogu čak da kažem da smo se urdužile uprkos političkim razmimoilaženja, ali smo se po tom pitanju ujediniile. Druge Kikindske novine, tzv. ćirilicne ne komentarišem, jer

me u njima inače nema, što je već politički kontekst pa ih ne bih ni spominjala. Mene lično bole latinične Kikindske, jer ih smatram našim. Osećam da sam deo tih novina i da bi uređivačku politiku trebalo drugačije organizovati... Užasava me što sadašnje ministarke u Vladi Srbije ne žele to da budu. Potpuno me šokiralo kada sam čula da su one ministri. Ne vidim da li ih reč ministarka degradira, da li im umanjuje značaj? Dok sam radila kao novinarka, imala sam problem sa doktoricama, koje nisu htele da ih tako potpisujem, niti kao načelnice odeljenja. Uvek bih ih pitala, kako da napišem da su načelnik ako su žene. Mnogo insistiram na izražavanju, jer je važno, da se skrene pažnja, koliko negde ima žena, a koliko muškaraca.

Niste spomenuli, da ste potpredsednica Skupštine opštine Kikinda?

Smatram, da je ta funkcija potpuno degradirana, mada ne znam zašto. Više protokolarno sedim pored predsednice. Ta funkcija mi ne daje prostor za delovanje, više mogućnosti imam kao odbornica. Nedavno sam imenovana za zamenicu direktora u Centru za stručno usavršavanje. Kada sam morala negde da se smestim da radim nešto, zbog moje struke ocenila sam, da je to radno mesto odgovarajuće za mene. Verujem da mogu da doprinesem CSU, jer ipak smo mi za vreme našeg mandata osnovali i napravili od Centra to što je danas. Ima nas svega sedmoro zaposlenih, pozitivno poslujemo i ima puno posla. Možda je opozicija mislila, da neću ništa da radim. Zahvaljujući politici, već sam dobila jedanput otkaz, jer su me radikali 2004. smenili sa mesta urednice ICK, pa su me 2005. otpustili, ali sam nakon godinu i po dana dobila sudsku presudu da se vratim na radno mesto.

Kakve su vaše političke i životne ambicije?

Nikada nisam imala ambicije da odem iz Kikinde. Nameravam da iškolujem decu, da živim normalan, kvalitetan život, da mogu s vremena na vreme da negde otputujem, da odem na godišnji odmor. Nemam velike političke ambicije, nikada nisam pomišljala da budem ambasadorka, niti ministarka. Raduju me male stvari. Očekujem, da ću uskoro postati baka i očekujem, da ću pri zdravoj pameti dočekati penziju i baviti se običnim stvarima.

Septembar 2012.

ĐURĐINA JERINKIĆ (1974), Kikinda

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Pitanje o mom detinjstvu uvek mi izmami osmeh na lice. Rođena sam 20. 07. 1974. godine. Majka i otac su me „pogrešno“ vaspitali za ovo vreme i na tome sam im veoma zahvalna. Odgajali su me tako, što su mi davali dovoljno slobode uz uslovno rečeno određenu kontrolu i usadili su mi prave vrednosti. Znalo se, kada postoje obaveze, a kada je vreme za igru. Rano su me naučili organizacijskim sposobnostima. Letnji raspust obično sam provodila kod bake, mamine mame i prvi novac sam zaradila, kada sam imala pet godina. Kada sam bila u prodavnici, videla sam ispred ženu koja prodaje cveće, jer je prodavnica u blizini groblja. Zato sam zamolila baku, da mi nabere cveće iz njene bašte. To cveće sam uspela da prodam za svega pola sata, a novac sam stavila baki na sto. Roditelji su bili ljuti i pitali su baku, zašto me je pustila samu, a baka je ispričala kako me je deda odveo i posmatrao iza ugla, šta ja to radim, što znači, da me nije ispuštao iz vida.

Mogla bih da kažem, da mi je detinjstvo bilo normalno, ali pojam normalno ima drugačije značenje u sadašnjem trenutku. Išlo se u vrtić, išlo se u školu, išla sam da igram folklor posle škole. Sve se moglo stići. Radila sam domaći, a potom se igrala sa drugom decom. Nisu postojali računari u tolikoj meri, niti elektronska komunikacija, koju podržavam, ali ne mislim, da komunikacija preko fejsbuka ili tvitera treba da bude smisao, a da se ljudi uopšte ne vide.

Recite nešto o svojim roditeljima.

Otac je jedinac. Majka je sticajem okolnosti ostala sama, iako je imala brata. Oboje su intelektualci. Prema meni su bili veoma nežni, ali

i dovoljno strogi. Nikada me nisu sputavali u onome, što sam htela da radim. Uvek sam imala njihovu podršku i poverenje. Od malih nogu su me naučili, da ukoliko se pojavi bilo kakav problem ili mi bude teško, da su oni prvi kod kojih treba da dođem, da pričam o tome otvoreno. Možda nisu uvek razumeli moje odluke, ali bih nakon razgovora dobila njihovu podršku. Moja najveća podrška u životu su moji roditelji i moja sestra, za koju kažem, da mi je najbolji prijatelj. Mlađa sestra živi u Novom Sadu i veoma mi nedostaje.

Kako ste odlučili šta ćete upisati?

Kada sam krenula u četvrtu godinu gimnazije, postojala je praksa, da se od samog početka te školske godine pripremate za fakultet. Nije bilo privatnih časova. Mi smo se sami pripremali. U mom razredu je bilo 29 vukovaca kada smo upisali gimnaziju, i jedan sa jednom četvorkom. Tada je to nešto značilo. U jakom odeljenju imala sam zdravu konkurenciju. Kada sam krenula u četvrti razred, odlučila sam da studiram farmaciju. Tokom čitave godine sam pripremala prijemni iz farmacije, ali sam dve nedelje pre prijemnog došla kući i rekla, da idem na Pravni fakultet. To je bio šok za ukućane. Moj otac je završio hemiju na Prirodno matematičkom fakultetu, a majka fiziku i hemiju, pa su se svi u porodici bavili prirodnim naukama. Naravno da su me podržali i uspeła sam da upišem fakultet tako što sam ušla na budžet. Podrška roditelja bila je prisutna u ključnim momentima.

Kada ste počeli da izlazite?

Pošto sam trenirala košarku, a uz to išla i na folklor, imala sam dosta obaveza. Često sam imala intenzivne treninge: pre podne - kondicione, po podne - na terenu i, kada trener kaže da u 11 sati treba da smo krevetu, on bi nas, zaista, kontrolisao tako što bi proveravao da li smo (slučajno) u gradu. Poštovao se autoritet: roditelji, trener, nastavnici, profesori...Njihova reč je nešto značila. Kada je društvo počelo da izlazi, otac me je upitao, do koliko sati ostaju moji. Odgovorila sam do deset. On je rekao da je to kasno, imajući u vidu šta treba sve da uradim. Zato je predložio, da idemo da igramo basket jedan na jedan, pa da ako ga pobedim, dobijam još 15 minuta, i tako još 15 po 15. Tako su kod mene razvijali takmičarski duh. I još jedna važna lekcija, koju sam naučila. U svemu je 95 odsto rad, a 5 odsto je talenat. Uspех ne dolazi sam po sebi. Na svemu treba da se radi. Naučili su me da uvek gledam sebe i da se ne poredim sa drugima, nego da dam svoj maksimum u svemu što radim.

Ko vas je čuvao, kada ste bili mali?

Išla sam u jaslice. Upisali su me tamo, jer su sva deca išla. Imala sam dve bake i za maminu mamu sam bila jako vezana, mada nismo živeli sa njom, nego sa očevim roditeljima. Nosim ime očeve majke, i ta baka je bila bolećiva prema meni i ostavljala me da se sama probudim u neko doba i tek onda me odvodila u vrtić. U to vreme nisam znala da izgovaram slovo „r“. Ono što sam ja izgovarala ličilo je na iskvareno, tzv. „francusko r“, zbog toga sam išla kod logopeda. Tamo bih dobila neki poklončić i automatski sam kasnila u jaslice. A tamo je postojao redosled. Poštovao se termin kada se deca dovode u jaslice, znalo se kako izgleda program, kada je ručak i vreme za spavanje. Pošto sam ja kasnije dolazila, nisam mogla da spavam. Išla sam redom i budila decu, da bih im pokazala poklončić, koji sam dobila kod logopeda. Htela sam da pričam sa decom i da se igram. Zato su me stavili u „nišu“. To je prostor u jaslicama predviđen za odlaganje kreveta kada nije vreme odmora. Ja sam u „nišu“ spavala po kazni. Tamo su stavljali nestašnu decu. Jednom prilikom, kada sam otišla kod deda-uje u Mokrin, ispričala sam mu kako spavam u „nišu“. On je iznenađeno upitao moje roditelje kada smo bili u Nišu. Odgovorili su mu, da nismo bili u Nišu, već, da decu više ne šalju u čošak, nego ih stave u niš, kada treba da spavaju. Rekla bih, da sam bila anđeo i đavo, kad sam bila mala (smeh).

Išla sam u vrtić Bambi u kojem sam imala predivnu vaspitačicu. Nedavno sam na fejsbuku videla predivnu sliku, koja je nastala prilikom nastupa vrtića Bambi na nekoj svečanosti, ne mogu da se setim da li je to bilo u Osnovnoj školi „Đura Jakšić“, jer je ta škola okačila sliku (crnu-belu) i veoma sam se obradovala i raznežila kada sam je videla. Sa ponosom ističem, da sam sve ljude prepoznala, a sa 80 odsto ljudi sa te fotografije i dan-danas sam u kontaktu, ili se bar javimo na ulici. Pohađala sam Osnovnu školu „Jovan Popović“.

Sećam se jednog prelomnog trenutka bila sam u sedmom razredu na času fizike. Moja majka je predavala fiziku i hemiju.

U školi u kojoj ste Vi išli?

Ne. Radila je u dvema seoskim školama. U Novim Kozarcima i u Nakovu. U periodu kada sam ja polazila školu, njoj su ponudili, da pređe da radi u gradu i pošto sam ja pripala Osnovnoj školi „Đura Jakšić“, koja je u petoj ili šestoj ulici od moje kuće, a ja stanujem u centru, pa mi je Osnovna škola „Jovan Popović“ preko puta, mene su roditelji upisali u školu sa preke strane ulice. To je prvi hendikep. U

početku vam je lepo, kad vam je škola odmah preko puta kuće, ali posle, kada hoćete malo više da se družite sa decom i da duže hodate do kuće, a tu su i prve ljubavi, onda je loše, što je kuća jako blizu.

Tako je mama odbila da predaje tu, da ne bi bila u prilici, da predaje svojim ćerkama. Zato sam na početku rekla, da su me roditelji „pogrešno“ vaspitali za ovo vreme i na tome sam im veoma zahvalna.

Naučili su me kako se savladavaju fizika i hemija. Da se lekcije ne uče na pamet, nego sa razumevanjem. Oba predmeta su mi fantastično išla u školi. Jednom sam išla na takmičenje iz fizike i troje nastavnika je dežuralo i moja majka je ušla samo da vidi kada ćemo završiti, jer nije htela ni da dežura tu, gde ja radim zadatke. Samo smo se nasmešile i tek posle se srele.

Sećam se još jednog značajnog momenta, koji je u vezi sa fizikom. To je bilo u srednjoj školi. Profesor iz fizike nam je jednom prilikom podelio svima trojke. Ne znam zašto. Nisam bila zadovoljna, želela sam da odgovoram. Dobila sam da odgovoram gradivo, koje smo učili od početka do kraja tog polugodišta. Kada sam otišla kući, ispričala sam kako imam pet ili šest petica i jednu trojku... Šta bi danas roditelji učinili? Verovatno bi otišli u školu, posvađali se i rekli da je njihovo dete u pravu. Moji roditelji su mi poručili da razumeju profesora. Rekli su mi, da ako on smatra da ja treba da odgovoram, da imam sobu i čitav vikend na raspolaganju, pa da naučim. Tako sam i postupila. Otišla sam, odgovarala i dobila pet. Dakle, roditelji su bili tolerantni i imali smo odnos pun poverenja, ali su bili autoritet. I danas su.

Kako ste provodili praznike?

Moju porodicu čine roditelji, tri godine mlađa sestra i ja. Tri godine koje su ogromna razlika, kada počinjete da izlazite i kada imate prve simpatije i prve ljubavi. Ja sam bila osmi razred, kada je sestra krenula u peti i kada sam počela da izlazim, ona je tražila, da vodim i nju. Reagovala sam sa jaooo. U tom periodu su vam važnije drugarice, nego sestra. Nažalost, to je tako. Posle se ta razlika između nas smanjila. Postale smo najbolje drugarice i sestre. Pored roditelja i sestre imala sam u familiji i mamine i tatine roditelje.

Očeva majka je imala dva brata. Jedan je vrlo rano morao da počne da radi, te je bio prinuđen da odustane od daljeg školovanja, a drugi je bio protojerej Stavrofor, koji je završio dva fakulteta, pored bogoslovije i francuski jezik. Za ono vreme je to bilo veoma napredno. Čovek je čitav svoj život bio sveštenik. Sa mesec dana sam krštena i u hrišćanskom duhu sam odgajana. Slavili smo i Božić i sve verske

praznike. Dolazili su nam sveštenici u kuću i u vreme kada se to nije smelo. Sećam se da sam jednom u školi za kaznu stajala u čošku, jer su me videli u crkvi.

Nastavnici su Vas videli u crkvi?

Da. Videli su da sam za Vrbicu bila u crkvi i bila sam kažnjena. To nikada nije rečeno da je zbog toga, tek sam kasnije saznala, da sam viđena, kako sam uzimala vrbu. Moji roditelji su venčani u crkvi i ako to nije smelo biti transparentno. Venčao ih je moj deda-uja, koji je radio u eparhiji u Novom Miloševu. Rođena sam 1974.godine i od malih nogu sam znala Očenaš. Znala sam koja nam je slava, šta se tom prilikom poji, šta je Božić, kako se slavi Uskrs. Ti događaji nikad nisu bili tema razgovora u školi, niti je neko od dece to pitao. Sad kad se sretnemo pa pričamo o tome, shvatam, da je većina dece to slavila u kući, ali da se nikad nije pričalo.

To znači, da nikada niste zvali nekog druga ili drugaricu na slavlje?

Ne. To je razlika u odnosu na sadašnje vreme. To bar nije bila praksa kod ljudi, koje ja znam. Slava se slavila u užem porodičnom krugu. Sad se te proslave organizuju na veliko i često u restoranu ili kafani. Meni to nije smisao slavlja. Znala sam kada se i kako farbaju jaja, ali o tome nisam imala sa kim da pričam u školi, to niko nije ni pominjao. Moj otac je preuzeo organizovanje slave, ali to ni danas ne pravimo na veliko. Reč je o događaju za užu porodicu i bliže prijatelje. Ništa veliko nismo promenili. Zna se, da nam za slavu dolazi sveštenik, kao i da Uskrs i Božić obeležavamo u krugu porodice. Ako smem da pomenem, imali smo i Ligašku tucanijadu. To je vrednost, koju smo stranački promovisali. Kada smo bile male sestra i ja, odlazile smo u crkvu, jer je bogoslužio naš deda-uja, pa smo odlazile sa njim, ali i sa bakom. Za Božić smo takođe znale, kad se odlazi u crkvu, gde se stoji i kad se pali sveća. Vodilo se računa kako se oblačimo za crkvu i gde stojimo. Sada odem u crkvu, kada imam potrebu. Užasava me i vređa licemerstvo ljudi, koji sada naprasno odlaze u crkvu, i to slave na veliko i sad su jako veliki vernici. Tako da ja slavim isto kao i ranije, a stranački promovišem tucanijadu, jer je to nešto lepo, ali pokondirene tikve i pomodarstvo ne mogu da svarim. Moj mozak se zatvori, kad naiđe na takve ljude i takve informacije. Mislim, da u svemu treba imati meru. Treba imati doslednost. Razumem, da ljudi nekada menjaju mišljenje, ali ne treba ni u čemu preterivati.

Da li se u porodici spominjao II svetski rat?

Tata je rođen 1947.godine. Baka je pričala, da ne bi preživeli, da nije bilo pomoći iz sela, jer su im sve oduzeli. Baka, čije ime nosim, je pričala, da bi i ona i moj otac umrli, da nije bilo dobrih ljudi u Mokrinu, gde su tada živeli. Dedu su odveli u zarobljeništvo, mi imamo saznanja da je ubijen od batina, ali ne zna se gde mu je grob, iako je posle pomilovan. Sa jedne strane, deda se borio na strani partizana, a sa druge strane baka je prošla kroz torturu. Otac i ja sada prikupljamo dokumentaciju i presude, kako bismo utvrdili, šta je oduzeto i kakve su presude donete. Išla sam i u Arhiv i u Sud i verujem, da ćemo to privesti kraju.

Kako ste provodili raspust?

Odlazili smo na more. Sećam se, da mi je deda-uja govorio, da vodim dnevnik, kada počnem da putujem, jer će mi to biti slatko da pročitam, kada odrastem. Inače, on je i mene i sestru učio francuski. Pošto je bio i profesor francuskog, učio nas je, da govorimo taj strani jezik pre nego što smo krenule u školu.

Mamina mama je poreklom iz Crne Gore. Većina njene familije je ostala u Crnoj Gori i većina naših letovanja je vezana za Crnu Goru i hrvatsko primorje. Tako da u to vreme za nas nije postojalo inostranstvo. Kada bismo putovali na more, redovno bismo putovali preko Zlatibora i prespavali kod naših prijatelja. Potom su nam destinacije bile Budva, Bečići i Bar. Odlazile smo kod ujne i uje i posle toga 10 dana smo provodile na moru. Sada gledam, kako ljudi često nemaju para, da priušte sebi porodični odlazak na more. To mi je jako strašno, jer znam, koliko je meni i sestri značilo odlazak na more i kako smo se sa puno užitaka vraćale. U to vreme nije bilo računara, a ja nisam znala šta je dosada. Po deset dana bih provela na moru sa roditeljima i sestrom kupajući se i sunčajući i nije bilo kafića kao danas. S druge strane gledam ima i dosta disfunkcionalnih porodica danas i često putuje po pola porodice, pa su mi pomešana osećanja. Zimovanja nismo imali. Ona su najčešće bila u organizaciji vrtića. Na Zlatibor smo odlazile preko škole. Zimovanja me nisu posebno privlačila, jer najviše sam volela letovanja, pošto sam letnje dete i volim da je sve ušuškano i toplo. Kada bismo se vratili sa letovanja sestra bi odlazila sa bakom i dekom u Pirovac na hrvatskom primorju, a ja sama odlazila kod mamine mame u Tozinu ulicu. To je bio čitav moj svet. Sa ljudima iz te ulice sam u kontaktu i mnogi su me zvali kada su se udavali ili ženili, i ja njih kada nešto slavim. Tamo sam igrala lastiš, jaračkine, baračkine, gusala. Izlazila bih iz kuće u 10 sati a vraćala bih se u ponoć. Za mene je čitav svet bila ta jedna ulica.

Da li ste primećivali da među decom ima Roma, Rumuna, ili Mađara, da neko možda govori drugačijem jezikom?

Na to u opšte nisam obraćala pažnju. Niste prvi koji me to pitate i ja se sećam da je bilo i Mađara i Roma, ali to nije bilo važno i niko nije na to obraćao pažnju. Znalo se na primer da je baka jedne drugarice Mađarica i da slabo govori srpski, pa da ako hoćemo nešto da joj poručimo, da kažemo drugarici i ona će prevesti. To nikome nije bio problem. Prvi put kad su me to pitali, razmišljala sam da li je bilo manjina ili nekog ko je lošeg materijalnog stanja. Da, toga je svega bilo, ali se to toliko nije osećalo. Drugarica koja je sa mnom išla u školu i 30 godina se znamo pre izvesnog vremena sa mnom je pričala, kako smo činile kompaktnu sredinu u školi. Predivan razred sam imala. I sad kad organizujemo druženja, ne razilazimo se do 6 sati ujutru. Sve nam je interesantno da čujemo jedni o druguma. Tad je pomenula priču o rumunskim čarapama, koje su bile frotirske i imale su tri pruge. Ona je to nosila zato, što nije imala druge. Njoj su roditelji samo rumunske čarape mogle da priušte. Moja baka (očeva majka) je bila krojačica i odlazila je po robu u Rumuniju i prodavala je robu na pijaci. Tako je donosila i te čarape i prodavala ih. Ja sam bila zaljubljena u te čarape i nosila sam čarape sa prugama, jer su mi se dopadale. Drugarica mi je ispričala, da je bila oduševljena, kada je na meni videla te čarape. Sećam se tada uobičajena slika u razredu je bila Ribok patike i bele čarape. Ko bi to danas nosio? Niko. Danas se mnogo vodi računa o tome šta se i kako nosi. Meni su se te čarape zaista mnogo dopadale i njoj je bilo drago, jer ih je polovina razreda nosila. Onda je među nama bio hir, da ih rasparimo, pa nosimo na primer jednu plavu i drugu zelenu. Umeli smo od sitnica da pravimo događaj...

Moj deda je navijao za Partizan, moj tata za Zvezdu, a ja isto za Partizan navijam. Sećam se da je Zvezda igrala, pa smo doneli radio, da bi smo između dva časa slušali utakmicu. Interesovalo nas je rezultat. Bilo je dosta druženja i odnosi su bili jednostavni i neiskvareni. To već nisam imala u srednjoj školi. Tamo su se osećale razlike. Postalo je značajno šta ko nosi i ko je iz kog kraja. Imali smo četiri devojke koje su putovale iz Ruskog Sela. Sve su bile predivne osobe. Podsećale su me na moj razred iz osnovne škole. U jednom momentu sam došla u situaciju, da biram između ekipe, koja je predvodila taj razred, a u tom periodu sam trenirala košarku pa su tu bile i košarkašice, koje su bile popularne i između toga, da stanem na ovu drugu stranu. Bila je situacija, kad je trebalo prijaviti ko odsustvuje sa nastave, pa su one dobile zadatak, da ne prijave ove, koje su otišle. Čovek je primetio ko su i ja sam se priklonila ovom drugom taboru. U jednom momentu sam igrala za drugo odeljenje košarku. Uvek su mi smetale nepravde.

Kako ste upoznali partnera?

Nemam supruga i nemam decu. Za mene je ljubav jedina stvar na svetu, za koju ne treba tražiti razlog i ne treba objašnjavati. Kažu, da sve ima cenu, a ja mislim, da ima stvari koje su neprocenjive i nikada neće imati cenu. Tu mislim na porodicu i na ljude koje volim, koji su mi ovde (rukom pokazuje na srce). Volim i voljena sam. To je odgovor za moje trenutno stanje. Imam bezuslovnu i bezrezervnu podršku, koja mi beskrajno znači. To je šaćica ljudi u mom životu, ali neprocenjiva.

Prve simpatije sam imala u zabavištu. Prvi put sam se zaljubila u šestom razredu osnovne škole na Zlatiboru. Sećam se, da sam se zaljubila u svog najboljeg druga i to je bilo jako strašno da priznam sebi ili nekom drugom. To je bilo slatko i jednostavno. Posle sam jako malo vremena imala za veze. Završavala sam gimnaziju, u kojoj sam imala prosek 5.00 na kraju prvog i četvrtog razreda i po jednu četvorku na kraju drugog i trećeg razreda. Onda sam upisala fakultet i došla u situaciju, da mi za stan traže 50 maraka, otac mi je ostao bez posla, a majčina plata je bila tri marke. Postavilo se pitanje šta sad?

Veći deo mog društva je otišao u Beograd. Pošto sam upisala Pravni fakultet u Novom Sadu, nisam morala stalno da budem prisutna, pa sam putovala samo na vežbe. I da mi se dopao neko, niti sam mogla da budem prisutna tamo, niti sam imala sredstava da izlazim.

Tada su počele krajnosti. Pojavili su se oni koji imaju jako mnogo i oni koji nemaju uopšte. Ljudi koji su ranije činili zlatnu sredinu, intelektualci, sa kojima sam imala najviše zajedničkog- takve više nisam mogla da sretmem. Tako da iz par usputnih veza nema šta da spomenem. Mislim, da prave i velike stvari dolaze sa godinama. Kriterijume koje sam imala tad i kriterijume koje imam sad, ne mogu porediti. U periodu od 1991-93. pomagala sam prijateljima u dobijanju uverenja, da su upisali fakultet, kako ne bi odlazili na ratišta. Jedan momak koji je otišao iz Kikinde, vratio se u kovčegu. I tako strašni momenti su obeležili taj period. Moja generacija je bila prinuđena da brzo odraste.

U periodu koje vezujem za fakultet, imala sam pauzu od tri i po godine, kada sam se vratila kući. To je bilo vreme, kada smo kao porodica bili u teškoj situaciji. Desila su se bolest i smrt bliskih osoba i materijalna nemaština.

U jednom trenutku pozvala sam drugaricu iz Novog Sada i pitala sam je da učimo zajedno, jer ja nisam mogla često da budem u Novom Sadu. Obe smo spremale ispit iz upravnog prava. Pitala me je koliko ispita imam do kraja i odgovorila sam joj devet. Ona je tada imala četiri. Pitala sam je da dođem jednom nedeljno, a ona mi

je odgovorila: „Ne mogu, nemam vremena, nismo mi na istom“. Pitala sam se zašto je to rekla, jer sam iz Kikinde i nemam para? Pitala sam se, da li ću ako budem završila fakultet, biti manje vredna od nekog drugog, koji je završio isto? Nije mi bilo jasno zašto je to rekla. Čule smo se skoro. Zamislite, ona i dalje ima četiri ispita do kraja. Bila je u pravu, da, nismo nas dve na istom.

Fakultet sam upisala 1993. godine, a već u drugom semestru nisam mogla da boravim u Novom Sadu. Drugu i treću godinu sam putovala, a kada je sestra počela da studira, otac je počeo da radi privatno, pa smo nas dve zajedno otišle na fakultet. Kada je sestra, koja je tri godine mlađa upisala fakultet, ja sam davala uslov za treću godinu i tad je usledila pauza od tri i po godine.

U Novom Sadu sam boravila tokom prvog semestra i tokom drugog nisam odlazila, zbog čega sam obnovila prvu godinu. Drugu godinu sam redovno upisala i putovala i sestra je krenula u Novi Sad kada je trebalo dati uslov za treću godinu. Sestra ostaje u Novom Sadu, a ja se vraćam i pravim pauzu. Bila sam prijavljena u Nacionalnoj službi za zapošljavanje zbog zdravstvene zaštite i ubrzo se i sestra vratila iz Novog Sada zbog porodičnih problema. Studirala je stomatologiju i ona je morala da stalno bude prisutna na predavanjima i vežbama, a ja nisam morala. Tako, da ne smatram, da sam bila žrtva i opet bih isto uradila.

Moja baka, očeva majka, bila je vezana za krevet četiri godine i nismo mogli da nađemo nekoga, ko bi nam pomogao. Razgovarali smo da li bismo poslali baku u dom i zaključili smo, da niko od nas nije spreman, da je pošalje u dom. Nažalost, ispostavilo se, da je baka bila prva u nizu onih, koji su „pali u krevet“, kako to stari kažu. Ne smatram, da sam taj period izgubila... (briše suze).

Kada sam bila mala, imala sam, dakle, mamine i tatine roditelje, jednog deda-uju, drugog deda-uju sa suprugom i svi su bili super kada sam bila mala. To su ljudi koje volim i jako mi je strašan momenat, kada su umirali. Sećam se, da su baki, čije ime nosim, rekli, da neće preživeti ni prvih 24 sata nakon izliva krvi na mozak, a pre nego što se to desilo, mi smo pričale ispred kuće. Komentarisala je kako su mi slatke cipele i odgovorila sam joj, da se vraćam za 15 minuta. Da sam znala da ću je tada poslednji put videti... Kada sam se vratila, videla sam da su svi ozbiljni... Sećam se, da je jednom prilikom, dok sam je hranila, u pozadini išla pesma šta to beše ljubav i ona je meni rekla, da je ljubav lepa... Zato taj period ne smatram protraćenim...

Odrasla sam na glavnoj ulici, preko puta škole „Jovan Popović“. Tu je spratna kuća mojih roditelja, u kojoj i sada živim. Roditelji su u prizemlju, a ja sam na spratu. Kada sam u nekoliko navrata spomenula, da se odselim, oni bi me pitali, zašto bih odlazila, kad i onako non-stop

radim i za tih nekoliko sati koliko sam kod kuće, sam sama gore. U dvorišnom delu su živeli baba i deda (očevi roditelji), dok su majčini roditelji živeli u Tozinoj ulici. Jedan deda-ujak je živio u Mokrinu, a drugi u Novom Miloševu.

Šta ste radili za vreme bombardovanja 1999. godine?

Sećam se momenta, kada je počelo bombardovanje Iraka. Na Skaj njuzu sam gledala šta se događa u Iraku, a s druge strane su pokazivali, šta Iračani mogu da vide na svojim matičnim frekvencijama. Puštali su im narodne pesme. Prva pomisao mi je bila kako je to strašno: oni ih bombarduju, a narod ne zna šta se događa, jer na tv-u ima samo nacionalne pesme. 24.marta 1999.godine u 8 i 10 uveče sedela sam sa drugaricom ispred zgrade. Znala sam da su svi stranci otišli iz Novog Sada dva dana ranije. Tada smo još uvek naivno pričale: „Što bi bilo ko dirao Novi Sad?“. Kad sam se popela u stan, shvatila sam da svi gledaju seriju Esmeralda u čitavoj zgradi. Onda je neko zazvonio i rekao muškarcu u jedinicu, a žene i deca u dvojku. Tek kad sam tražila objašnjenje, shvatila sam, da govore o skloništim. Čovek je vikao spremite ćebad. Ja sam gledala u sestru, sa upravo opranom kosom, koja je htela da gleda svoju seriju i odlučila da neću ništa da spremam. Potom su se prozori neprirodno zatresli. Sestra je pomislila da je neki golub udario u prozor. Onda smo izašle ispred zgrade i videle redove, u kojima su se ljudi gurali da uđu u sklonište. Ivana i ja smo donele odluku, da nećemo u sklonište. Vratile smo se u stan i majka nas je pozvala telefonom. Potom je nestala struja, lift je prestao da radi, ponovo se zatresla zgrada, jer je udarilo mnogo bliže. Mi smo čitavu noć provele ispred zgrade. U 6h ujutru uključile smo televizor, da čujemo šta se to desilo. Do nas su tokom noći dopirale različite priče. Taj prvi momenat, kada sam videla nacionalne pesme na TV-u bio mi je užasan. Nakon toga otišle smo u Kikindu. Znam, da neki pričaju, da je vreme bombardovanja bio najbolji provod. Ne vidim, šta je moglo tu da se provodi. Videla sam bombardovanje u Novom Sadu, u Kikindi se to nije osetilo. Šta je ono što smo sestra i ja mogle da uradimo? Obe smo uzele da učimo. Na svu sreću, niko od meni najbližih nije stradao ni za vreme bombardovanja, ni za vreme ratova na ovim prostorima. Znam mnoge, kojima su bliski stradali devedesetih i kojima je teško. Da li zato što mi je baka iz Crne Gore, ali najteže sam doživela otepljenje te republike.

Da li ste se susretali sa rodnom neravnopravnošću?

Ja sam edukatorica za rodnu ravnopravnost u Nacionalnoj službi za zapošljavanje, tako da sam prošla niz seminara na tu temu. Moram

priznati, da dok se službeno nisam susrela sa tim terminom, nisam znala šta to znači. Pošto sam već devet godina zaposlena u NSZZ prva sam osoba, koju ljudi sretnu kada ostanu bez posla. Radim na rešenjima za utvrđivanje za novčanu naknadu i kada istekne to pravo, ljudi se vrate, ispričaju svoje iskustvo sa razgovora sa poslodavcem i trudim se da izgradim odnos od poverenja, ali na distanci. Niko od njih ne dolazi zato što želi, nego zato što mora i njima je važno da im date prave informacije. Tada sam prvi put čula odgovore tipa, nisu me pozvali na razgovor, jer nisam dovoljno atraktivna, ili imam preko 45 godina, ili ne smem da kažem poslodavcu, da sam u drugom stanju. Na svu sreću, ja nisam imala takva iskustva i nikada se nisam osećala ugroženom zbog toga što sam žensko i da sam neravnopravna. Kada sam prošla obuku, shvatila sam, da ne moram da menjam svet, ali mogu instituciju, u kojoj sam zaposlena. Tako da više nema oglasa, koji glasi: „Tražim mlađeg muškarca radi težeg posla“. U tom momentu recimo meni dolazi pet žena iz fabrike Toza Marković, koje su radile teške fizičke poslove.

Nema više oglasa poput tražim plavušu 90-60-90. Pitala sam za koji posao dajete takav oglas? Krenula sam od toga, da služba ne prima takav oglas i to je lako reći. Ko smo mi da ne primimo oglas, koji je poslodavac doneo? Zato su edukovani naši savetnici i zapisničari, da ukažu poslodavcu na izmenu teksta. Zakonska regulativa tada nije izgledala kao danas, te situacije su bile preteča izmeni zakona. Kada bi neko rekao da traži plavušu za posao sa dimenzijama 90-60-90, a mi pitali za šta, on bi odgovorio, za agenta za nekretnine. Onda bismo mi porazgovarali. Pitali bismo, ko najčešće kupuje nekretnine u ovo vreme. Odgovor bi bio parovi. A ko donosi odluku? Najčešće žena. Onda bi smo mi uzvratili: „Da li će žena da razgleda stan, koji će pokazivati plavuša sa tim dimenzijama ili će odmah da izađe?“ Onda bi nam poslodavac rekao da smo u pravu i da nađemo mi nekog. Tako, da se trudimo, da na atraktivan način bez konfrontacije, objasnimo nekome, zašto neki tekst treba menjati. Kasnije, ravnopravnost je regulisana zakonom, tako da sad svi imamo ista prava, ali nismo je-dnaki.

Ako ćete me pitati, da li ja radim na rodnoj ravnopravnosti, odgovoriću, da je to postalo sastavni deo mog života, to je način mog razmišljanja. Nisam radikalna u tome, ne tražim ništa po svaku cenu i ne govorim, da žene ne treba da kuvaju. Recimo, uživam u kućnim poslovima. Meni su subota i nedelja jedini dani u nedelji, kada se mogu posvetiti kućnim poslovima i kuvanju, jer tokom nedelje nemam vremena. To su momenti, u kojima uživam. Sa druge strane, za mene je nezamislivo, da me neko smatra manje vrednom, jer sam žensko, ili jer sam plavuša i zato tražim jednake mogućnosti za sve. Zašto na rukovodećim mestima nemamo identičan broj muškaraca

i žena? Možda NSZ nije dobar primer za tu situaciju, jer su u njoj u glavnom žene na rukovodećim mestima. Kada pogledate SO Kikinda, videćete, da je vode tri žene. Dakle, osećaju se neki pomoci, ali to svima nama treba da bude način razmišljanja.

Kada ste završili studije?

Diplomirala sam 2003.godine. Nakon pauze od tri i po godine od studiranja, počela sam da radim. Reč je o poslovima na spremanju kuće. Tada sam uštedela nešto novca i roditelji su mi pomogli, pa su mi postavili pitanje da li zaista želim da završim fakultet. Rekli su mi da to ne radim, ako to želim samo radi roditelja, ili zbog sveta. Rekla sam, da želim da završim. Period od tri i po godine bio je bolan za nas kao porodicu iako nas je zbližio(1998-1999). Sećam se da sam 1999. godine upisala četvrtu godinu, a kada je počelo bombardovanje, počela sam da spremam ispite...

Onda sam se 31.decembra 2002.godine sredila i našminkala, sela za radni sto u sobi, otvorila privredno pravo i odlučila, da ću da završim fakultet. Diplomirala sam u julu 2003. Tokom šest meseci položila sam devet ispita, tako što sam učila 18 časova dnevno i diplomirala sam 22.juna. Tokom tog perioda nisam izlazila i nisakim se nisam družila. To sam uradila, jer sam svatila, da ne želim, da spremam ispite čitavog života.

Da li ste sebe nekad zamislili kao advokaticu?

Kada upišete fakultet 1993, a diplomirate 2003, to je period od deset godina. Vama se tih šest meseci, u kojima učite, odnosno radite 18 sati, vrate radne navike i idete na fakultet namenski. Ja sam odlazila sa ciljem da diplomiram. Ulazila sam u učionicu sa ciljem da položim i nisu me interesovala ni pitanja, niti ko je pre mene položio, niti pao. Ako će od njih 100 dvoje položiti, znala sam da ću ja biti jedna od njih. Ali mi samopouzdanje nije bilo na visokom nivou. Od nekog ko je uvek bio 5.00 u školi, došla sam u situaciju, da su neki lošiji postali bolji na fakultetu. Onda se postavlja pitanje, da li su oni više radili na fakultetu, a sa druge strane pitate, kako su oni završili fakultet. Javljaju se pitanja, zašto sam sebi dopustila, da prođe toliko godina, dok diplomiram.

Onda sam se prijavila u NSZ da tražim posao. Tad me je gospođa Slavica Galić primila i pitala me šta bih ja radila. Nasmejala sam se i pitala, je da li je stvarno interesuje šta bih sve radila u vremenu, kada se posao dobija preko veze. Pitala me je, da li želim da idem u sud. Imala sam predstavu, da u sudu mogu biti samo oni koji imaju visok

prosek, koji su u roku zarvšili studije, koji su nekako zaslužili to mesto. Sa druge strane, nije tako bilo u praksi, a i sud je bio pun. Da ostanem u Novom Sadu, da bih kod nekog advokata odradila pripravnički staž, za mene je bilo nedopustivo, jer možda bih zaradila toliko, da mogu da preživim, ali bi moji roditelji i dalje morali da me finansiraju. Zato sam odlučila da se vratim i prihvatim posao bilo gde. Želela sam svoje parče hleba. Tada su me pozvali na razgovor i dali testove da radim od četiri sata. Nakon deset dana obavestili su me, da sam primljena u NSZ. Pripravnički sam odradila za 10.000 dinara mesečno. Prvih šest meseci od mene se očekivalo da kuvam kafu i da fotokopiram i nakon toga dobila sam posao za stalno.

Dakle, nakon pripravničkog položila sam državni ispit i primljena sam za stalno. Tek u službi počela sam da kucam na vrata, tražim savete iz radnog prava i gledam kako da primenim naučeno na fakultetu. Tako, da tek radom na sebi na poslu počinjem da vraćam samopouzdanje, da ja vredim i da sam pametna. Da li sam delimično kriva za to što mi se desilo, jesam. Da li sam samo ja kriva, nisam. Zato aktivno radim na sebi, bavim se radnim-upravnim pravom, ravnopravnošću i preduzetništvom. Trudim se, da svakog dana uradim nešto na unapređenju znanja. Tako, da ako me pitate da li ću jednog dana biti advokatica, odgovaram, da, moguće je, da ću jednog dana sest i položiti pravosudni ispit.

Kako provodite slobodno vreme?

Nemam ga. Zaposlena sam u NSZ gde uz osnovnu dužnost imam još deset sporednih, uključujući i javne nabavke. Imenovanje za predsednicu SO shvatila sam vrlo ozbiljno i nisam marioneta, koja trepće. Ko može da radi na tom položaju, može, ko neće, ima hiljadu izgovora. Ovo može biti diplomatski odgovor, jer da sam htela slobodno vreme, verovatno bih se potrudila da ga negde uguram. Ne mogu da zamislim da odem na jogu, jer sam posle napornog dana toliko umorna, da mi se čini da ću odmah zaspati. Uvek moram da nađem vremena za ljude koje volim, koji me vole, koji su mi podrška. Inače, volim da pletem (da štrikam) i da čitam. To su stvari, za koje pokušam, da nađem vremena.

Da li nalazite vremena za negu i brigu o svom zdravlju?

Sad ste uboli. Moram da nađem. Moram i želim da budem pristojna. Volim da sam našminkana i da lepo izgledam. Uživam u sređivanju. Šminkanje i oblačenje mi ne oduzima mnogo vremena. Sa 29 godina sam se razbolela i završila na magnetnoj rezonanci. Tada

su mi konstatovali smanjenu funkciju štitne žlezde. To gledam kao opomenu. To sam dobila kao posledicu dugotrajne izloženosti stresu, jer nisam znala da se sačuvam. Momente stresa ili jeda ograničila sam na 15 ili 20 minuta. Odreagujem na nešto loše realizovano, ali trudim se da to bude što minimalnije, kažem ok, ajde da vidim, šta ćemo sad. Time, automatski štitim i sebe. Možda bi trebalo da se vrati aikidu, jer dok sam to trenirala, bilo je takoreći nemoguće izbaciti me iz takta. To sam trenirala od 2000. do 2002. godine. To mi je nešto, što mi je fenomenalno prijalo i želela bih ponovo da to treniram. Što se tiče redovnih lekarskih pregleda, to mi je zabeleženo u kalendaru i to ne preskačem. Ne možete biti odgovorni prema drugima, ako niste prema sebi.

Kada ste formirali političke stavove prvi put?

Od momenta od kada glasam, nije bilo nedoumice u pogledu toga, koja politička opcija ima moju naklonost i podršku, ali, iskreno, nisam mislila da ću se ikada aktivno politički angažovati. Kada sam završavala fakultet, svi su govorili kako ću morati da se učlanim negde, da bih dobila posao. Imala sam odbojnost prema takvoj situaciji i ultimatumu. Posle višegodišnjeg radnog staža u NSZ i posle godinu i po dana upornih nastojanja mojih, sada, stranačkih kolega da im se pridružim, 2009. godine, odlučila sam, da se učlanim u političku partiju za koju sam od početka i glasala.

Kada radite i trudite se, normalno je da možete da napredujete. Kada radite sa ljudima u jednom trenutku dođete do ideje, kako određene probleme možete da rešite, ali to ne možete kao pojedinac. U okviru mog posla postoje stvari, koje nisu u mojoj nadležnosti, a htela bih nešto da menjam. Podelila sam sada kada nešto radim u službi, a kad radim nešto u okviru političkog angažmana. Miloš Šibul i Saša Homanov su godinu i po dana pokušavali da razgovaraju sa mnom i mojom kolegicom o političkom angažmanu. Godinu dana sam odbijala svaki razgovor i onda su se nekako složile kockice. U tih šest meseci počela sam da posmatram, šta su aktivnosti u toj stranci, koji su to ljudi, šta bih ja mogla da uradim ako se učlanim i uhvatim sebe, da sam odštampala i statut i program partije i poprilično se pripremila za prvi sastanak. Tako sam se učlanila novembra 2009. godine u LSV.

U šali im kažem da su dobili gotovog- formiranog čoveka, koji ne traži posao i gotovu maskotu. Godinama posmatram ljude diskutabilne stručnosti i ograničenih sposobnosti. Kako su na rukovodećim mestima i kako donose odluke. Kao čoveka, takvi mi vređaju zdrav razum. Upitam, zar ne postoje bolji i zar ne postoje pametniji, jer ja

znam, bar deset kvalitetnijih. Zato sam rekla: „Hajde da probam da nešto uradim“. Ponosna sam, što sam ušla u krug ljudi, koji su više od deset godina u stranci. Prišla sam partiji, u kojoj nisu preletači, već dosledni. Reč je o stranci, koju ne čine oni, koji žele zahvaljujući partiji da se obogate, nego su već profesionalno ostvareni. To je meni dalo polaznu osnovu, da kažem, da su u Ligi ljudi, sa kojima mogu nešto da postignem. Sada sam na funkciji predsednice Skupštine opštine i kada ste me pozvali i rekli da se bavite životnim pričama političarki, odgovorila sam da ja nisam političarka, jer se još nisam isfiltrirala. Ušla sam u krug ljudi sa kojima lepo saradujem u LSV i od početka smo postavili odnos pun poverenja. Veoma mi imponuje, što mi je ukazana čast, što sam izabrana za predsednicu Skupštine opštine Kikinde. To je velika odgovornost, koju osećam prevashodno prema sebi, prema stranci koja me je predložila, a onda i prema građanima i građankama opštine Kikinde.

Kada neko kaže, da je predsednica Skupštine-opštine protokolarna funkcija, da li vas omalovažava i imate potrebu da objasnite?

Moj pripravnčki u Skupštini bio je na I. sednici, kada sam doživela sat vremena torture od odbornika opozicije. Nisam znala šta se dešava. Sat vremena su me vređali, što sam žensko, što nisam stručna i nemam političkog iskustva. Gledala sam kako su vrata blizu i mogu odmah da izađem. Sa druge strane, pomislila sam, stanite ljudi, znam ko sam i koliko vredim, koliko sam radila da bih sedela ovde i koliko mogu da pružim. Tako, da sam u prvoj pauzi prve sednice koju sam odredila, rekla: „Hvala vam, sad sam odradila pripravnčki u Skupštini“. Dešava se, da me ljudi zaustavljaju na ulici i pitaju, na koji način ću zastupati njihove interese u Skupštini, ili me podsećaju, šta sam rekla pre izbora i da li ću nastaviti da se zalažem za takve stvari. Takva pitanja smatram normalnom komunikacijom. Svaka dobronamerna kritika i sugestija je meni dobro došla. Zlonamerna kritika ili omalovažavanje smatram besmislenim traćenjem vremena. Na njih se ne obazirem. Ne želim nikog da vređam, ali citiraću Dostojevskog: „Ako ste se uputili ka cilju i pri tome stanete da gađate svakog psa koji na vas laje kame-njem, nigde nećete stići“. Tako da, svaka dobronamerna sugestija na mene pozitivno utiče, a na destruktivne izjave ne želim da reagujem.

Kako su mediji izveštavali o Vama u predizbornoj kampanji?

U NSZ uspostavila sam odnos sa medijima kao osoba zadužena za pjar aktivnosti. Shvatam značaj medija. Lično ako gledam

period predizborne kampanje, ispoštovali su me. Izjave su manje-više prenosili tako, kako sam ih izricala. S druge strane, bilo je novinara, koji su namerno pravili fotografije kada nisam dobro stala, ili bi izbacivali reči iz rečenice, kako bi izrečeno dobilo kompletno drugi smisao. Mislim, da treba da postoji poštovanje između predstavnika medija i onih koji stoje ispred medija. Ne moramo da se volimo, ali je važno poštovanje.

Da li su žene bile dovoljno zastupljene u kampanji?

U Kikindskim su postojali okrugli stolovi i u nekoj četvrtoj ili petoj postavi, kada su se ispucali svi muškarci, za osmi mart su pozvali tri žene. Zato sam pola u šali, a pola u zbilji pitala: „Zar ni jedna od nas tri nije dovoljna dobra, da bude na okruglom stolu sa nekim muškarcem?“ Nisam išla đonom, ali sam htela da znam, zašto su baš nas tri okupili za Dan žena, a prethodno ni na jednom stolu nije bila „pomešana“ ni jedna žena. To je kao kad odete na razgovor za posao, pa pitaju da li žena ima porodicu i decu, a muškarca to ne pitaju. Time su automatski diskriminirali žene. Javna je tajna, da poslodavci, koji su privatnici, da od žena traže, da prilikom zaposlenja potpišu, da se neće udavati i da neće rađati decu. Ko će da ih tuži, kad se zna, da posle ih neće primiti u radni odnos. S jedne strane razumem te žene, a sa druge pozivam, da menjamo svest. U trenutku, kad je objavljen konkurs za samohrane majke, u službu se javilo 4-5 samohranih očeva i ukazali su na diskriminaciju drugačijeg tipa, pa je konkurs promenjen, da se odnosi na samohrane roditelje i ne vidim razloga, zašto onda i samohrane očeve poslodavci ne bi pitali da li će da se ožene, da li hoće još dece i kako će organizovati vreme za odgajanje dece naspram posla.

Da li Vam je ova prva politička funkcija?

Da. U novembru 2009. sam se učlanila, a u februaru 2010. izabrana sam za predsednicu Foruma žena gradskog odbora LSV i članicu Izvršnog odbora Gradskog odbora, a 3. jula 2012. izabrana sam za predsednicu SO Kikinda.

Šta je najviše uticalo na Vaš život?

Kad ste mali, želite da budete princeza, ili kao mama ili kao tata, a mene moji nikad nisu oblačili u određenu boju i nisu pokušavali da od mene naprave nešto što nisam. Želim da imam svoju porodicu jednog dana i decu. Smatram sebe profesionalno realizovanom. Ima

još stvari koje želim da uradim, ali to će biti nadogradnja. Želim nekog ko će biti kraj mene, ko me neće sputavati. Želim da budem supruga, kao što je moja majka, a to zahteva mnogo truda. Želim da budem roditelj svojoj deci, kao što su moji roditelji bili meni. Kada sam se zapoštovala, veći deo mojih drugarica je već imao decu i njihova deca su sada već u srednjoj školi. S druge strane, mogla sam da biram i ne mislim, da sam malo vredna, jer još nemam porodicu. To želim, pa ću na tome raditi, pa će mi se valjda desiti. Ako mi se ne desi, takođe ću to prihvatiti. Meni je život otvarao karte na profesionalnom i političkom planu i bila bih luda, da to nisam iskoristila.

Oktoibar 2012.

STANISLAVA HRNJAK (1976), Kikinda

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Rođena sam 1976. Godine, u Kikindi. Moji roditelji su došli u Kikindu iz jednog malog sela, Podlokanja, koje pripada opštini Novi Kneževac. Nekada je to bilo selo puno mladih ljudi. Ovo selo je izrodilo mnogo kvalitetnih ljudi. Rado se sećam detinjstva koje sam provela tamo. Mama i tata su se preselili u Kikindu zbog škole i posla. Ja sam prvo dete u porodici, a moja mlađa sestra je rođena 1980. godine. Išla sam u Osnovnu školu „Žarko Zrenjanin“. Tata je radio u Naftagasu i detinjstvo pamtim kao vrlo lepo vreme. Mamina porodica je velika i potiče iz Bosanskog Petrovca, a u tim bosanskim porodicama je bilo puno dece. Bogata sam, jer sam primala puno ljubavi iz mamine i tatine familije, iako je njegova familija nešto manja od mamine. Mislim da me je ta ljubav oplemenila. Smatram da je važna porodica u kojoj dete odrasta. Tanja i ja smo bile devojčice prema kojima je mama uvek bila stroga. Imale smo neka vaspitna ograničenja u smislu da se znao red. U školi smo se trudile najviše koliko smo mogle.

Bili smo prosečna porodica koja je imala mogućnost da odlazi na more i putuje, da se pristojno hranimo i obučemo.

Nakon osnovne škole upisala sam gimnaziju „Dušan Vasiljev“, koja je bila cenjena škola. Tada je socijalno stanje u društvu bilo komfornije nego danas pa su roditelji davali decu u gimnaziju, jer su smatrali da mogu da isfinansiraju njihovo studiranje. Nisu se rukovodili pravilom da je potrebno da dete upiše srednju školu da bi imalo neko zanimanje, a posle ako ode i završi fakultet, otišlo je. Upisivali smo se u gimnaziju, jer smo smatrali da ta škola daje obrazovanje koje je otvaralo vrata na različitim fakultetima. Završila sam društveno-jezički smer, a moja razredna je bila Slavka Pecarski, izuzetna žena. Slavku pamtim kao profesora koji se nedvosmisleno i uvek borio za svoje đake. Bila je stroga, zbog čega su je možda neki

đaci doživljavali na hladan način. Prema našem odeljenju bila je uvek topla. Znala je da nas zaštititi i od roditelja. Kada smo pravili nestašluke, ona je to amortizovala. Moja velika želja je bila, da nakon gimnazije upišem psihologiju. Nenad Adamov, poznat psiholog u Kikindi, mnogo mi je pomogao da se spremim za prijemni. Kada sam prvi put otišla na prijemni ispit na Filozofski fakultet u Novom Sadu, polagala sam i znala sam gde sam pogrešila. Bila je užasno velika konkurencija. Neka pitanja odnosila su se na fus note, pisane sitnim slovima u dnu knjige, što je zahtevalo da ceo udžbenik znate napamet. Pored toga bio je i test opšte kulture. Nisam bila očajna, jer sam bila svesna da sam testove uradila nedovoljno dobro da bih se našla u kvoti koja je bila propisana. Neću licitirati sa brojem upisanih studenata, ali tada nisu dozvoljavali da se upiše veliki broj samofinansirajućih studenata.

Rešila sam da ostanem u Kikindi i da upišem Pedagošku akademiju, da ne bih propustila godinu, ali da tokom te godine pripremam ponovo psihologiju za polaganje naredne godine. Tako je i bilo. Neša mi je tada zaista puno pomogao. Naporno smo radili i dao mi je mnoštvo testova koje sam trebala da uradim. Istovremeno, bila sam redovno na Pedagoškoj akademiji i materija koju sam tamo izučavala izuzetno mi se dopala. Posebno bih izdvojila profesora Emila Kamenova koji je uspostavio sistem aktivnog učenja po modelu A i B. Predškolska ustanova „Dragoljub Udicki“ u Kikindi radi po njegovom modelu. Emil Kamenov predavao je predškolsku pedagogiju. Bio je sjajan profesor. Zahvaljujući njegovom predmetu shvatila sam koliko predškolsko obrazovanje pruža širok spektar mogućnosti, jer otvara vrata svih vidova kreativnosti u zavisnosti od toga koliko ste vi spremni da se date da učite i da radite sa decom. Njegov predmet izrodio je u meni novu ljubav, mada nisam odustala od priprema za prijemni ispit iz psihologije. Zato sam otišla da drugi put polažem psihologiju na fakultetu. Kada sam izašla sa prijemnog, otvorila sam knjigu i shvatila da sam napravila nekoliko grešaka, ali sam bila sigurna da sam dobro uradila. Tu se javila prva moja ozbiljna životna borba. Rezultati prijemnog objavljeni su posle dva dana. Bila sam ispod crte. Rešila sam da tražim svoj test, jer je meni takav rezultat bio neprihvatljiv. Rekla sam roditeljima da možda i jesam ispod crte, ali da hoću da vidim gde grešim dve godine. Bila sam u šoku zbog saznanja da sam u nešto uložila godinu dana i da sam završila ispod crte. Našla sam prodekana za nastavu na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu i on je vrlo nervozno izašao na hodnik, jer ko sam ja?! Neuspešni kandidat za studenta. Tražila sam da mi kaže koji je put da ja dođem do svog testa i objasnila sam mu da sam prethodne godine ispala iz igre i da sam zbog toga uložila još godinu dana u pripreme i da želim da vidim gde grešim drugu godinu uzastopno. On je bio vrlo drzak i rekao mi je:

„Zamislite kolegice šta bi bilo kada bi svi kandidati za studente došli da traže svoj test za prijemni? Mislite li da svima koji su pali moramo da objašnjavamo gde su pogrešili?“ Rekla sam mu da ću svoje pravo ostvariti na ovakav ili onakav način. Kada sam otišla kući roditelji su mi rekli da se ne preganjam sa fakultetom. Smatrali su da ne вреди da se tužim i da će me uzeti na zub čak iako postanem student i da nikad neću završiti. Pod njihovim pritiskom sam odustala i dan-danas smatram da tu nisu bila čista posla. Rekla sam da je to možda Božji znak, da psihologija nije moj put. Tada sam se posvetila radu sa decom i učenju. Na drugoj godini Akademije raspitivala sam se u Beogradu i Somboru gde bih mogla da nastavim studije, jer je akademija trajala dve godine u Kikindi, što nije bilo dovoljno za moj plan obrazovanja. Odmah po završetku Pedagoške akademije se pružila mogućnost da se prebacim na Učiteljski fakultet u Somboru i to sam uradila. Tek onda sam shvatila, da je to poziv koji me je u potpunosti ispunio. Videla sam sebe u učionici i radu sa decom. Stvarno sam učila. Na drugoj godini dobijali smo zanimanja za rad sa decom, što je ekvivalent časa u školi, gde je trebalo pokazati primenu stečenog obrazovanja. Strogi profesor Abaza dao mi je zanimanje vatrogasac. Organizovala sam da pravi vatrogasac poseti vrtić „Plavi čuperak“ i druži se sa decom i dobila sam desetku. I iz drugih predmeta dobijala sam visoke ocene uključujući i fizičko kod profesora Mičurina Berara, iako sam smatrala da mi fizičko ne ide najbolje. Sa posebnim uživanjem prezentovala sam folklor, kom sam naklonjena, jer sam smatrala da je to značajan deo naše kulture.

„Bili ste članica Akademskog društva za negovanje muzike „Gusle“ u Kikindi?“

U mojoj generaciji svi su se bavili nekim sportom. Ja sam bila prilično stidljiva devojčica. U „Guslama“ sam videla pozitivnu atmosferu. Tamo su odlazile neke moje drugarice pa sam i ja krenula potpuno slučajno. Inače je moja porodica skup veselih ljudi. Kad god imamo priliku, veselimo se. Nebitan je povod. I ja sam narodni tip. Sećam se da je Kudra vodio tada rukometni klub u Kikindi. U okviru školskog sporta igrala sam rukomet. Moja nastavnica fizičkog u osnovnoj školi bila je Spomenka Čikić. Kudra je jednom bio u školi i rekao mi da treba da odem da treniram rukomet. Odgovorila sam mu da ne mogu da igram rukomet, jer već igram u „Guslama“, a on je istakao da mi je konstitucija takva da bih mogla. Ja gajim ljubav prema igri, prema nošnji i nezamenjiv je osećaj koji imate kada počne muzika, kada sa svojim drugarima igrate isti korak, istu priču i kad se zajapureni na kraju poklonite i dobijete gromoglasan aplauz.

To je nešto što ne može da se plati. Ne znam da li je to merljivo sa pobedom na rukometnoj utakmici, ali je fenomenalno. Na moju veliku žalost u „Guslama” sam bila u vreme embarga, kada su nam sva vrata bila zatvorena. „Gusle” su nastupale ranije i u Koreji i u Americi, a ja sam bila u nesrećnoj generaciji koja je mogla da ode samo u okolne zemlje, kao što su Rumunija i Mađarska. Tamo smo i bili. Dolazak Zorana Petrovića na čelo „Gusala” označio je podizanje nivoa društva na akademski nivo. Cule, koji je mene učio da igram je čovek koji je zaslužan za mnoge generacije, jer je čitav svoj život posvetio Guslama. Svake godine u „Guslama” postoji dan kada se okupljaju oni koji su nekada igrali u „Guslama” i to je mogućnost da se sretnu i oni ljudi koji više ne žive u Kikindi, a sa kojima su delili i odeću i obuću i sedišta na putovanju. Nikad nije bilo bitno da li imate jednu ili dve prostorije za svlačionicu, i da li vas prilikom presvlačenja gleda drug ili drugarica, jer je cilj bio da se održi koncert. „Gusle” su sinonim za fenomenalno druženje. Kada smo završili srednju školu i počeli da upisujemo fakultete, onda je društvo počelo da se osipa i ja sam prestala da igram. Ostali su ljubav i prijateljstva koja vam niko nikada ne može oduzeti. Nažalost, ni jedno od moje dvoje dece ne igra u „Guslama”.

Kako je protekao Vaš predškolski uzrast?

To je bio moj najstresniji period života. Oba roditelja su radila. Mama je prvo plaćala žene koje su čuvale mene i Tanju, odnosno prvo mene, jer je Tanja mlađa tri godine i tri meseca. Mama nije bila zadovoljna pa sam krenula u jaslice. Baka i deka sa tatine strane su bili živi, ali su živeli u Podlokranju, koji se nalazi 40 km od Kikinde. Oni su se bavili poljoprivredom i nije bilo načina da nas čuvaju. Maminu mamu ne pamtim, jer je umrla 1975. godine, a tatu pamtim. Raspuste smo provodile u Podlokranju.

Najgori mogući stres za mene je bio ostanak u zabavištu, ne zato što je moja vaspitačica bila neka zla žena, nego zato što je meni teško padalo odvajanje od porodice. Posebno sam teško doživljavala obavezu da se spava u zabavištu. Išla sam u vrtić „Miki” na Mikronaselju. Sa ulaznih vrata vrtića se vide dva velika prozora kuhinje. Onog jutra, kada radnici melju spanać pa se zna da će toga dana biti spanać za ručak, ja sam doživljavala stresove. Ko bi danas rekao da sam tada sve moguće porcije gurala od sebe. (smeh) Uglavnom sam poslednja ostajala u trpezariji, jer nisam volela ni grašak ni boraniju. Meni se tamo ništa nije sviđalo. Sve sam doživljavala kao atmosferu moranja. Nisam htela da spavam, jer to nije bilo moje vreme za spavanje. Čitala sam i žmurila ležeći na niskim belim krevetima. To je za mene bio strašan period, jer nikad nisam išla u zabavište, nego u obdanište, tj. u

celodnevni boravak. Mama je radila u Angroprometu do tri popodne i po nas je dolazila u tri i dvadeset. Jedino čega se lepog sećam iz tog perioda su priredbe za 8. mart, sve ostalo je za mene bila muka, posebno kada mi se rodila sestra, koja je sa godinu dana krenula o obdanište, pa sam nju gledala na drugoj strani sale kako sedi i plače, a ja sa ove strane sale ne mogu da joj pomognem. Zbog svega toga mi je period u vrtiću grozno pao i jedva sam čekala da krenem u školu. Kada sam pošla u prvi razred, nosila sam ključ oko vrata. Mislim da je činjenica što sam tako rano deo dana provodila sama u stanu uticala na to da možda pre nego druga deca u svojoj generaciji spremim sebi sendvič i ugrijem ručak, jer to nisu mogli ni mama ni tata koji su radili u smenama. Tata je radio u smenama u Naftagasu i ponekad je mogao da dođe da nas dočeka, ali nas dve smo generalno bile same i odgovorne za svoje ponašanje. Gledale smo kvalitetan školski program na RTS-u. Računara u to vreme nije bilo, imale smo naše bojanke i igračke. Taj period je za moju sestru i mene možda bio malo teži, nego za decu koja su imali servis baka-deka.

Letnji raspust smo uvek provodile u Podlokanju, gde smo rado odlazile, ali mi je ipak u najranijem periodu boravak na selu teško padao, jer je označavao period duge odvojenosti od roditelja. Tamo smo imale tetku koja je bila devojka i vodila računa da imamo vodene boje, knjige, bajke i basne. Vodila nas je na izlete, baka nam je spremala palačinke ranom zorom, zaista smo uživale. Ipak je za nas letnji raspust od juna do kraja avgusta bio isuviše dug. Mama i tata su dolazili petkom popodne i odlazili nedeljom. Kada bismo nedeljom gledali kako jugo odlazi ka Kikindi, pomalo bismo patile. U porodici je bilo još dosta dece koja su po godinama bila slična našim pa smo se družili...

Šta ste želeli da postanete kad porastete?

Učiteljica. Odrasla sam u bloku H na Mikronaselju. Pošto su sve zgrade od crvenih fasadnih cigala, ja sam sa drugaricama donosila krede iz škole, crtala po tim ciglama i tako držala čas. Dešavalo se da kredom pišem i po tatinom i maminom ormanu, a onda da žurim da obrišem, dok oni ne stignu. Tokom srednje škole zainteresovala sam se za psihologiju, međutim, život me je ipak posle odveo baš na tu učiteljsku stranu.

Pedagošku školu ste pohađali od 1995. do 1997. godine?

Da, 1997. sam završila Akademiju i onda upisala Učiteljski fakultet. Diplomirala sam 08. juna 1999. godine.

Da li ste dve godine proveli u Somboru?

Neki ispiti su organizovani u Somboru, a neki u kikindskoj Pedagoškoj akademiji. Akademija je saradivala sa Učiteljskim fakultetom u Somboru i profesori bi dolazili subotom da drže predavanja. Kada je trebalo da idemo na neka predavanja u Sombor, dogovarali smo se da po dvoje, troje odlazi istim kolima i da delimo troškove. Takvo studiranje je za moje roditelje bilo daleko konfornije u odnosu na neke vršnjake, jer sam većinu ispita davala od kuće i nisu morali da mi plaćaju stan. Moja ambicija je bila da posle upišem postdiplomske studije. Diplomirala sam na dan kada je prestalo bombardovanje Srbije.

Sad treba da se vratimo korak unazad. Kada sam se pomirila sa činjenicom da neću studirati psihologiju, psiholog Neša je izdao svoju knjigu. Organizovao je promociju u Domu omladine. Tada sam upoznala svog supruga. Na toj promociji sam rekla Neši da ništa u životu nije slučajno. „To što smo se ti i ja trudili da ja upišem psihologiju očigledno nije bilo toliko jako koliko je Bog hteo da upoznam Dragana i ostanem ovde na akademiji,“ rekla sam mu. Bila sam zadovoljna studentkinja koja je imala stabilnu emotivnu vezu, pronašla sam sebe u struci.

To je generalno bio stresan period, jer smo i mi kao porodica prošli kroz ono kroz šta su prošle i druge porodice u ovoj zemlji. Bilo je to doba inflacije, vreme koje je već sutradan obezvređivao platu od juče. Ipak, bila bih nekorektna ako bih rekla da sam to osetila u punom smislu te reči. Nas su pokušali roditelji maksimalno da zaštite i uspeli su u tome. Tanja i ja nismo oskudevale ni u čemu. Vodile smo pristojan način života. 1999.godine pripremala sam diplomski rad i osmog juna trebalo je da ga branim u Somboru. Dragan i ja razmišljali smo kako ćemo otići jer je trebalo preći most u Senti. Razmišljali smo šta ako budu bombardovali? Dok smo se vozili na radiju je objavljena vest da je potpisan sporazum kojim je prekinuto bombardovanje.

Dragan je nešto pre toga diplomirao na Poljoprivrednom fakultetu u Novom Sadu. Godinu dana pre toga je izgubio oca (umro je u 52.godini). Mi smo kao par koji se tri godine zabavljao i znao da će stvarati svoju porodicu doneli odluku da se borimo i da kao visokoobrazovani ljudi tražimo mesto pod zvezdom. Imajući u vidu da su nam koreni u Kikindi, nismo razmišljali da treba da idemo nekuda dalje. Tog dana, kada sam diplomirala u Somboru, bili smo duplo radosni: zato što je agresija prekinuta i zato što sam stekla zvanje profesora razredne nastave. Bila sam vrlo ponosna i spremna da nastavim da učim. Profesor koji je predavao likovno sa mnom je obavio razgovor, jer je smatrao da bi bilo odlično da upišem prvo

specijalističke studije, koje su tada bile obavezne, koje bi se sad definisale kao master i neophodna stepenica pred doktorske studije. Profesor Tadija Eraković je bio mentor za pisanje mog diplomskog rada, u kom sam se bavila istraživanjem motorike prstiju kod dece sa smetnjama u razvoju. To je bila oblast koja je mene interesovala pored srpskog jezika i književnosti. Tog momenta to je iziskivalo oko šezdeset hiljada dinara. Te 1999. godine za mene je to bilo izuzetno velika cifra. Zato sam tu ideju oko nastavka školovanja odložila. Kočilo me je pitanje, koje sam postavila sebi, a ono je glasilo: „Šta ja sada dobijam, ako postanem specijalista metodike srpskog jezika i književnosti, a već sam profesor razredne nastave, što bi značilo, da sam opet svedena na rad sa decom od prvog do četvrtog razreda?“ Smatrala sam da je bolje da postdiplomske studije odložim, što je značilo nastavak možda na nekom drugom fakultetu. Potom sam saznala da sam u drugom stanju. To saznanje je promenilo sve. Venčali smo se avgusta 1999. godine. Svadba je bila delom i tužna zbog činjenice da je Draganov otac preminuo godinu dana ranije. Počeli smo da živimo zajedno i planirala sam život koji se potpuno razlikovao od onog koji sam do tada vodila. Znala sam da možemo da računamo na podršku porodica, ali je to vreme bilo prelomno u našoj zemlji. Imala sam 23 godine i nijednog dana radnog staža, jer sam tek završila fakultet. U januaru 2000.godine rodila sam Radovana. Sina smo dobili 14. januara, to je bio period kada sam bila beskrajno zadovoljna. Moje drugarice su se tek nakon godinu ili dve našle u ulozji mame, a ja sam imala stabilnu vezu i nisam imala dilemu da li želim da rodim dete. Htela sam da bude sin, jer sam Draganovog oca izuzetno volela i poštovala. Bio je sjajan čovek i zvao se Radovan. Kada sam ostala u drugom stanju, nas dvoje smo otišli na Melino groblje, želela sam da podelim svoje drugo stanje i poželeva sam da dete bude muško i da se zove Radovan. Kada sam 14.januara, na dan Svetog Vasilija, rodila muško dete, dala sam mu ime Radovan. Raša je stvarno dobar dečak koji liči na mene, ali liči i na tatu i ima dedine manire.

Živeli smo u Draganovoj porodičnoj kući, u kojoj je živela njegova majka, koja je rano ostala udovica, njegova sestra, koja je studirala Pravni fakultet u Kragujevcu i njegova baka, koja je sada pokojna. Mi smo jednu prostoriju sebi prilagodili za dnevni boravak, a od jedne sobe smo napravili lokal koji smo izdavali. To je bio značajan prihod za našu porodicu. Dragan se u to vreme bavio muzikom. On svira harmoniku, klavijaturu i gitaru i najčešće je svirajući klavijaturu zarađivao novac. Deo finansija za našu svadbu stekli smo Draganovim sviranjem. Draganov otac je prethodno ostao bez posla u Grafici, njegova majka se trudila da i on i sestra završe fakultete i to su teške životne priče...

U januaru kada smo dobili dete, on je nastavio da svira, a svirati noću u kafani nije nimalo jednostavno, jer to podrazumeva vraćanje kući u zoru. Potom je dobio posao u Topoli, u poljoprivrednoj firmi, u našoj opštini. Svi ti prihodi bili su nedovoljni.

Reći ću Vam nešto, što nisam pričala nikada javno. Tada je došao jedan čovek u našu kuću i rekao mi je da odem da stanem kod Šegrtu u red, jer samo tamo stoje ljudi koji žele posao, s obzirom da posao drugačije neću dobiti. Reč je o sada pokojnom Dmitru Šegrtu koji je sa Živodarkom Dacin bio nosilac Socijalističke partije Srbije u Kikindi u to vreme. Rekao mi je da će me tamo najaviti, a ja da se učlanim u SPS, jer njima trebaju mladi, pametni ljudi. Otišla sam tako mlada i ne mnogo pametna i u SPS-u naišla na Iliju Bulajića, koga poštujem, jer je to čovek koji mi je pomogao u životu bez obzira na sve i učlanila sam se. Obavila sam razgovor sa Ilijom Bulajićem, sa Živodarkom Dacin i pokojnim Šegrtom. Odmah su me angažovali. Do tada se, ne nisam bavila, nego nisam pratila politiku uopšte. Bila sam u svom svetu studiranja i u svom emotivnom svetu i novopečena mama. Politika i Slobodan Milošević, otpor, pištaljke i lonci do mene nisu dopirali. Tada sam se aktivirala u SPS-u, a toga se sećam kao sa pola mozga, sada. Znate, to je kao kad nešto ne razumete, a neko vas gurne, pa plovite. Bila sam i kandidat na izborima na izbornoj jedinici u Tehničkoj školi, za potrebe kampanje sam se slikala, na mitingu u sportskom centru Jezero bila sam toliko glasna kada smo skandirali Slobodanu Miloševiću, da su me zbog toga u novinama provlačili. Mislim da je to jedina stvar u životu koju sam uradila potpuno podsvesno.

Kada su održani izbori 2000. i kada su oni prošli, polovinu događanja nisam pratila. Kada su se desile petooktobarske promene shvatila sam da je to priča koja je završena. Nije me savetovao čovek koji bi mi napravio nešto nažao. Njegova procena nije bila dobra. Kada je Slobodan Milošević izgubio izbore, pa tako i SPS u Kikindi, sa Draganom sam i dalje tražila rešenje za sebe i porodicu. Pre izbora bila sam honorarno angažovana na Radiju Kikinda, zahvaljujući Raji Popoviću, koji je bio deo SPS-a, pa sam imala prolaz prema toj medijskoj kući. To je bilo kratko. Tamo sam bila u vreme kada su građani Kikinde konstatno šetali pored zgrade Radio Kikinde i gađali je jajima, zviždali i Raju nazivali pogrdnim imenima. Povukla sam se kada je došla nova garnitura. Više sebe nisam pronalazila u toj priči. Bila sam poplašena i razočarana kada sam videla da nema onih ljudi kojima sam bila kvalitetan i elokventan kadar. Nisu se pojavljivali ni na pet minuta. Nisam se iščlanila iz SPS-a, prosto više nisam odlazila. Isključila sam se iz politike i imala osećaj da nikada nisam ni bila u SPS-u. Tada je na vlast u Srbiji došao Vojislav Koštunica. U periodu kada je SPS izgubio izbore otišla sam još nekoliko puta u stranku

sa namerom da razgovaram sa Dmitrom Šegrtom, jer sam i dalje tražila rešenje za svoju porodicu i smatrala sam da od njega mogu da dobijem i odgovor na pitanje šta dalje, šta se od mene očekuje i šta će partija preduzeti. Nažalost, tada nisam ni primljena. Bila sam razočarana, jer sam kao mlad čovek to doživela kao iskorišćavanje u predizbornoj kampanji, a onda sam ostavljena po strani, jer sam nezanimljiva. Nakon toga radila sam u privatnom preduzeću, a potom u Osnovnoj školi „Feješ Klara“.

Kako ste dobili prvi posao?

Na Radio Kikindi sam radila za simboličan honorar. Nije to bio ozbiljan posao koji je zahtevao veliku posvećenost. Radovan je napunio godinu dana, kada je Nenad Grbić, vlasnik tadašnje firme Blikhem, koju je vodio zajedno sa Draganom Kneževićem, pozvao telefonom moju mamu, ili je to bilo obrnuto, ne sećam se, nakon čega sam prihvatila da odem na razgovor i tako sam 03.januara 2001. počela da radim u Blikhemu. Tamo sam radila na mestu sekretara i komercijaliste. Dala sam sebe koliko sam mogla, ali sam sve vreme želela da pređem u školu. Stalno sam tražila put kako da stignem do posla u školi, jer su novinarstvo i obrazovanje bile dve oblasti koje su me interesovale. To je trajalo dok se nije desila druga trudnoća, a onda sam izašla iz Blikhema, jer sam htela da mi druga trudnoća protekne na miran način. Vlasnici firme su bili korektni i omogućili mi bolovanje.

U novembru 2002. rodila sam Dunju. I dalje sam sve vreme nastojala da dođem do posla u školi, barem da nekoga menjam. Potpuno slučajno sreća sam profesora Milovana Đurišića iz Zrenjanina, koji me je pozvao na seminar aktivnog učenja, u njegovoj organizaciji. S obzirom da su pravo na pohađanje seminara imali učitelji iz osnovnih škola rekao mi je da se javim direktoru Osnovne škole „Feješ Klara“, Radovanu Stepanovu, kako bi me stavio na spisak polaznika seminara. To je za mene bio početak ostvarenja profesionalne priče. Zahvaljujući onome što sam pokazala na seminaru, direktor škole mi je obećao da će mi se javiti čim bude prilike da radim zamenu. Mislim da je prošlo svega nedelju dana kada sam ušla na prvu zamenu u školu „Feješ Klara“. Cele školske godine radila sam na zamenama, a naredne školske godine angažovana sam kao nastavnik srpskog jezika, kao nestručan kadar, jer je nedostajao stručan predavač za srpski jezik. Mi, profesori razredne nastave, po zakonu smo mogli kao nestučna lica da predajemo srpski jezik. Posao sam shvatila veoma ozbiljno, jer sam znala da to nije moja primarna sruka, a da su đaci velika odgovornost. Za svaki čas pripremala sam se vrlo ozbiljno. Radila sam u dva odeljenja osmog razreda i sa učenicima kojima je srpski nematernji i to mi je prčinjavalo posebno zadovoljstvo. Ta školska godina predstavlja mi

je izuzetno lep period u životu. Mislim da je za ženu prosvetna struka privilegovana profesija koja omogućava da razvijate sebe, predmet koji predajete, da prepoznate decu koja su talentovana. Radila sam sa decom u dva izuzetno kvalitetna odeljenja. Pripremali smo predstavu „Zona Zamfirova“, jer je istoimeni film bio jako popularan, a igrajući u „Guslama“, stekla sam dovoljno prijateljstava da sam mogla da posudim narodne nošnje. Ne znam da li sam bila srećnija ja ili đaci koji su učestvovali u dramatizaciji tog teksta. Tom predstavom učestvovali smo na smotri u Novom Kneževcu. Sada gledam kako mediji prate sva dešavanja u školstvu, pa i takve događaje, a onda o takvim aktivnostima nismo nikoga obavestavali. Nama je kao uspomena na tu 2004-2005.ostala video kasete. Zatim smo uradili priredbu povodom Dana škole, koju smo održali na sceni KUD Edšeg. Imali smo goste iz novosadske škole „Sonja Marinković“. Kad se školska godina završila, došao je raspust i došla je stručna koleginica za srpski jezik. Moj angažman u prosveti se tada završio. Dobila sam neke ponude za zamenu koji je predstavljao mali procenat norme, međutim, to su bile za mene neprihvatljive ponude, jer ni suprug ni ja nismo radili u tom trenutku i morala sam da nađem nešto što će nam obezbediti ozbiljne prihode.

U međuvremenu je Dragan počeo da radi u fabrici šećera u Senti i daleko se lakše živelo. Bila sam kod kuće sa decom i razmišljala šta bi me profesionalno ostvarilo. U jesen 2005. godine i dalje sam razmišljala o postdiplomskim studijama i pribavljala potrebnu literaturu, jer sam razmišljala da naredne godine odem na Filozofski fakultet u Beograd na smer pedagogija. Međutim, i to se brzo završilo, jer nekada dođete u situaciju da izvagete da li ćete uzeti jednu ili drugu stvar.

Jednog dana u aprilu dobila sam informaciju da je preminuo stariji kolega Kecman sa Radio Kikinde i kad sam srela kolege sa te stanice rekla sam im da i ja želim da odem na sahranu. U kolima su među kolegama bile Eržebet Lerinc i Ljiljana Vitas-Simić koja me je upitala da li bih htela da radim honorarno u Radio Kikindi i u Kikindskim novinama. Ljilja je na kratko vreme preuzela dužnost glavnog i odgovornog urednika. Odgovorila sam joj potvrdno. U to vreme je Ilija Bulajić bio direktor Radio Kikinde i Kikindskih novina. Ja sam sledećeg dana otišla i počela da radim honorarno. Tamo sam bila novinarka do jeseni.

Tada me je vlasnik televizije Rubin, Slavoljub Milošević, pozvao na razgovor, da radim u toj medijskoj kući, u kojoj su bili angažovani Brane Marjanović i pokojna Marina Iličin. Prihvatila sam da radim na Rubinu od novembra 2005. godine. Niko od mene nije ništa tražio politički. Televiziju je finansirala Opština Kikinda, član Opštinskog veća bio je Sreten Kiurski zadužen za informisanje i on se složio da radim na Rubinu.

Pozvao me je na razgovor početkom marta naredne godine i pitao me da budem direktor Kikindskih novina, jer je taj list trebalo da bude privatizovan. Od mene se očekivalo da u saradnji sa Opštinom ispratim statusnu promenu Informacionog centra Kikinda i sprovedem privatizaciju lista. Jedan deo radnika ostao je na Radio Kikindi, a drugi je prebačen u novoformirano Novinsko- izdavačko javno preduzeće Kikindske novine. Prihvatila sam da to odradim, smatrajući taj posao izazovom. Do tada sam učestvovala u izradi informativnog programa na Rubinu i imala emisiju. Za mene je ta ponuda predstavljala veću odgovornost. Niko od mene nije tražio da kao direktor javnog preduzeća budem član bilo koje partije. U to vreme je Srpska radikalna stranka zajedno sa SPS bila na vlasti u Kikindi. Tako sam 7. marta 2006. prešla u NIJP, čiju statusnu promenu je Opština već završila. Firma je imala blizu 30 zaposlenih. Imala sam zadatak da privatizujem jedan štampari medij. Odlazeći na sastanke kod predsednika opštine Branislava Blažića, prepoznala sam novu energiju.

U novembru 2006. sam otišla kod njega i potpuno svesno mu saopštila da želim da budem deo njegovog tima. U tom trenutku sam gledala kako je dečiji dispanzer dobio nešto, ambulanta u Idošu, škole u Nakovu i Kikindi, počela je da niče zgrada u Kikindi, radilo se na rešavanju statusa izbeglice, gradila se zgrada za vojne ratne invalide, uređivano je Staro jezero u Kikindi. Dakle, postojala je ekipa ljudi koja je želela da nešto radi na čelu sa njim i ja sam htela da im pomognem. To je bio momenat kada sam rekla da hoću ozbiljno da se angažujem u politici. Učlanila sam se i angažovala u Srpskoj radikalnoj stranci, ne zbog ideje Vojislava Šešelja, jer mi ona nikad nije bila bliska, ali nacionalna ideja u razumnoj meri jeste i uvek me je privlačio nacionalni interes, ali i nešto što može da se uskladi, da idete u korak sa savremenim svetom.

U međuvremenu su me optuživali da sam preko SPS-a prešla u DOS, što nije bilo tačno, pa onda u SRS zbog Vojislava Šešelja. Ponavljam, ne zbog predsednika te stranke, nego zbog energije koju sam prepoznala. Čitavu 2007. godinu provela sam u privatnom preduzeću Kikindske novine. Taj list kupio je konzorcijum na aukciji koja je održana u Novom Sadu. Vlasnik Kikindskih novina postala je grupacija koje se zove Vojvodina info. Konzorcijum čine Dušan Stupar, Nenad Rončević i Srđan Vučurević. U tom momentu je tu bio i Miodrag Nikić. On je ubrzo izašao iz konzorcijuma. Njemu je ostao Građanski oglasnik, a Građanski list je praktično preuzeo ovaj konzorcijum. Imala sam poziciju direktora u privatnom preduzeću i bila sam aktivna u SRS. Učestvovala sam aktivno u pripremi izbora 2008. Bila sam zadovoljna svim onim što je prezentovano da je urađeno od 2004. do 2008, jer se razlikovalo od svega što je rađeno do tad. SRS je tada osvojila najveći broj glasova i formirala lokalnu vlast sa SPS-om i DSS-om. Tada sam iz

privatne firme prešla u Opštinsko veće, gde sam rukovodila resorom za kulturu i infomisanje od 03. juna 2008.

Period do 17. oktobra 2008. obeležila je letnja pauza, jer je i u kikindskoj opštini kao i u svim lokalnim sredinama jul i avgust period kada se poslovi odrađuju sa minimalnom energijom, jer su aktuelni godišnji odmori i ne donose se velike odluke. Onda smo čekali da vidimo šta će se desiti, jer je Demokratska stranka formirala vlast sa SPS-om na nacionalnom nivou, što je izazvalo čuđenje široke javnosti. Sve do tada se Demokratska stranka borila protiv režima Slobodana Miloševića, a 2008. dogodilo se istorijsko pomirenje. Tada je SPS u Kikindi istupio iz koalicije sa SRS-om i od 17. oktobra 2008. u Kikindi je formirana nova skupštinska većina, čiju okosnicu su činili DS i SPS. Tako sam smenjena sa funkcije članice Opštinskog veća.

Istovremeno je došlo do velikog sukoba u SRS, jer su stavovi Vojislava Šešelja doveli partiju do neodrživog stanja. Da podsetim da je rejting SRS sve vreme rastao dok ju je vodio Tomislav Nikolić, jer je Vojislav Šešelj bio i nažalost još je u Hagu, za razliku od nekih drugih.. Doživeli smo raspad SRS. S jedne strane za mene je to bio šok, s druge strane kad sam pogledala srž stvari toga što se dogodilo, shvatila sam da je dobro što se to dogodilo. Tako je nastala upravo ona stranka koju smatram najboljim balansom: imamo korak sa svetom, držimo do sebe i u razumnoj meri ne dozvoljavamo da nas podvlače pod tepih.

Kada je Tomislav Nikolić formirao SNS, 99 odsto članova opštinskog odbora SRS-a potpisalo je pristupnicu. To nisam doživela kao prelazak iz jedne političke stranke u drugu, jer sam sve vreme u stvari i živela ovu političku notu, a nikada mi Šešeljeva nije bila bliska. Mi smo prešli u novu stranku, čije ime još nismo znali. Prva skupština je održana 20. oktobra 2008. godine u Beogradu i tada je dogovoreno da se zove Srpska napredna stranka. Dopalo mi se što su se tu promovisali potpuno novi ljudi, mada je mnogima omiljena floskula da kažu radikal bez bedža. U SNS je tada došlo mnogo potpuno novih ljudi. Na poslednjim izborima 2012. SNS se pokazala kao najbliža ideja građanima Srbije.

Od osnivanja SNS u Kikindi tražila sam ozbiljnost i insistirala da smo svi odgovorni za svoje postupke, da svako radi ono što zna da radi, da postoje stručni saveti, da postoje radna tela i da postoji uže rukovodstvo na čelu sa predsednikom OO i kordinacija sa vrhom stranke, kao i da hijerarhija mora da se poštuje. Inicijativni odbor u Kikindi činili su ljudi koji su se isticali i u SRS ranije. Pored mene tu su bili Ladislav Tomić, Pavle Markov, Aleksandra Majkić, Nikola Lukač i mnogi drugi i još mlađi, koji su sada predsednici mesnih odbora. Sve je to objedinjavao Branislav Blažić koji je nakon formiranja stranke otišao u Beograd, jer je imao svoje zadatke u predsedništvu. Vrlo često dr Blažić je govorio da je pravio grupu mladih ljudi koji treba da preu-

zmu stranku. Kada smo podigli 15 mesnih odbora, održali smo izbornu skupštinu. Na tom skupu dr Blažić je predložio uže rukovodstvo, s tim što je za predsednika predložio Ladislava Tomića kao najiskusnijeg za predsednika opštinskog odbora. Nakon tog skupa, na prvoj sednici opštinskog odbora, tajnim glasanjem izabrana sam za jednog od četvoro potpredsednika.

Na majskim izborima 2012. zajedno sa svojim kolegama bila sam na testu kao predstavnica SNS-a. Svetislav Vukmirica i ja bili smo kandidati za pokrajinskog poslanika, Ladislav Tomić je bio na proporcionalnoj listi, nas dvoje na većinskoj. Mislim, da je veliki izazov biti kandidat imenom i prezimenom na takvom izbornom frontu. Želela sam da testiram sebe. Kada izađete na izbore da vas ocenjuju ljudi, to je ozbiljna avantura, jer ne znate kako ćete proći. Imam intuiciju i kad mislim da će biti nešto dobro, tako i bude. U prvom krugu imala sam najveći broj glasova, nisam ni sumnjala da će tako biti. Uz dužno poštovanje svih protivkandidata, znala sam da je SNS u selima kikindske opštine i u četvrtom reonu u Kikindi stranka koja je vrlo popularna. Na osnovu svog iskustva sa terena mogu da kažem da sam kandidat koji nije doživeo neprijatnost. Uvek stojim iza svojih reči. Kada izađem za govornicu govorim onako kako jeste, jer da nije, ja bih se prilikom sledećeg izlaska za govornicu izvinila za ono što nije tačno. Mislim da to ljudi jako poštuju i to mi daje motiv da se bavim politikom. Nikada nisam doživela, bez obzira da li je ispred skup od pet ili pedeset ljudi, da ja govorim, a drugi da pričaju. Nikada! Da li je takav moj stav ili dajem energiju kada govorim, ne znam, ili težina onoga o čemu govorim, ali osetim kada sam na pravom, a kada na pogrešnom putu. Kada smo ušli u drugi krug izbora za pokrajinske poslanike, bila sam potpuno svesna da ne mogu da očekujem da u Ruskom Selu Savez Vojvođanskih Mađara glasa za SNS, a ne za DS. Isto tako bilo mi je jasno da će se Goran Dumitrov Data iz SPO odužiti svojim koalicionim partnerima, pa će reći svojim Mokrinčanima da glasaju za Iliju Vojinovića. Kada je bilo brojanje glasova u jednom trenutku sam imala prednost od 400 listića i moji u partiji su već počeli da govore da sam pobedila, a ja sam upozoravala da tek treba da stignu listići iz Ruskog Sela i Mokrina. Nisam pogrešila. Ilija Vijinović je pobedio u drugom krugu, jer je imao 151 ili 152 glasa više nego ja, ali sam dobila skoro 6000 glasova. To je za mene dovoljan motiv da se i dalje bavim ovim poslom.

Kako percipirate termin rodne ravnopravnosti?

Mislim da su žene u neravnopravnom položaju u smislu da niko ne uzima u obzir sve ono što je u prirodi stvari, a što žena ima obavezu da uradi. Žene su se ozbiljno izborile u društvu, mislim da su

energijom i harizmom uspele da se uguraju na mnoga mesta, gde do 2012. nisu uspevale.

Ipak, rodna ravnopravnost je još uvek forma u našoj državi. Oni vam daju 30 procenata žena negde, pa zvanično treba da bude 30 odsto žena u republičkom parlamentu, a kad sve saberete, vidite da ih nema toliko. Napravi se neka lista, pa jedna ode ovamo, druga tamo i onda ih ne bude toliko koliko smo očekivali.

Ima puno predrasuda. Valjda smo mi takav mentalitet da se misli da muškarci mogu više nego žene. Ja lično mislim da je žena na mestu predsednika opštine da bi Kikinda bila neuporedivo drugačija. Pogotovo žena koja ima puno energije koja ume da napravi dobru organizaciju. Na rodnoj ravnopravnosti se mora daleko više raditi. Ženama je neophodna edukacija i mislim da se mnogo mora raditi na motivaciji žena, da bi se u što većem broju uključivale u politiku. Veliki broj žena ima obaveze i kao majka i kao domaćica i redovne obaveze na poslu i zamislite sad majku koja je bankarka i dođe kući posle šest, a sutra ujutru ustane, našminka se i ode za osam. Nema ona svetsku platu, da može nekog da plati, da može sve to da joj obavlja. Pričamo o lošem natalitetu u zemlji, a kada žena ode na bolovanje dobije 65 posto plate. Em nije radno sposobna kad treba da rodi, em je kaznite novčano. Žena mora da ima povlašćen položaj kroz zdravstvenu zaštitu i plaćeno porodiljsko odsustvo.

Da li ste u predizbornoj kampanji primetili neravnopravan položaj kandidatkinja naspram kandidata u medijima?

Ne, primetila sam samo neravnopravan položaj pojedinih partija naspram drugih, iako su se pojedini mediji trudili da naprave podjednak prostor za sve.

Kako obeležavate praznike?

Moji roditelji potiču iz sela u kom se krsna slava uvek obeležavala stidljivo. Do pre 15 ili 20 godina slava se u mnogim domaćinstvima obeležavala tajno i ja nisam bila krštena sve dok nisam krstila sina. Sveti Nikola mi je i devojačka i slava nakon udaje. Kada sam se udala došla sam u sasvim drugačiji svet u verskom smislu. Porodica mog supruga je jako držala do slave. Tada sam prvi put doživela da sveštenik dolazi u kuću i sveti vodicu. Njegov dolazak za mene je bio priličan stres. Nisam bila krštena i sveštenika sam vezivala samo za sahrane. Miris tamjana nisam mogla da podnesem. Plašila sam se da ću pasti u nesvest ako uđem u crkvu. Nisam se venčala u crkvi, jer sam se plašila da to neću izdržati. Kada je došao protojerej Stavrofor Todor Mišković, kog smo smatrali porodičnim sveštenikom, jer je preko 30

godina dolazio u porodicu Hrnjak, poverila sam mu se i objasnila sam mu da imam neobjašnjivi strah, ali da želim da ga prevaziđem i da postim i da bih volela da se krstim. On mi je mnogo pomogao. Pripremila sam se i otišla sam da se krstim onog dana kada smo krstili Radovana, za Svetog Jovana 2001.godine. Od tada se osećam potpuno drugačije kada uđem crkvu. Sada imam potpuno drugačiji odnos prema crkvi, prema sveštenicima i prema liturgiji. Nakon čina krštenja osećam da me je vera primila u svoj svet. Svake godine u skladu sa verom obeležavamo i Vaskrs i Božić i Slavu. Svake godine pred Svetog Nikolu dolazi nam sveštenik da sveti vodicu, ja mesim kolač i pripremam žito, kako bi on to osveštao. Za slavu nam dolaze prijatelji da se družimo i bude nam lepo. Zimski dani su vreme kada proslavljamo rođendane, Novu godinu, Božić, Srpsku novu godinu i tada se najviše družimo. To je period kada zaista delimo puno radosti. U vremenu koje je puno stresa prija mi da odem u crkvu i zapalim sveću, prija mi da tamo oćutim i spustim glavu i drugačije se osećam kada izađem iz crkve. Ponekad nedeljom upalim žišku u kandilu. U vreme dok je bogoslužjenje u crkvi, meni gori kandilo ispred ikone Trojeručice i Svetog Nikole. Osećam se nekako posebno tada. Moja deca idu na Versku nastavu i smatram to delom njihove opšte kulture. S druge strane to je nešto što oplemenjuje njihov duh. Oni moraju da budu deo savremenog sveta i ne branim im da budu i na društvenim mrežama, ali moraju da znaju šta su tradicija i porodica. Mislim da porodica gubi na vrednosti, jer kad pročitate statističke podatke vidite da je sve više razvoda, vanbračnih zajednica, sve više gej veza, protiv kojih nemam ništa protiv. Da se razumemo, za mene to jeste bolest, ali je razumem u smislu da ti ljudi imaju nešto što ih razlikuje od drugih i da to nije njihov hir, znam da su tako rođeni i da to medicina objašnjava. Oni imaju svoj svet i treba da ga čuvaju, ali se trudim da svojoj deci objasnim šta je normalno, a šta je bolest, ili šta nije normalno, jer meni to nije normalno. Nikad ne bih digla ruku da glasam za legalizaciju gej brakova. Čak i da moja partija odluči da to podrži, ja ne bih.

Da li postoje razlike u odgajanju muškog i ženskog deteta?

Ne. Ali, primećujem razliku u načinu odgajanja njih sad i načina na koji su naši roditelji nas odgajali. Ja njima dozvoljavam nešto, što moja mama meni ne bi nikada. Ništa nije problem, puštam ih da idu gde god se dogovorimo, ali imaju obavezu da mi se jave na mobilni. Oni imaju slobodu da se nešto prvo dogovore, pa da onda o tome obaveste roditelje, a mi smo vrlo retko u situaciji da to odbijemo. Postigli smo nivo dogovora na kojem oni znaju da ne mogu tražiti bu-

dalaštine. Kod mojih roditelja nije bilo moguće da se ja dogovorim pa da ih onda obavestim. Morala sam prvo da pitam, pa da se onda dogovaram. Želim da budemo drugari. Rekla sam da moraju da znaju šta ne bi trebalo da se proba. Za sve drugo treba da se prijave roditelju i da probamo zajedno, a ne da se plaše. Pokušavam da budem drugar, ali da ne pređem granicu koja mora da postoji između roditelja i dece. Do sada smo živeli pristojnim životom i nisu odskakali od svoje generacije u smislu da imaju patike od 200 evra. I da mogu, neće ih imati i moraju da poštuju red. Kada smo dobre volje, neke stvari istolerišemo, a kada nismo, onda ne istolerišemo. I to se preslikava kod velikog broja roditelja. Trudimo se da imamo normalnu kućnu atmosferu, u kojoj svako ima svoju slobodu. Juče smo recimo radili matematiku, Raša je došao danas i rekao mi da je loše uradio zadatak, iako je imao dobar start u školi od početka. Odgovorila sam mu da će doći žena koja će mu pomoći oko zadataka, pa će popraviti ocenu. Kada sam ja bila dete, bila sam u problemu kada dobijem lošu ocenu i nisam znala kako da prijavim trojku, ne zato što su moji roditelji bili Baba-Roge nego zato što se o svemu manje govorilo: i o školi i o zaljublivanju, da ne pričamo o prvim seksualnim iskustvima, koji uopšte nisu bili teme razgovora. Ne želim da moja deca budu u takvoj situaciji. Želim da porušim tabue, jer moramo o svemu da razgovaramo.

Kad ste prešli iz kuće u stan?

U januaru 2005. u kući nam je postalo tesno nakon što se rodilo jedno, pa drugo dete, a mi smo prethodno napravili i lokal od jedne prostorije, a u kući su pored nas bili Draganova majka, baka i sestra. Želeli smo da se odvojimo kao porodica. Tog trenutka smo počeli da se kućimo. Mislim da bez obzira koliko je teško mladi ljudi treba da su sami. Generacijske razlike su ogromne. Danas-sutra kada moja deca budu odrasla, založiću se da imaju svoj svet. Mama će uvek biti tu koliko može. Zbog različitih pogleda na svet, mama, deca i unučad ne treba da budu u istoj kući, nego da se posećuju i da budu dragi gosti jedni drugima. Mi smo u januaru 2005. otišli u stan. Draganova porodična kuća je u Svetosavskoj ulici, i više od 30 godina bila je u planu za rušenje. Mi smo već bili u stanu, kada sam 2007. godine pozvala direktora Javne stambene agencije i tražila od njega plan. Bila sam vrlo uporna da saznam kada će to rušiti. Tada sam obavila razgovor i sa Branislavom Blažićem i sa Miloradom Mandićem, koji je bio direktor Javnog stambenog, jer je ceo plac bio predviđen za rušenje, na kojem je bila i Draganova kuća i poslastičarnica „Specijal“. Tu je bilo i molersko preduzeće. Svega nekoliko metara dalje, počeli su radovi na izgra-

dnji zgrade. Naša kuća otkupljena je u avgustu, međutim, u oktobru 2008. došlo je do prepakivanja vlasti i plan nije realizovan do kraja, pa su neki stanari i dalje u tom dvorištu. Ideja je bila da se ceo plac očisti, a da se „Specijal” premesti. Pošto je sve zaustavljeno, ja sam kao političar imala i privredni kriminal i ispitivanja zašto baš moju kuću, iako je to bila Draganova porodična kuća. Kuća nije srušena zato što sam ja kadar kome treba izaći u susret, nego zato što je za to postojao plan, za koji više nikada niko nije bio zainteresovan...

Tada smo zvali procenitelja, koji nam je dao građevinsku i tržišnu vrednost i prema tržišnoj vrednosti je kuća otkupljena. Insistirala sam da svaki dinar bude ubeležen u ugovoru. Kupili smo stan i platili porez od hiljadu evra, iako nam je ovo prvi stan. Znala sam da će to biti predmet koji će biti vrlo interesantan i ubrzo su mi se javili iz privrednog kriminala. Svedočila sam i pokazala dokumentaciju, kao i Javno stambeno. Neki marginalni ljudi su posle govorili da je to bila stračara za rušenje, a reč je o švapskoj kući koja je bila puna rariteta, jer je Draganov deda bio knjigovezac. Starija populacija u Kikindi odlično zna ko je bio Spasoje Hrnjak, čovek koji je sa svojih deset prstiju jako puno stekao u svom životu, između ostalog i tu kvadraturu i stari stilski nameštaj...

Baviti se politikom i biti žena nije nimalo lako. Stizale su primitivne poruke i pretnje. Neke su i moja deca primila telefonom.

Kako brinete o sebi i kako provodite slobodno vreme?

Mnogo volim da šetam. Imam zdavstvene probleme sa kojima se borim. Imam višak kilograma koji su povezani sa metaboličkim procesom, a koji me i estetski opterećuju. Htela bih da se bavim i sportom, ali pošto imam urođenu srčanu manu, to je nemoguće. Bez obzira na sve, nikada ne preskačem frizera. Jako se retko sama friziram, redovno odlazim kod kozmetičara, što znači svaki put kada treba da se čupaju obrve, sređuju nokti, lice i sve drugo. Iako volim lepo da se obučem, stavim kvalitetnu šminku, u poslednje vreme sam često u trenerci. Žena treba da vodi računa o sebi onoliko koliko može. Kada obavim sve, čitam. Volim da popijem kafu sa prijateljicom i volim da hodam sama jer onda imam svoj ritam. Skoro svakoga dana prođem 3-4 km. Ne volim da spavam popodne. Kada dođe 11 sati uveče- zevam. Meni je noć za spavanje. Svakog jutra ustajem u 15 do sedam, bez obzira koji je dan u nedelji. Nisam spavalica. Ne gledam mnogo televiziju osim informativnih emisija. Užasavaju me aktuelne serije, ako vidim najavu sa nasiljem, nemam želju da pogledam taj film, jer nisam u stanju. Nasilje mi je grozno. Volela sam da gledam lagane serije koje je radio RTS, kao što su Ranjeni orao i Nepobedivo

srce. S jedne strane sam vrlo snažna i rečita, žena koja ima stav, a sa druge strane sam veliki emotivac. Srce mi je uvek tu (rukom pokazuje na grlo). Volim da se družim, imam puno prijatelja, volim da koristim priliku za okupljanje. Prošle godine smo išli skupa na more. Živim prosečnim životom. Moja porodica zbog mog posla plaća cenu. Dete mi je nedavno reklo: „Ne mogu više da slušam, ovde se samo o politici priča!“ I u pravu je.

Koji Vam je najlepší trenutak u životu?

Period kada se rodio Radovan, jer je to bilo moje prvo majčinsko iskustvo. Bila sam pošteđena mnogih obaveza i zaista sam uživala. Sad da me čuje Dunja, zamerila bi, da izdvajam vreme kad se rodio Radovan. Činjenica je da sam se radovala i kada se ona rodila, ali su bile različite situacije i različit osećaj. Prvo dete je prvo iskustvo. Osećala sam se dobro kada sam bila u prilici da pomognem nekim ljudima.

Šta je vaša životna ambicija?

Iako sam skromna, sebe vidim na visokoj poziciji. Vidim sebe u timu koji se upešno i naučno utemeljeno bavi svojim poslom. Koliko će za to biti potrebno vremena, ne znam. Vidim se u obrazovanju. Još uvek nije isključeno da ću upisati postdiplomske studije, nikada nije kasno. Imam 36 godina i mislim da do 40-te mogu svašta da završim i da još aktivno radim narednih 20 godina.

Koja je poruka koju upućujete deci?

Najvažnije je da budu odgovorni prema sebi, a onda i prema drugima. Mi ih kao roditelji motivišemo da rade na sebi, jer je to ključ koji će ih odvesti negde. Prema onome za šta pokažu interesovanje, imaće podršku roditelja.

Novembar 2012.

OLENA PAPUGA

(1964), Vrbas

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Rođena sam u Vrbasu šestdesetčetvrte godine, ali sam celo svoje detinjstvo i mladost provela u Ruskom Krsturu, u homogenom rusinskom mestu, gde živi 97 odsto Rusina. Osnovno i srednje obrazovanje, odnosno 12 godina završila sam na rusinskom jeziku. Mogu da kažem, da bez obzira što je to homogena rusinska sredina, niko nije imao poteškoće sa snalaženjem, komunikacijom i korišćenjem srpskog jezika, mada u Krsturu taj jezik nismo koristili. Dok sam rasla nisu svi imali televiziju i radio.

Svoje detinjstvo provela sam bez brata i sestre, pošto sam sedam godina bila jedinica. Kad sam pošla u prvi razred, rodio se brat, a kad sam imala 12 godina, rodila se i moja sestra, tako da smo nas troje nekako nismo odrastali zajedno. Što smo stariji SVE smo bliži. U detinjstvu se videla ta razlika, a sada više ne, mogu da kažem da sam sa njima jako bliska.

Što se tiče porodičnog vaspitanja, rasla sam u patrijarhalnoj i hrišćanskoj porodici. Pošto moji roditelji, a i niko od bliže rodbine nikada nije bio komunist, čak su bili u nekim razmišljanjima i anti-komunisti, rasla u patrijarhalnoj, hrišćanskoj porodici, gde se išlo u crkvu, gde su se slavili svi praznici. I po tati i po mami nasledila sam običaj da poštujem hrišćanske norme, porodične norme. Rusini su po veroispvisti grkokatolici. To znači da imamo istočni pravoslavni obred, ali priznajemo papu. U Krsturu se praznici slave po novom kalendaru, ali nisu svi Rusini koji su doseljeni pre 260 godina u Vojvodinu grkokatolici, za razliku od Slovaka koji su i katolici i evangelisti, mi smo samo grkokatolici i slavimo praznike po starom kalendaru. U svim rusinskim mestima se slave praznici po starom crkvenom kalendaru. Jedino u Ruskom Krsturu je 1953. godine bio referendum, pa samo u Ruskom Krsturu praznici se slave po novom kalendaru.

Mogu da kažem da volim što sam u detinjstvu to stekla naklonost ka praznovanju, pošto Rusini jako drže do Božića, do Uskrsa i mi do danas slavimo onako kako se to davno slavilo. Možda tradicija nije bila vidljiva spolja, ali smo svoju tradiciju doživljavali iznutra i ja to nosim do sada.

Što se tiče mog obrazovanja, završila sam osnovnu školu u Ruskom Krsturu. Mi smo imali zajednički deveti i deseti razred i celo srednje obrazovanje sam završila u Ruskom Krsturu na rusinskom jeziku. Znači i osnovu i srednju školu sam završila na maternjem. Onda sam otišla da studiram 1983. godine u Novi Sad na Filozofski fakultet. Tu sam upisala Rusinski jezik i književnost. Onda je to bila dvojezična Katedra za rusinski jezik i književnost i srpskohrvatski jezik i književnost, tako da sam paralelno završila obe katedre. Diplomirala sam 1989. godine. Dok sam studirala interesovalo me je novinarstvo i rusinska populacija. Svoje studiranje nisam videla kao nešto što ću završiti i potom ću možda predavati negde. Shvatala sam da je možda moja misija da pomažem rusinskom identitetu, tako da sam još za vreme studiranja radila u novinama „Ruske slovo“. Leti sam pisala, a na Televiziji Novi Sad, na rusinskom godinama sam radila omladinsku emisiju.

Šta ste radili nakon što ste diplomirali?

Kad sam diplomirala, pola godine radila sam na televiziji, ali čim je bio raspisan konkurs u redakciji „Ruske slovo“, prijavila sam se i bila sam primljena na godinu dana. Ne znam više ni kako je to bilo, uglavnom, uvek me je interesovao štampani medij, možda i zbog toga što sam studirala rusinski jezik, jezik me uvek više interesovao od književnosti. U „Ruske slovu“ radila sam tri, četiri godine kao lektor i drago mi je zbog toga. Jedan iskusan lektor me je uveo u tajne jezika koje sam mogla da primenim u novinskim tekstovima, ne samo na svojim, nego i na tekstovima novinara koji su radili u redakciji.

Uvek sam imala novinarski crv. Bez obzira na to što mi je bio lep lektorski posao htela sam da radim kao novinar. Posle tri godine ta želja mi se ostvarila. U devedesetim godinama to bilo stvarno teško za možda mlade novinare koji ponekad moraju da pišu kako im se kaže, a noću ili preko dana idu da lepe plakate. Pošto sam još onda bila član LSV, išla sam po studentskim protestima iako je „Ruske slovo“ uvek bilo, na neki način, režimsko glasilo, pošto je to glasilo Skupštine Vojvodine bilo, tako da su se na neki način u meni uvek borile neke sile. Zbog svega toga, možda mog opredeljenja i zbog toga što se dešavalo u devedesetim godinama na našim prostorima i zbog moje neposlušnosti bila sam isterana s posla pre bombardovanja devede-

set osme godine, prvo s tim obrazloženjem da je prestala potreba za mojim radom, onda sam bila na nekom neplaćenom, pa plaćenom, na kraju je nas troje novinara ostalo bez posla.

Kada sam isterana s posla, skoro godinu i po dana živela sam u Bratislavi, pošto imam tamo jednu dobru drugaricu koja je već tamo studirala na likovnoj akademiji od devedesete godine. Ona je iz Ruskog Krstura, pa sam otišla kod nje i mogu da kažem da mi je to bilo jedno zanimljivo životno iskustvo boravka u novoj sredini, gde baš nisam dobro poznavala jezik zato što se Rusini i Slovaci razumeju jako dobro, ali nije to to za neki posao i za normalnu komunikaciju. Tako da sam radila tamo u nekoj fabrici godinu i po dana i prvo mi je bilo jako teško što sam morala odavde da odem i što sam ostala bez posla, ali posle se ispostavilo da je to stvarno dobro ispalo i da sam naučila jezik i bila sam u nekoj drugoj sredini.

U promenama 2000. godine su me vratili na posao u redakciju „Ruske slovo“ i do 2007. sam bila zamenica glavnog urednika u novinama i onda sam naučila pravi novinarski zanat i kako se prave novine, ne samo kako se piše. To je opet bilo novo iskustvo. U tim godinama sam sve više, bila vezana za Ligu, ali posle te dvehiljadite godine sam se stvarno još više vezala za Ligu. Radila sam svašta, od lepljenja plakata do organizovanja i učestvovanja na tribinama i tako sve po redu, ali od 2004, 2005. sam se intenzivno vezala za Ligu, tako da sam 2008. postala republička poslanica. Sada živim između tri mesta, Krstura, Novog Sada i Beograda, ali najviše sam vezana za Ruski Krstur.

Kako ste odlučili šta će te studirati?

Moji roditelji su puštali i mene i brata i sestru da donosimo odluke, pa i kad odluka nije najbolja, nisu prebacivali. Pošto sam završila pravni smer u trećem i četvrtom razredu Gimnazije, o upisu na Pravni fakultet nikad nisam razmišljala. Sebe sam videla na Katedri za rusinski jezik. Bila sam sigurna, da hoću da studiram jezik i niko me od ukućana nije pitao, zašto ja to hoću. Svi su odluku prihvatili kao ispravnu, mada ni kada sam upisala fakultet, ni kasnije sebe nikada nisam videla u prosveti. Ipak, od 2006. pa skoro do 2008. godine negovala sam rusinski jezik u Beogradu. Nacionalni savet Rusina zamolio me je kao profesora rusinskog jezika, preko grkokatoličke crkve da radim sa decom koja imaju rusinsko poreklo. U crkvi su bake i deke tražili, da im bude omogućeni da njihovi unuci uče rusinski jezik. Ja sam u tom periodu išla svake druge subote u Beograd i negovala sam rusinski jezik među decom koja su se okupljala u Osnovnoj školi „Čirilo i Metodije“ na Zvezdari. Mada nikada nisam planirala da radim u prosveti, uživala sam u negovanju rusinskog jezika. Mogu da

kažem, da su deca redovno dolazila i da su dosta naučila za tri godine. Učestvovali su na raznim rusinskim manifestacijama. Žao mi je što taj posao niko nije nastavio posle mene, jer sam ja pred izbore 2008. godine imala dosta posla u Ligi. Ići u Beograd svake druge subote bila je velika žrtva. Pre svakog održavanja časova morala sam da pozovem roditelje i proverim, da li će dovesti decu i da li će stići na vreme. Očigledno je i drugima takvo angažovanje izgledalo naporno, jer iako ima još diplomiranih profesora rusinskog koji su nezaposleni, ni jedan nije izrazio spremnost, da nastavi to, što sam ja radila. Veoma mi je žao zbog toga, jer verujem, da bi od 15 ondašnje dece, bar desetero sad ponovo prihvatilo, da uči rusinski jezik fakultativno.

U međuvremenu, formirani su Nacionalni saveti nacionalnih zajednica. Pre dve godine nacionalne manjine su upisane u posebne biračke spiskove, a potom su održani i izbori za članove nacionalnih saveta. Ja sam za te izbore registrovala udruženje, koje se zove „Rusinska liga“. Kao nosilac te liste nastupila sam na izborima za Nacionalne savete nacionalne zajednice. „Rusinska liga“ je osvojila pet mandata od 19, koliko broji Savet, tako da smo dosta dobro prošli na izborima. Imali smo kampanju isto kao i kada se organizuju nacionalni izbori, tako da sam angažovana u Nacionalnom savetu, ali nisam članica ni jednog odbora, jer imam previše obaveza, ali pomažem Odboru za obrazovanje i Odboru za informisanje, pošto Nacionalni savet ima četiri odbora: za kulturu, obrazovanje, informisanje, službenu upotrebu jezika i pisma. Aktivno učestvujem u dva odbora, jer su oni iz oblasti mog interesovanja.

Šta ste želeli da postanete kada ste bili devojčica?

Ništa nisam jako želela, da bih mogla da kažem, da se nešto ispunilo, ili da nije. I fakultet sam upisala spontano. Kada sam bila četvrti razred srednje škole, odlučila sam da studiram rusinski. Po prirodi, o stvarima ne razmišljam dugo. Kratko se radujem, ali kratko i žalim. Nikada ne razmišljam o onome šta je bilo, nego o onome, šta će biti.

Kako ste tačno odlučili, da se aktivno politički angažujete?

Kada je bila jogurt- revolucija 1989. godine, polagala sam poslednje ispite na fakultetu, već sam bila pred diplomskim... Dok sam odlazila na fakultet, videla sam šta se događa u revoluciji. Pošto sam iz Ruskog Krstura, koji je blizu Vukovara i ratne zone, mnogo ljudi iz mog rodnog mesta je poginulo. Mama mi je iz Ruskog Krstura, a tata iz Bačinaca, to je mesto kod Šida, ali su se baba i deda još šezdesetih godina dvadesetog veka preselili u Ruski Krstur... Imam puno rođaka

i prijatelja ne samo u Ruskom Krsturu, nego i u rusinskim mestima Petrovcima i Mikluševcima u Hrvatskoj, odakle su mnogi nastradali u ratu. U periodu od 1989. do 1991. prelomila sam da treba da se angažujem u stranci kakva je Liga, jer se zalaže protiv rata. Takođe, i studentski protesti devedesetih godina u kojima sam bila angažovana, stepenica su, koja me je odvela do Lige, iako ne smatram, da su protesti bili politički angažman. Pravi politički angažman počeo je posle 2000. godine, kada je LSV istupala kao partija koja se zalaže za vraćanje izvornih prihoda Vojvodini, sudsku i zakonodavnu vlast.

Da li su vaši roditelji bili zaposleni?

Tata je radio kao trgovac, a mama domaćica, ali su obrađivali dosta zemlje. Tata je sada u penziji, ali zemlju nismo prodali, već se još uvek bave proizvodnjom kukuruza i pšenice. Nisu imali materijalnih problema prilikom mog odlaska na studije. Kada pogledam današnje uslove, verujem, da je ljudima teško da školuju decu. Tokom osamdesetih, kada sam ja studirala, bila su zlatna vremena i dobro se živelo, ali ne mogu da kažem da sam ja nešto dobro živela. Bila sam podstanarka. Kod jedne bake sam živela sa dvema cimerkama u sobi. Ne vidim, da sam tada izrazito dobro živela, kako se sada priča o tom periodu. Ja sam iz prosečne porodice, koja se bavi poljoprivredom i ima dosta zemlje.

Da li ste putovali na letovanje ili zimovanje?

Sa roditeljima sam putovala svakog leta u Soko Banju. To je porodično putovanje kojeg se sećam. Kada sam studirala, jednom sam putovala na more sa drugarima sa fakulteta. Tada smo putovali vozom. Više sam počela da putujem dok sam živela u Bratislavi i 2000. godine. Tokom dve godine boravka u Bratislavi, obišla sam Evropu.

Kada ste upisali rusinski jezik na fakultetu, da li ste primetili, koliko ima studenata, a koliko studentkinja?

Na Katedri za rusinski uvek ima više studentkinja, nego studenata. Rusini češće upisuju tehničke fakultete i zapažam da je više muškaraca sa titulom doktora nauka iz tehničkih nauka.

Ko je odlučivao u kući?

Rusini su posebni po tome, što žene vode glavnu reč u kući. Normalno je da se u porodici svako javi kada nekuda ide. Ponekad mi

sada smeta kada se insistira na terminima rodne ravnopravnosti, jer nisam rasla u okruženju u kojem su žene bile ugnjetavane. Ne znam, da li su se Rusinke davno izborile, ili im je to u mentalitetu, ali one su ravnopravne sa muškarcima u svakom pogledu. Moja baka je persirala mome dedi, ali to nije značilo, da je ona ponižena, ili da nema svoja prava. To je samo bio znak poštovanja.

Da li je deda baki persirao?

Da, da, persirali su jedno drugome. Imam baku, koja ima 93 godine i ja joj persiram, isto kao i moj tata. Roditelji jedno drugom ne persiraju, jer su mlađi.

Da li su se baka i deka poznavali pre venčanja?

Ne verujem. Baba i deda možda, ali pranbaba i prandeda ne. I jesu i nisu. To nekada nije bilo strašno. Oni su jako dobro živeli, možda je to nama strašno, što su se uzimali sa 17 ili 18 godina i nisu se poznavali, ali su se oni voleli kad su umirali. Pamtim svoje pranbabe i prandede, koji su imali preko 80 godina, kada su umirali i oni su se do kraja svog života voleli, a to se ne može na silu.

Da li se svo troje dece odselilo od roditelja?

Sestra i ja živimo u Novom Sadu, brat živi u Ruskom Krsturu sa porodicom i ima kuću do naših roditelja. Tako da baba i deda često čuvaju unuke.

Kako provodite slobodno vreme?

Imam mnogo interesovanja, ali u poslednje vreme sve se svodi na posao oko stranke. Po stupanju na poslaničku dužnost zamrzla sam radno mesto u redakciji „Ruske slovo“, ali redovno pišem kolumnu, koja se zove „Iz poslaničke klupe“. U njoj obrađujem teme vezane za rad Skupštine Srbije i pišem o konkretnim zakonima za koje mislim da interesuju ljude.

Da li ste ranije više imali slobodnog vremena?

U Ruskom Krsturu skoro svi ili igraju folklor ili pevaju u horu. Ja nisam učestvovala ni na jednoj ni na drugoj sekciji, ali često posećujem koncerte. Pošto sam kao novinarka često putovala, mogu da kažem, da poznajem skoro svaku kuću, u kojoj žive Rusini.

Kao novinarka sam imala više slobodnog vremena, nego sada kao poslanica. Jedino, nisam prestala, da svake nedelje odlazim u crkvu, bez obzira na to u kom sam mestu, stignem u crkvu ako ne pre podne, onda popodne. Ako ne stignem u grkokatoličku crkvu, odem u neku drugu, ali bez toga jednostavno ne mogu da živim. Kolege sa kojima sam radila u redakciji i dalje posećujem u redakciji. Za ljude uvek imam vremena.

Šta biste rekli na temu nega i briga o svom zdravlju?

U prethodnim godinama dosta radila na svom zdravlju. To mi nije bilo teško. To mi je bio znak, da sam pobedila svoju volju za hranom i da se bez obroka može jedan dan u nedelji. Interesuje me literature o zdravoj ishrani i organskoj proizvodnji hrane, takve knjige ponekad kupujem. Volim da kuvam bez recepta. Ako me neko pita za način pripreme određenog jela, objasnim, da neki sastojak može biti u većoj ili manjoj količini i da će ukus hrane u tom slučaju biti onakav ili ovakav, ali nikada nemam precizne mere. Ako bih u životu bila nešto drugo, bila bih kuvarica.

Da li ste od svoje majke naučili da kuvate?

Sećam se svog prvog kuvanja. Bila sam šesti razred. Odrasli su bili na njivi, a dece je bilo dosta na ulici. Jedna komšinica nas je čuvala, dok su skoro svi odrasli bili angažovani u polju. Odlučila sam da pomognem roditeljima, pa sam kuvala grašak. Pročitala sam kako se grašak kuva, pristavila ga, a onda sam otišla da se igram. Grašak je toliko zagoreo, da sam kuću jedva izluftirala, a šerpu sam zakopala. Moja mama je dobra žena i nikada mi ništa ne bi zamerila i znala sam da mi ne bi ništa rekla zbog upropašćene šerpe, ali je neuspeh bio toliki, da sam ga zakopala. Mama me je stalno ispitivala gde je ta šerpa, pa sam joj posle nekih mesec dana rekla šta sam uradila. Rusinke jako dobro kuvaju i lako im ide taj posao. Moja sestra je 12 godina mlađa od mene i nije znala da kuva, a od kada živi sama, perfektno sprema hranu. Često je pitam, gde je to naučila. Videla je od mame i bake.

Kakva je rusinska kuhinja?

Kao što je Vojvodina multikonfesionalna, tako i rusinska kuhinja ima izmešane uticaje: nemački, mađarski, slovački recepti su izmešani. Imamo i jela koja nema niko. Čuvamo tradicionalna jela, koja se pripremaju za Uskrs. Za Božić pripremamo bobaljke. To su kuglice od testa, koje se ispeku, preliju makom i sokom od šećera, slično prelivu za baklave. Kuva se kapušćanjiki slično palačinkama od kiselog testa,

u koji se umeša kiseli kupus i palačinke se peku u rerni ili u tiganju. Za Božić redovno jedemo pečenu ribu sa pirinčem. Među rusinskom decom sačuvan je običaj korindanja. Deca redovno u 17 časova na Badnji dan kreću da obilaze komšiluk i pevaju. Za Uskrs još uvek čuvamo običaj polivanja. To rade i strariji. Ponedeljkom muškarci žene, a utorkom žene muškarce polivaju. Polivanje simbolizuje donošenje novog života.

Jesu li Vam pričali o konfiskaciji, nacionalizaciji?

Mom dedi Žilniku po mami i dedi sa tatine strane iz Bačinaca nacionalizovana je imovina. Možda je to uticalo i na maminu i na tatinu porodicu, da moji roditelji ne budu komunisti. Ne mogu da kažem, da nisu bili dobri građani ondašnje Jugoslavije, ali komunizam nisu nikada prihvatili, jer je komunističko uređenje odgovorno, što su ostali bez imovine posle Drugog svetskog rata. Tokom rata majčin otac bio je u Zabeli. Njegovog sina od 18 godina poslali su sa puškom da se bori protiv Nemaca, koji su se povlačili 1944. godine i on je ubijen iako su savezničke snage već stizale u Baranju. Pradedu nikada nije našao telo svoga sina Nestora Žilnika. I pored toga što je ostao bez deteta u ratu, komunisti su došli i sve su mu oduzeli dve godine kasnije. Moj deda nije bio izdajnik, pomagao je partizanima. Sin mu je stradao u ratu na partizanskoj strani, a onda su mu konfiskovali sve što je imao i potpuno razumem, što nikada nije priznao komunizam kao uređenje. Dede su govorile, da će im kad tad da se vrati, što im je oduzeto. Dedi u Bačincima, u Sremu, na sreću, niko nije ubijen, ali im je takođe sve uzeto posle rata.

Oba moja roditelja rođena su 1944. godine, tako da ne pamte rat, ali pamte, da su ih kao školsku decu označavali kao decu kulaka. Mama mi je pričala, da u Krsturu zbog toga nije mogla da dobije ni pionirsku maramu. U našoj porodici se o tome pričalo. Moj pradedu se rodio 1900. godine, Bio je obrazovan, čitao je i učestvovao u osnivanju zadruga. Kada su mu oduzeli sve, mada je bio i donator, počeo je da radi razne poslove. Sećam se, da mi je govorio, da je život takav, da se točak sreće okreće. Smatrao je da je tragedija jedino bolest. Izgubiti nešto materijalno nije bilo ništa strašno za njega. Verovao je, da će, ako je čovek vredan i zdrav, opet sve stvoriti. Bio je ogorčen kada nije našao telo poginulog sina na Bolmanu. Ponovo je u životu stekao dosta zemlje. Pedesetih godina kada je izašao iz zatvora, pešice je u torbi nosio jaja na pijacu. To je bilo strašno u to vreme za bivšeg kulaka. Mnogi su na njega prstom pokazivali, jer ranije bogat čovek ide pešice na pijacu. Deda je pričao, da su ga pljuvali i ponižavali. On se nije obazirao, govoreći, da samo radi svoj posao. Tako da je svojim

radom ponovo stekao maksim zemlje. Koliko god je bio ogorčen, od njega nisam naučila da mrzim sistem, u kojem sam odrastala. Kada je umro bio je bogat čovek, iako je bio žrtva konfiskacije. Mislim, da sam bila više vezana za dedove, nego za bake, jer su mi dede ostale u sećanju.

Da li se sećate Titove smrti?

Sećam se, bila sam u Krsturu. Sećam se kako smo nagađali da je Tito bolestan, da je umro. Sećam se sirena, štafeta, koja su prolazile kroz Krstur. Pamtim sve pesme na rusinskom, koja sam pevala na školskim akademijama i različitim akademijama... Skupovi su počinjali himnom. Kada je objavljeno da je umro, nisam osećala neku tugu. Rusini, kao zajednica, ne vezuju se ni za kakve sisteme.

Iako su Rusini zvanično bili komunisti, koga god sam pitala u redakciji „Ruske slovo“, svi su bili tajno venčani u crkvi. Ne znam nikoga, ko to nije radio. Ne znam nikoga, ko nije krstio dete u crkvi. To se tajno radilo. Hoću da Vam kažem, da Rusini teško prihvataju novo. Devedesetih godina recimo, Rusini nikada nisu glasali za JUL, niti za SPS. Ako pogledate dokumentaciju iz 1991, 1992. godine, u Ruskom Krsturu je bilo četiri odbornika iz LSV i to u periodu kada su se iseljavali Hrvati i druge nacionalne zajednice, periodu ratova i inflacije... Arkanovi paravojnici su bili na 15 kilometara od Krstura i razna uniformisana lica pretila su ljudima da će ih raseliti. Možda ćete čuti, da su Rusini prestrašeni, ali oni to nisu. Uvek glasaju kako im srce kaže. Mnogi ne vole da se učlanjuju u stranke, ali na dan glasanja uvek izađu da izraze svoje mišljenje i prepoznaju opciju koja će da ih štiti.

Kako je na Vas uticao raspad Jugoslavije?

Mene je rat u Vukovaru jako pogodio, imam tamo dosta prijatelja i rođaka, i u Mikloševcima i u Petrovcima. Pre rata bila sam tamo u maju.

Videla sam postavljene barikade i početak rata. U Vukovaru sam ponovo bila tri nedelje nakon zauzimanja. Videla sam sve od krvi, raskomadana tela. Tu strahotu nikada u životu neću zaboraviti. Kad sam se vratila, nedeljama sam imala noćne more. Tamo sam išla sa kolegama iz redakcije.

Polu godina ranije videla sam Vukovar, koji je izgledao lepo, posle toga Vukovar koji je prikazan u filmovima i na Jutjubu – i zaista je sve tako izgledalo, a možda i gore. Rusini iz Hrvatske nisu tamo imali srednje obrazovanje na maternjem jeziku. U devetom i desetom

razredu mnogi su odande išli sa mnom u školu, u gimnaziju, jer je u Ruskom Krsturu postojala gimnazija na rusinskom. Sa mnom u razred išlo je njih sedmoro iz Vukovara, Mikloševaca i Petrovaca. Oni su bili ili isterani, ili ... To je stvarno bilo strašno. Mi se godinama nismo videli, dok u procesu reintegracije nisu vraćeni u Vukovar. Prepoznala sam LSV kao stranku, koja je javno istupala protiv ratova i svega što se dešavalo devedesetih godina, protiv mobilizacije...

Ja sam devedesetih, za vreme rata, već bila u Novom Sadu i ne znam koga sve nisam sakrivala, da drugari na bi otišli u rat. Tetka je jedne noći u fići, ispod čebeta, dovezla jednog brata od tetke, koji je tada imao devetnaest godina i kod mene je bio pola godine, da ga ne bi našli i odveli u rat. Sve vreme bio je zaključan u stanu i toliko se plašio, da nije smeo ni do ulice da prošetata, mada sam mu govorila, da ga u ovom gradu niko ne poznaje i da mu se ništa neće desiti.

Počela sam da radim 1989.godine. Pamtim Markovićevu godinu: te godine kao početnica sam bila sasvim dobro plaćena, a potom su došle devedesete, o kojima ne mogu ništa dobro da kažem, jer nisam ništa lepo doživela. To su bile godine sankcija, ratova, mobilizacije.

Svesna sam, da su sada teška vremena, da privatizacija nije uspela. Posle 2000. godine na mnoga mesta su postavljeni ljudi, koji su gledali samo lični interes, ali ipak ne možemo reći, da je sada gore, nego što je bilo. Ne pristajem da neko kaže, da smo devedesetih bolje živeli. Ne samo zato što učestvujem u vlasti, nego i kao običan građanin smatram, da je nemoguće, da smo devedesetih bolje živeli, jer smo imali toliko ratova, nesreća, inflacija, bombardovanje... Nismo ni jedne godine mirno spavali. Svesna sam, da ljudi ne mogu da mirno spavaju, ako ne znaju šta će sutra jesti, od čega će platiti struju, ili dati deci za osnovne školske obaveze, ali devedesete godine su bile teške. Kada pogledam narod, mislim, da se mi generalno dobro snalazimo u vanrednim situacijama. Možda se bolje snalazilo u vanrednim stanjima, nego u redovnim situacijama. Imam utisak, da su ljudi ovog februara, kada je proglašena vanredna situacija zbog snega, postali kulturniji. Videla sam, da kada vozim kola, nema mnogo nervoze i svi su spremni da me propuste i pri tom mašu ljubazno.

Šta ste radili za vreme NATO bombardovanja?

Dvanaest godina kasnije ne shvatam zašto smo bombardovani. Ne vidim razlog, zbog kojeg je Novi Sad toliko bombardovan. Ako je obrazloženje NATO-a bilo, da će bombardovanjem skinuti režim Slobodana Miloševića, to nije bilo zbog toga. Pitam se, zašto je bombardovan Novi Sad, koji je od 1996. godine bio opozicioni grad, u kojem živi toliko pripadnika nacionalnih manjina...

Tokom bombardovanja živela sam u Slovačkoj. Slovaci su se tada uveliko razišli sa Česima mirnim putem i razmišljali o ulasku u Evropsku uniju. Sa njima sam se stalno raspravljala, jer su govorili, da smo mi bombardovanje zaslužili. Uvek bih odgovorila kontra pitanjem: – Zašto su vaši Slovaci, koji tamo žive, zaslužili bombardovanje, i često bi mi plitko odgovarali: – Pa šta, ako tamo žive Slovaci. Bolelo me je, što globalni svet funkcioniše tako, da niko ne vidi ničiju tragediju. Svako misli, da je njegova nesreća najveća i drugome ne pomaže. Ne kažem, da je saosećanje neka pomoć, ali potrebno je da postoji razmena dobre energije i da pojedinac oseti, da još neko razmišlja kao on.

Spomenuli ste da Vam je crkva značajna.

- Dok još veronauka nije bila uvedena u škole, mi smo u Krsturu išli na veronauku. Sva deca su išla na prvu pričest u drugom razredu. To i dalje funkcioniše. Na veronauci smo naučili ono što je vezano za drugu stranu života: kopali smo bašte drugima, čistili smo sneg, nije veronauka značila samo učenje Svetog pisma.

Imali smo starog sveštenika, koji nas je često vodio da vidimo stare bake i deke. Išli smo u starački dom, skupljali smo odeću, koju smo nosili siromašnoj deci, a vidim da isto postupaju i novi sveštenici. Za mene hrišćanstvo ne znači samo ići u crkvu, nego pozdravljam čin, kada sveštenik pita čiji roditelji mogu da ispeku ribu za Božić, da je dobije i onaj, ko to sebi ne može da priušti za praznik. Činjenica je, da crkva ima svojih mana, ali i mnogih dobrih stvari. Ja sam hrišćanka i zato sam valjda u Ligi socijaldemokrata Vojvodine, možda me je povuklo to, što je reč o socijaldemokratskoj partiji.

Koje godine ste se vratili iz Slovačke ?

Vratila sam se u avgustu 2000. godine.

Šta mislite o rodnoj ravnopravnosti?

Mislim, da je država Srbija dosta uradila na polju ženskog pitanja. Možda nas je na to prisilila Evropa, ali nemam ništa protiv toga. Ako smo to uradili samo zato što je trebalo zakone prilagoditi Evropskoj uniji, to nije dobro. Sviđa mi se, što se puno radi na rodnoj ravnopravnosti, dobro je, što se otvaraju sigurne kuće. Drago mi je, što je u Skupštini Srbije prošao amandman Aleksandre Jerkov i moj, po kome na izbornoj listi svaki treći kandidat mora biti žena. Mislim, da se po pitanju rodne ravnopravnosti dosta uradilo u Srbiji.

Sećate se da 2008. nije svaka stranka odredila trećinu mandata za žene, iako je to bio predlog?

To nije ni sada regulisano. Usvojeno je, da svaki treći kandidat na izbornoj listi treba da bude žena. Po novom zakonu liste su zaključene čim se predaju, što znači, da nosilac liste neće moći da kaže da mandat dobija neko ko je peti ili sedmi na spisku, nego će se određivati po redosledu. Problem je, što nigde nije definisano, da ženu mora da menja žena, ukoliko neka da ostavku. Na primer ako muškarac, koji je drugi na listi, dobije funkciju u nekom ministarstvu, njegov mandat dobiće žena, koja je treća na spisku, ali ako ona preuzme drugu funkciju, njen mandat dobija četvrti kandidat sa liste, a to je muškarac, a ne žena. Moguće je, da će opet biti mnogo više muškaraca u parlamentu i da neće biti svaka treća žena. Novi skupštinski saziv mora da usvoji amandman, kojim će biti definisano da, ako žena podnese ostavku, njen mandat može da dobije samo žena.

Koji Vam je najsrećniji trenutak u životu?

Ne znam ima ih puno. Ja se radujem kada se raduju moji bližnji.

Šta su vaše ambicije u stranci?

U stranci nikad nisam radila sa ciljem da napredujem. U stranci sam radila, jer volim ljude sa kojima sarađujem, volim autonomašku ideju o Vojvodini. Hoću da se vrati Vojvodina, u kojoj sam živela u detinjstvu i u mladosti. Ljudi su tada dobro živeli u Vojvodini i mislim, da oni koji sada žive u Vojvodini, zaslužuju bolji tretman. Znam šta se radilo sa Vojvodinom i šta se sada radi. Mene drži borba za bolji život u Vojvodini. Znam da ne može da se vrati ono što je bilo 1974. godine, ali ne mogu ni da se pomirim sa činjenicom, da ljudi ovako žive u Vojvodini, žitnici Evrope. U sredini, koju odlikuje multinacionalnost, ne mogu da se pomirim da ima toliko netrpeljivosti, da Novi Sad postaje grad gde gosti ne mogu da dođu, i gde ih dočekuju sekirama. Ne mogu da zamislim, da živim u takvom gradu. To je jedan od razloga, zbog čega sam politički angažovana, želim da doprinesem u borbi za bolju Vojvodinu. Mislim, da je napredovanje došlo samo po sebi.

Da li su Vaši roditelji bili iznenađeni, kada ste dobili poslanički mandat?

Moji roditelji su znali da sam angažovana u stranci i pomažu mi u tome. Kada je počelo da prolazi vreme tokom mandata, bila sam

razočarana, što ne mogu da uradim mnogo toga što sam zamislila... Sa poslanicima iz moje stranke, nas je petoro i dobro se znamo, mnogo sam pričala, da sam opterećena činjenicom, da ne mogu nikom da pomognem. Svoje poslaničko mesto zamišljala sam, kao poziciju, sa koje ću biti u prilici, da pomognem ljudima. Znala sam, da neću moći, da utičem na otvaranje fabrika, ili da uvedem Srbiju u Evropsku uniju, da neću moći da se borim protiv korupcije i kriminala, ali bila sam opterećena, što ne mogu najmanjem čoveku da pomognem, nekoj bakici ili školi u svakodnevnom životu. Vremenom su se našle situacije, kada sam pomogla, da se neko dete upiše u vrtić ili internat, da neko dobije socijalnu pomoć. To su male stvari, ali to može običan poslanik.

U Skupštini ima onih, koji su poslanici već 16 godina, a ima i onih, koji su u određenom periodu više radili, pa su u stranci isplivali, da postanu poslanici. Mislim, da biti poslanik nije zanat i ne treba da neko to radi 16 godina. Jednom čoveku je dovoljno da dobije jedan ili dva mandata. U suprotnom se pretvori u politikanstvo. Svoj mandat sam svhatala kao period od izbora do izbora, posle kojeg ću izaći kao druga osoba, jer sam puno naučila, mnogo ljudi upoznala, i ako ne budem ponovo poslanica, vidim puteve, kojima mogu ljudima da pomognem u daljem radu, bez obzira koji posao budem radila.

Kakva je komunikacija u Skupštini Srbije?

Poznajem sve poslanike, sa svima kontaktiram. U septembru sam bila u svatovima jednoj poslanici i poslaniku koji su iz sasvim različitih stranaka od one kojoj ja pripadam. Poslanicima iz drugih stranaka je to bilo čudno, ali ne i mojima. Mogu da kažem, da pored znanja koje sam stekla u Skupštini su i poznanstva.

Jeste li bliski sa predsednikom partije?

Mi smo mala stranka. Dobro kontaktiramo, bliski smo, putujemo zajedno. U Skupštini svi zavide ligašima, jer su nasmejani, imamo drugačiju energiju. Družimo se sa svima. U velikim strankama poslanici teško dođu do predsednika. Mi smo regionalna straka, imamo bliske kontakte.

Da li predsednik partije odlučuje kada će ko imati javni nastup?

Ne, to mi odlučujemo. Kada dobijemo zakone o kojima ćemo glasati, to bude nedelju dana ranije, nekad samo dva ili tri dana pre

glasanja, međusobno ih podelimo. Mene interesuju kultura, obrazovanje, nacionalne manjine. Ili, ako nema iz mog resora, uzmem recimo privredu, a u stranci postoje Saveti, koji sugerišu amandmane, koje predajemo kao poslanici. Često sama čitam predloge zakona i vidim da ima prostora za „ubacivanje“ Vojvodine amandmanom i nikad se nije desilo, da mi predsednik stranke ili neki kolega predlog nije podržao. U tome imamo punu autonomiju.

Da li postoji neko u stranci, ko meri koliko stranku u medijima predstavljaju muškarci, a koliko žene?

Aleksandra Jerkov je portparolka stranke, tako da uglavnom izjave za novine i pres-konferencije drži ona.

Da li ste Vi članica zbog koje će LSV menjati neki član Statuta?

Pre dva meseca registrovala sam stranku, koja se zove Zajedno za Vojvodinu. To je partija, o kojoj sam dugo razmišljala. Pričala sam sa predsednikom LSV, da li bi bilo dobro, da se posvetim Rusinima. On je pristao na to. Posle dugog razmišljanja zamolila sam stranku, da mi da da registrujem manjinsku rusinsku stranku. Tražila sam da statutarna komisija to razmotri, da Liga dopusti dvojno članstvo. Na kongresu LSV 4.02.2012. u Zrenjaninu promenili smo Statut, ali to u Ligi nije ništa novo, niti nenormalno, zato što već godinama Liga ima dvojno članstvo sa Istarskim demokratskim saborom i sa Liberalima Crne Gore. Ko potpiše da je član LSV, može da potpiše i da je član ovih partija. Dvojno članstvo u „Zajedno za Vojvodinu“ i u Ligi nije ništa neobično. Svako ko je već član Lige, treba da podnese pismeni zahtev, da mu partija odobri, da bude i član „Zajedno za Vojvodinu“, dok u obrnutom slučaju to ne mora. Zahvalna sam stranci, što mi je omogućila, da se još više posvetim Rusinima. Hoću da radim u novoj stranci, da angažujem što više ljudi i da je predstavim, kao političku organizaciju vođanskih Rusina...

Već postoji jedna stranka Rusina?

Postoji Rusinska demokratska stranka, kojoj je predsednik Mirolav Besermenji iz Sremske Mitrovice. Ta stranka je formirana 2006. godine ali nije skoro ništa uradila za Rusine. Predsednik te stranke ne govori rusinski i slabo se kreće u rusinskoj populaciji. Nije strašno, što neko ko živi u mešovitoj sredini ne zna maternji rusinski, ali ljudi koji imaju manjinsku stranku, moraju da nauče jezik manjine koju predstavljaju.

Ako bi Vam Miroslav poslao ponudu da možda napravite koaliciju dve rusinske stranke, kako biste reagovali?

Na predstojećim izborima sigurno je da će stranka „Zajedno za Vojvodinu“ nastupiti u koaliciji sa LSV. Kada su bili izbori za Nacionalne savete u trci je učestvovalo šest lista Rusina i ne vidim zašto je sada strašno, da na političkom nebu Srbije sada budu dve političke stranke Rusina.

Prema popisu iz 2002. godine bilo je 15.900 Rusina, tako da će i druga stranka u koaliciji morati da nastupi na predstojećem izborima. Na izborima za Nacionalne savete morali smo se upisati u posebne biračke spiskove i to je učinilo 8.000 birača, tako da ne vidim mogućnost, da bilo koja rusinska stranka nastupi sama na predstojećim izborima.

Da li ste nekada osetili pozitivnu ili negativnu diskriminaciju zbog toga što ste žena i predstavnica manjinske zajednice?

S tim nemam problem. Samo među Rusinima insistiram da se pravilno govori rusinski, što mi je predodređeno, jer sam profesorka rusinskog jezika. Stalno nekoga ispravljam da pravilno govori i ne mislim da je to nacionalizam, nego negujem svoj maternji jezik. Kao pripadnica nacionalne manjine u ovoj državi, nikad nisam imala nikakav problem.

U Skupštini sam napravila mali eksperiment: na početku mandata, kada se raspavljalo o Zakonu o strancima, izašla sam za govornicu i pričala na rusinskom. To nikome nisam najavila, da bih videla kako će reagovati. Svi su me gledali začuđeno. Posle nekoliko minuta ceo govor izgovorila sam i na srpskom i dodala molbu, da mi niko ne zameri što sam pričala na rusinskom, jer se moj maternji jezik nikada ranije nije čulo u Narodnoj skupštini. To sam uradila sa najboljom namerom i tako su me svi zapamtili kao Rusinku. I niko mi nije zamerio zbog toga, naprotiv taj gest su pohvalili.

Da li imate utisak, da su žene suviše povučene i da ih nema dovoljno u Skupštini?

Da. Mislim, da ako neće muškarci, onda treba žene, koje su već u politici, da budu lokomotiva, koja će povući žene koje još nisu aktivne u politici, a koje znaju to da rade, a negde je to skriveno u njima. Sada pravim lisu za izbore u Kuli. Pošto lista treba da ima 37 kandidata koliko ima odborničkih mesta u Skupštini opštine Kula, Liga za sada ima 22 kandidata, a od toga polovinu žena, iz Sivca, iz Krstura, iz Kule.

Možda sam samo nekoliko žena nagovarala, ali većina je prihvatila na prvi poziv. Kad god delimo letke ili imamo neku akciju, žene redovno učestvuju. Nađu vremena i pored toga, što imaju decu i kuvaju i nisu zaposlene i imaju posla. Mislim, da žene priznaju mogućnost, da učestvuju u promeni. Nisam doživela, da mi neka žena preporučí svoga muža umesto sebe. Žene rado prihvataju angažman. Treba samo malo popričati sa ljudima i ohrabriti ih.

Šta još hoćete da ostvarite, a do sada niste?

Ne znam šta će biti posle ovog mandata. Volela bih da se vratim u redakciju, ali svakako i da se bavim manjinama, pošto dobro poznajem život nacionalnih manjina u Vojvodini. Trebalo bi u još jednom periodu života da se posvetim unapređenju života manjinskih zajednica.

Da li ćete ponovo da se kandidujete za poslanicu u Skupštini Srbije?

O tome još nismo razgovarali u stranci. U Kuli ću biti kandidatkinja LSV na većinskoj listi za poslanicu u Skupštinu Vojvodine. Takođe, biću prva na listi kandidata za odbornike u SO Kula.

Da li Vam je važno da li Vas neko oslovljava sa rečju odbornik ili odbornica, tj. poslanik ili poslanica?

Meni to u suštini nije važno, ali lepše je kada se ženi kaže poslanica. Ponekad mi smeta kada u Skupštini Srbije kažu predsednik Slavica Đukić- Dejanović. Više bi mi odgovaralo, kada bi rekli predsednica.

Da li ta distinkcija postoji u rusinskom jeziku?

Da, postoji i koristi se. Na rusinskom jeziku nikada se za ženu ne kaže, da je ministar, ili da je predsednik ili poslanik, već se kaže predsednica ili poslanica.

Šta biste poručili mlađim naraštajima?

Da se školuju, jer je obrazovanje jako važno u životu. Možda, instant život, koji nameće, da se sve brzo radi, brzo jede, donosi nesreću u životu. Čovek može sve da proba, ali prelaženje granice

koja je tanka... Svesna sam, da patrijarhalni život nije na ceni. Mislim, da ljudi u Srbiji treba da se okrenu starim vrednostima, kakvo je patrijarhalno vaspitanje, a ne ovome, što nam nameće savremen život. Vidimo, da Amerika i Evropa sada pokušavaju da izbace ono što su uveli tokom osamdesetih i devedesetih godina. Mentalitet je promenljiva stvar. Mladim ljudima bih savetovala, da prihvate normalniji život, zato što je ponešto otišlo nepredviđenim tokom. Nije sramota vratiti se načinu života koji su negovali naši preci, jer verujem da to donosi zadovoljstvo.

Februar 2012.

JUDITA POPOVIĆ

(1956), Žitište

Kažite nešto o svom detinjstvu.

Rođena sam u Žitištu 1956 god., gde je moja majka bila učiteljica. Tamo smo živeli do 1958 godine kada smo se preselili u Zrenjanin.

Moje detinjstvo slično je onom kakvo su imala druga deca. Na kraju Ulice Žarka Zrenjanina živele su poprilično siromašne porodice. Pre rata je u toj ulici živelo dosta Nemaca, ali nakon rata su svi otišli, pa je u tu ulicu doseljeno puno kolonističkih porodica. To su uglavnom bile siromašne porodice sa mnogo dece. Nije bilo kuće bez troje- četvoro dece, tako da je ulica uvek bila prepuna dece i svi smo se družili.

Uglavnom, imala sam lepo detinjstvo, sa daleko više druženja, nego što to deca danas rade. Ovih dana primetila sam, da nema dece na ulicama, nisam videla ni jedno dete koje se sanku. Nisam videla decu koja uživaju u snegu i to mi izgleda neprirodno. Nisam videla čak ni da roditelji izvode svoju decu, da se igraju. To mi je prilično neobično. Dakle, ulica u kojoj sam odrasla sa puno dece, na kraju je ostala prilično tiha i bez mališana.

Kako su Vas vaspitali?

Moj otac je bio krojač. Živeli smo u patrijarhalnoj porodici. Znalo se ko je muškarac u kući, iako je moja mama bila veoma obrazovana i osoba za primer, bila je veoma načitana... Jako je puno radila u školi. U to vreme se tražilo daleko više angažovanja od strane učitelja, jer je bilo potrebe, da se mnogo više radi na prosvetivanju. Ona je bila posvećena svom poslu. Iz tog razloga mnogo je odsustvovala od kuće, jer je pored radnog vremena imala i niz vannastavnih aktivnosti u školi. Uprkos tome, što je to bila patrijarhalna porodica, otac je znao da ceni njen napor i preuzimao je na sebe veliki deo tereta porodice.

lako je bio muškarac, znao je da skuva, da bude oko dece. Bio je to jedan normalan i lep život u porodici.

Da li su Vas nekad kaznili?

Nisam bila kažnjavana, ali sam bila odgajana, da budem poštena i da moram puno da radim. Svako od nas je radio u kući dosta toga. Kada je trebalo održavati kuću, u tome smo svi učestvovali. Naučila sam u ranom detinjstvu, da budem timski igrač, da puno svoje energije ulažem u ostvarenje zajedničkog cilja.

Da li se sećate bake i deke?

Rano su umrli. Do mog polaska u prvi razred osnovne škole već su umrli tatini roditelji. Mamina majka je živela do mog odlaska na fakultet, ali ona je bila u Kanjiži i tek poslednjih godina života se preselila kod nas zbog bolesti i starosti.

Kakva ste učenica bili tokom srednje škole?

Bila sam odlična tokom svog celog školovanja. Završila sam društveni smer Druge gimnazije u Zrenjaninu. Sa školom nisam imala problem, u osnovnoj školi sam imala fantastične nastavnike.

Kako ste odabrali svoju profesiju?

Profesiju sam odabrala kroz razgovore sa bliskim ljudima, u kojima sam zaključila, da moram biti realna, da je to najpotrebnije, ako čovek hoće da svoj život drži pod kontrolom. Inače, bila sam opsednuta istorijom i htela sam da studiram arheologiju, a pod b sam htela psihologiju. Još u osnovnoj školi odlučila sam, da studiram arheologiju i ta želja me je držala tokom cele Gimnazije i kada je došlo vreme da upišem fakultet, želela sam arheologiju. Tada su mi organizovani razgovori sa ljudima koji su srudirali istoriju i arheologiju, koji su mi predočili prilično neveselu sliku kraja takvog školovanja i šta u Jugoslaviji znači završiti istoriju ili arheologiju. Nema tu ni perspective, ni velikih izazova. Ja sam u školovanju volela analitički pristup svemu, a arheologija daje puno mogućnosti za analizu. Kada sam se suočila sa činjenicom, da ću završivši taj fakultet raditi kao neki nastavnik, profesor istorije, ili kao kustos u nekom muzeju u provinciji, nisam bila spremna na takvu vrstu kompromisa. Mada je meni arheologija bila i ostala velika ljubav, batalila sam je.

Psihologiju sam želela da studiram od prilike dve nedelje (smeh), ali sam takođe shvatila, da ni sa psihologijom neću mnogo odmaći i

da će mi škola biti krajnje odredište. Gledajući, koliko je moja mama uložila vremena u školu i u svoj rad pedagoga- učitelja, odlučila sam da neću da studiram psihologiju.

U to vreme se tražilo puno pravnika. Razmišljala sam, da onaj, ko završi pravni fakultet, na kraju može biti advokat ili sudija. Kao pravnik imate šire mogućnosti za profesionalnu afirmaciju. Pravni fakultet upisala sam u poslednjem momentu, poslednjeg ili pretposlednjeg dana roka, kao 427. na listi- to je godina rođenja Platona. Bukvalno sam u jednom danu presekla i otišla na Pravni fakultet u Novi Sad, gde sam i diplomirala. Pravni fakultet me nije posebno obradovao. Sve se zasnivalo na predavanju profesora za katedrom, nešto malo vežbi, naučite za ispit i odete da polažete. Nije bilo nešto teško, ali svaki fakultet je zahtevan. Svaki ispit je jedna vrsta stresa.

Da li je Vaše studiranje predstavljalo napor roditeljima?

Mojim roditeljima je to bio napor, jer nisam mogla da dobijem stipendije ili kredit... Na trećoj godini sam tek dobila neki mali kredit, iz razloga, što su mi oba roditelja radila i bilo je dvoje dece u kući. Nismo odgovarali statistički ugroženoj porodici. Tako su mene roditelji diskvalifikovali u mogućnosti da dobijem kredit, jer najvažniji uslov je bio, da ste egzistencijalno ugroženi. U to vreme je moglo da se studira i od plata roditelja. Za vreme studija sam shvatila, da volim da čitam nedeljnik „NIN“. Taj časopis je izlazio petkom, koji je bio poslednji dan mog boravka u Novom Sadu, pa je bila dilema, da li putovati autobusom do Autobuske stanice ili kupiti „NIN“. Onda sam kupovala časopis, pa bih odšetala od Limana do Autobuske stanice, jer mi je toliko značilo, da čitam te novine.

Da li su roditelji razgovarali sa Vama pre polaska na fakultet?

Roditelji su mi rekli, da im je drago što studiram, ali da ću se vratiti kući, ako izgubim godinu. Rekli su mi da nema cile- mile: - Ti si izabrala fakultet i mi želimo da ga završiš, ali ako ne možeš, ne možeš.

Dakle, nije mi ostavljena mogućnost, da olako shvatim studiranje. Zato sam imala potrebu, da realistički pristupim studiranju, prvo odabiru fakulteta, a potom i šta će biti sa mnom, kada to završim.

Sa kim ste živeli u Novom Sadu?

Bila sam sa dvema drugaricama, sa kojima i danas imam bliske odnose. Obe su iz Novog Bečeja. Jedna je završila pravo takođe, a druga germanistiku. Zajedno smo stanovale sve vreme studija i nosim lepe utiske iz tog perioda.

Ko je drugo dete u vašoj porodici?

Moj brat, koji je mlađi od mene tri godine. On je nažalost već 10 godina u invalidskoj penziji, jer je oboleo od multiple skleroze.

Da li ste bili bliski?

Bili smo bliski, koliko to brat i sestra mogu da budu, ali tajne nismo delili, jer smo imali različite preokupacije... Sada redovno održavam kontakte, pogotovo, jer on već deset godina ne izlazi iz kreveta. I njegova bolest je u znatnoj meri produbila naše odnose u tom smislu da je za mene obaveza, da ne mogu ništa da mu zamerim. Svakog dana mislim, da je to moj brat, koji je toliko ugrožen, da ja nisam u mogućnosti, da promenim tu situaciju... To je za mene strašno, pogotovo, jer su moji roditelji umrli, a oni su mu bili velika pomoć.

On ima svoju porodicu i sina koji studira na drugoj godini u Beogradu. To što pomažem tom detetu mi služi kao neka vrsta ventila, jer pomažući njegovog sina, ja pomažem njega.

Da li su roditelji spominjali Drugi svetski rat?

Moji roditelji su Mađari. Mama je rođena u Kanjiži i odrastala je u Kanjiži i Senti, a tata u Zrenjaninu. Nisu imali iskustva, koje bi spominjali u vezi sa Drugim svetskim ratom. Ulica u kojoj sam ja odrasla je nekada imala pretežno nemačko stanovništvo. Posle Drugog svetskog rata svi ti ljudi su iseljeni. Neki su odvedeni u logore ili su streljani, tačno znam i kasarnu, u kojoj su streljani, koja je sada napuštena kasarna u Ulici cara Dušana u Zrenjaninu, preko puta od groblja, i tu je bio jedan logor i to se znalo. To je bila priča u našoj porodici. Posebno zato, što su neki Nemci, koji su otišli u Nemačku, održavali kontakte sa mojima, jer su imali potrebu, da još uvek budu deo ovog grada, jer su tu odrasli i njihovi preci. Neki su nam pisali pisma, a neki su nam bili u gostima.

Međutim, svi ljudi, koji su živeli na lokacijama gde su pre bili Nemci, bili su naše dobre komšije. Prvi put problem je nastao devedesetih godina, u vreme ratova na teritoriji bivše SFRJ. Moji su imali određeni otpor sredine, tako što su ih neke komšije bojkotovali, jer su bili Mađari. Moja mama je recimo bila ušiteljica njihovoj deci i zaista su bili u prijateljskim odnosima pre ratova. Te godine su ih u tom smislu ugrozili. Narušeni su dobrosusedski odnosi, posle se život nastavio, moji nikada nisu bili netolerantni. To je za njih bilo jako ružno i oni nisu hteli na taj način da se ponašaju. Nikada se nije postavilo pitanje, zašto sam se ja udala za Srbina.

Na kom jeziku ste se školovali?

Na mađarskom jeziku sam pohađala osnovnu školu i gimnaziju, a imala sam prilike i da neke predmete na fakultetu polažem na mađarskom jeziku.

Da li ste izlazili?

Ja sam u vreme studija imala momka, za koga sam se udala nakon diplomiranja. Za vikend sam redovno dolazila kući u Zrenjanin, a u Novom Sadu sam sa cimerkama redovno posećivala pozorište i bioskop, jer smo sve tri jako volele fenomenalnu holivudsku produkciju u to vreme, kao što je „Let iznad kukavičijeg gnezda“, „Psi od slame“ i dr. Udala sam se 1979. godine, nakon što sam završila fakultet. Muž se zaposlio u Naftagasu, na lepom radnom mestu kao konstruktor.

Jedno vreme nisam radila, bilo mi je teško da se zaposlim, uprkos tome, što sam završila Pravni fakultet, jer je tada već jenjavala potreba za pravnicima. Živeli smo od jedne plate i bili smo podstanari. Nismo imali pomoć od roditelja i morali smo sami da se izborimo za mesto pod suncem.

U prvo vreme radila sam na Televiziji Novi Sad. Ujutru sam odlazila prvim autobusom u Novi Sad u šest sati, a vraćala sam se poslednjim autobusom u devet uveče.

Onda sam pronašla posao u školi. Honorarno sam radila na Televiziji Novi Sad, a u školi sam počela da predajem marksizam. S obzirom na to, da je reč o jedinom predmetu, na kojem sam pala na fakultetu na prvoj godini, bila sam zaprepašćena ironijom sudbine, da u školi baš predajem marksizam. Prihvatila sam posao zbog novca. U školi sam dogovorila da predajem dva dana, a ostalim danima sam i dalje radila u Novom Sadu. To je fizički iscrpljujuće bilo, ali se meni dopadalo. U Novom Sadu sam se izborila, da me prime na određeno vreme, a potom sam se odlučila da ostavim posao u Novom Sadu, jer mi je bilo teško da putujem, a muž je živio u Zrenjaninu. Radila sam u školi za industrijska zanimanja, možete zamisliti koliko su oni bili zainteresovani za marksizam, ja sam bila toga svesna, napravila sam kompromis i rekla- koga interesuje, neka sedi, da radimo nešto na času, a koga ne interesuje, ja ću u potpunosti to razumeti i može da napusti učionicu. Bilo je i onih koji su odlazili, ali ne puno. S obzirom na to, da im je data mogućnost da odlaze, svi koji su odlazili s prvog ili drugog časa, na trećem su već ostajali, jer im nije bio izazov, da odu sa časa. Marksizam sam pretvorila u druženje sa elementima psihologije, pedagogije, sociologije, filozofije, bilo je svega, što je njih

interesovalo. U to vreme malo se značaja davalo na razgovore. Đaci su prosto bili zatečeni, a mislim i polaskani mojim odnosom prema njima. U školi sam ostala jednu školsku godinu, a u jednom razredu sam bila i odeljenski starešina.

Radila sam godinu dana u sudu kao pripravnik odmah nakon škole, pa sam onda prešla u banku. U Vojvođanskoj banci radila sam do odlaska na porodijsko. Svog sina sam rodila 1983. godine.

U banku sam se vratila nakon isteka porodijskog odsustva i tu sam radila još dva ili tri meseca i onda mi se pružila prilika da odem u Sud, jer sam u međuvremenu položila pravosudni ispit.

Od 1. novembra 1984. godine počela sam da radim kao sudija Opštinskog suda u Zrenjaninu. Tamo sam ostala do 2. septembra 1994.godine, a tada sam se upisala u Advokatsku komoru. Bila sam sudija parničar deset godina. Iz banke sam otišla u sud na duplo manju platu, jer me posao u banci nije ispunjavao. U banci je bilo petoro pravnika i mene taj posao nije ispunjavao. Nisam htela da radim kao pravnik čata, nego sam htela najbolje u pravnoj struci, a to znači biti sudija ili advokat. Pravnik u preduzeću ili banci, u velikoj meri je uskraćen da radi prave stvari. Zato sam izabrala teži put i konkurisala za sudiju. Kada mogu da biram između lagodnog života sa dosadom i napornijeg rada sa velikim izazovima- definitivno ću izabrati ovo drugo i tako sam postupila u novembru 1984. godine. Raditi kao sudija sa 28 godina, sa nedovoljnog životnog iskustva, sa malim detetom, živeti kao podstanar, bilo je jako teško. Tako sam deset godina živela sa malom sudskom platom. Sećam se, da sam 31.decembra 1993. godine u vreme krize, svom sinu mogla da kupim samo dve kile jabuka. Te zime moje dete nije jelo pomorandže. Tada sam donela odluku, da ću preći u advokaturu i izboriti se, da ima i narandže. Za Novu godinu sam prelomila, da odem iz suda, mada je to predstavljalo ugled u društvu i stalan državni posao.

Na kom jeziku ste radili na televiziji?

Bila sam angažovana u redakciji na mađarskom jeziku u Televiziji Novi Sad. Pravila sam male reportaže na ulicama Novog Sada, često sam putovala sa ekipama, koje su snimale po Vojvodini. To sam izdržala godinu dana, jer sam paralelno radila u školi. ..

Da li je muž tražio da radite?

Ne, za mene je to bilo sasvim normalno da radim i zarađujem.

Kakva je uloga crkve u vašem životu?

Krštena sam kao katolkinja. Prošla sam edukaciju u katoličkoj crkvi, što znači, da sam išla na veronauku tri godine... Uradila sam sve ono što je trebalo: prvu pričest, krizmanje kad sam bila u osnovnoj školi. Sa deset godina sam raskrstila sa crkvom, jer sam shvatila neke stvari i uopšte mi se nisu dopale. Dobro je, što nisam u kasnijim godinama došla do tog saznanja, jer mislim da bi tada možda bilo bolnije. Sa deset godina sam shvatila u kojoj meri je crkva manipulativna i tu sam završila. Ateista sam. To što imam određeni duhovni pristup prema onom što je božansko, to je nešto sasvim drugo od onoga, što bilo koja crkva pripoveda, ili tumači. Mislim, da veronauka treba da ostane u domenu crkve i da joj nije mesto u školi. Velika je greška što je veronauka uvedena u škole. Ne vidim, da je njeno uvođenje dalo bilo kakve rezultate. Prema Ustavu, mi smo država koja se zalaže za svetovnu državu, a vidimo, koliko se prostora daje crkvenim temama. Mislim da to nije dobro. Porodica u kojoj sam odrasla, nije bila posebno pobožna, ali sam na veronauku išla u skladu sa tradicijom, iako to nije bilo popularno, s obzirom na činjenicu da je moja mama bila učiteljica, ali niko nam to nije branio. Nije sasvim tačno, da je u Titovo vreme bilo zabranjeno ispoljavati verska osećanja. Normalno smo slavili Božić i Uskrs, porodični ručak se u tim prilikama podrazumevao. Pošto živim u mešovitom braku, mi sada slavimo i katolički i pravoslavni Božić i Uskrs.

Zvuči kontradiktorno, kada ateista kaže da slavi Božić i Uskrs dva puta u godini.

Jeste, zato što su za mene ti praznici lepi. Proslavljanje Božića i Uskrsa doživljam kao tradiciju, jer sam ja to imala u mojoj primarnoj porodici, i mislim, da su to lepi praznici i prilika za okupljanje. Cela religijska priča oko Božića i Uskrsa je sasvim prihvatljiva, ali ja tome ne bih dala nikavu dimenziju božanske primisli.

Kako ste živeli u vreme sankcija?

Kada je usvojen novi Ustav, tzv. Miloševićev Ustav 1992.godine, koji je u stvari ukinuo autonomiju Vojvodine, napravljen je rez u srpskom pravosuđu. To znači, da je 1992. godine došlo do reizbora sudija. Muž je vozio bicikl deset kilometara do salaša, da bi kupio mleko i jaja. Sećam se, da je te zime 1993. bilo jako puno snega i da je bilo strašno ići tamo samo zbog deset ili dvadeset jaja i nekoliko litara

mleka. Sve to je doprinelo odluci, da pokrenem sopstveni biznis, jer mi je bilo preko glave ove države.

Kada ste otvorili svoju advokatsku kancelariju?

To je bilo 1994. godine. Život nam se okrenuo naopačke. Živeli smo u stanu, a ja sam tražila kancelariju gde bih radila, pa sam našla kuću, gde i sada živimo. Zamenili smo stan za kuću, da bih u kući mogla da otvorim kancelariju. Kada iz državnog posla odete u privatni, kada iz ušuškanoj stana odete u staru kuću, to su jako velike promene. Bilo je teško, da tu kuću adaptiramo, da razvijem kancelariju u toj meri, da možemo kuću da adaptiramo. To je bila stara kuća, sa starim instalacijama i nije bilo ni malo lako, da je prilagodim za život. Stan ipak znači mali prostor i male izdatke, a kuća nosi jako puno troškova sa sobom. Iako sam imala ostvarenu karijeru u sudu, odlučila sam, da odem u novu neizvesnost. Od onda sam radila u svojoj kancelariji sve do 2008. godine, kada sam dobila poslanički mandat u Skupštini Srbije i svoj advokatski rad sam svela na minimum, a od 2009. sam i zvanično u mirovanju, tako, da trenutno ne mogu da radim kao advokat. U kancelariji je nastavila da radi moja koleginica, tako da je ona preuzela predmete.

Kako ste doživeli NATO bombardovanje?

U to vreme sam bila advokat, a bombardovanje me je ugrožavalo u smislu što sudovi nisu radili. U profesionalnom smislu to je bio veliki teret. Međutim nisam se naročito bojala bombardovanja.

Jedan događaj je za mene bio užasan. Imala sam otpor prema Miloševićevom režimu, kao i cela moja porodica i prijatelji, da smo bombardovanje doživeli kao vrhunac njegove nesposobnosti. Razmišljali smo, da će sve biti drugačije, samo da prođe NATO bombardovanje. U Ulici Žarka Zrenjanina kod jednog semafora postoji ostrvo, obeleženo belim prugama za zaustavljanje vozila. Tamo su stajali neki četvrtasti ljudi- policajci, specijalci u crnim uniformama i sa strašnim kačketima. Oni su zaustavljali vozila koja su dolazila iz pravca Novog Sada i suprotno. Jednom prilikom su zaustavili jednog našeg poznanika, koji je bio pripit i ko zna iz kojeg razloga on se njima nešto suprotstavio. To pričam zato, što je moj muž bio neposredni svedok tog događaja. Neznajući, da se radi o našem poznaniku, on je gledao kada su čoveka izvukli iz vozila, udarali ga pendrecima i šutirali ogromnim cokolama... Posle nekoliko dana, mi smo čuli, da je taj čovek umro. Polako se odmotala priča, da su oni njega tako ispebijali, odveli ga u pritvor, gde je čoveku pozlilo, imao je srčani napad i sutradan je umro.

Umro je od posledica njihovog pristupa- fizičkog maltretiranja. Kada je moj muž video to šutiranje, on se rasplakao i došao kući plačući. Zamislite, odraslog čoveka, koji plače. Dolazi kući u suzama, a ja ne znam šta se desilo. Kazao mi je da je video nešto, što nije očekivao, da će videti u Srbiji, u Zrenjaninu, nešto što je bilo karakteristično za Čile. Bio je zapanjen brutalnošću. Rekao mi je da nije video lice čoveku kad su ga izvukli iz automobila, jer su ga okružili policajci, kao crne bube. To je bilo strašno.

Bombardovanje vezujem za taj događaj i za silno proterivanje naših komšija- albanskih pekara. Crne policijske trojke išle su od jedne do druge pekare, terali su te ljude i zastrašivali. Sada, kada budete izašli iz moje kancelarije, videćete drvenu ogradu, iz koje je bila ogromna pekara, a iza su bili stanovi. To je sve izgorelo. Spalili su pekaru, pa se požar preneo i na stanove, iako su tu živeli ljudi koji nisu bili Albanci i oni su ispali kolateralna šteta, jer su bukvalno svi stanovi izgoreli. Nekoliko porodica ostalo je bez ičega tokom noći, a pekara je nestala. To je za mene bilo bombardovanje, jer u Zrenjaninu nismo dobili ni jednu bombu, ali sve drugo smo doživeli i nekako preživeli.

Kako ste odlučili da se politički angažujete?

Uvek biram teži put. Znete kako je politička situacija izgledala posle 12. marta 2003. godine (ubistvo premijera Zorana Đinđića, pri. aut.). I kohabitacija je mene dovela bukvalno do ludila. Kada sam videla, da se ništa u ovoj državi ne menja, da se sve vraća na staro, da klizimo ka većoj krizi od one u kojoj smo bili, imala sam potrebu, da se lično angažujem. Mislila sam, da mimo kritike vlasti u porodičnom krugu, ili sa prijateljima nešto konkretno može da se uradi samo ličnim angažovanjem. Nešto me je nagnalo, da uradim za interes društva i da se učlanim u političku partiju. Niko me nije vukao za rukav. Zrelo sam razmislila i rekla sebi, da nije problem, ako treba da lepim plakate i imala sam predstavu, da bi moje angažovanje bar na lokalnom nivou moglo da znači.

Da li ste stvarno lepili plakate?

Da, kako ne. Lepila sam ih 2007. godine i stvarno nisam imala političke ambicije i nisam imala želju da uđem u parlament. Nisam očekivala tako nešto. Morala sam nešto da uradim, da bih mogla da kažem – ja sam se potrudila, pa se potrudi i ti. Dakle, bila sam profesionalno ostvarena u svakom pogledu. Nisam imala ambicije, da promenim sopstveni život na tako drastičan način.

Kako ste dobili poslanički mandat za tako kratko političko angažovanje?

Moj prvi politički govor bio je u Kulturnom centru u Zrenjaninu tokom izborne kampanje 2008. godine. Pre nego što sam izašla da kažem nešto, to je bila kampanja za predsednika Republike, stalno sam govorila mojima, da mi je asocijacija na izgovaranje imena Čedomira Jovanovića- Slobodan Jovanović, veliki pravnik, tj. doktor pravnih nauka, i ime koje izgovaram sa težinom, jer jako cenim delo tog stručnjaka. A Čedomir se preziva Jovanović i non stop sam se plašila, da ću pobrkati dvojicu Jovanovića, da ću umesto Čedomir reći Slobodan. Jedan od glumaca, koji je član LDP me je savetovao, da ne govorim da se bojim zabune, jer kada glumci to kažu, redovno se i zabune. Rekao mi je: - Čuti, zaboravi Slobodana Jovanovića.

Potom sam se potpuno skoncentrisala na svoj govor, a na kraju kada je trebalo da kažem: - Glasajte za Čedomira Jovanovića, ja sam rekla: - Glasajte za Slobodana. Isto kao što sam ja asocijerala na Jovanovića, prisutni su asocijerali na Miloševića. Kada sam izgovorila: -Glasajte za Slobodana, svi su očekivali, da ću reći Miloševića i mislili su da sam napravila gaf, jer sam stvarno mislila na Slobodana Miloševića. Meni je to bilo jako smešno, svi su se smejali. To je bilo dovoljno, da kako kažu marketinški stručnjaci, da skrenem pažnju na sebe.

Da li je to neko uradio sa nečim dobrim ili lošim, to je manje bitno. Suština je, da ste vi u fokusu. Predsednik LDP je mene primetio. Od svih ljudi koji su govorili u Zrenjaninu, u Kikindi i gde je već sve bio tog dana, ostalo je, da postoji jedna, koja govori: - Glasajte za Slobodana na konvenciji Liberalno demokratske partije. To je bio prvi momenat, kada sam skrenula na sebe pažnju. Sad, kad vraćam film unazad, kad se setim, da sam pisala saopštenja, da su ona išla na naš sajt, da sam svašta radila, verovatno je primećeno, da je to ona, što je govorila o Slobodanu. Mic po mic, dala sam prilike, da provere, podatke o meni, da pogledaju šta ta osoba radi, šta je učinila za partiju i tako su uvideli, da ja nešto umem da radim, bez obzira, što sam tako kratko u stranci.

Kako je posle izbora odlučeno, da baš Vi dobijete mandat i potpredsedničko mesto u Skupštini Srbije?

Mislím, da je do toga došlo analizom kandidata. To je predes-dništvo odlučilo, ali ja nisam prisustvovala tim sastancima, jer nisam nikakav partijski funkcioner. To je jedino što su mi rekli, da su gledali, ko je šta radio u svojoj sredini.

Kako ste reagovali, kada ste saznali?

Bila sam oduševljena. Za mene je bila čast ući u poslanički klub sa takvim ljudima. Kad cenite neke ljude, kao što je bila Vesna Pešić u to vreme, Žarko Korać, Nataša Mičić i svi drugi, osetila sam izazov, jer je sve za mene bilo potpuno novo i drugačije u odnosu na moj raniji advokatski angažman. Opet sam okrenula život za stoosamdeset stepeni.

Šta Vam je muž rekao?

On mene podržava i brine, da to za mene ne bude prevelik teret. Sama vozim kola do Beograda. Jedno vreme sam autobusom išla na sednice. Iscrpljujuće je svakodnevno se voziti do Beograda i nazad.

Da li Vam je teško u parlamentu?

Jeste teško. U advokaturi tačno znate pravila igre, a ništa me nije pripremilo na ono, što me je čekalo u parlamentu...

Da li ste se na trenutak razočarali, kada ste se kandidovali na unutarstranačkim izborima, a niste prošli?

Ne nisam, sve je to deo stranačkog života.

Neki su Vam zavideli?

Podite od ljudske prirode, to je sasvim normalno. Neki su pitali, šta je to, jer su godinama deo partijske priče i ne ostvare ništa, a neko dođe juče i odmah dobije funkcije. To sam osećala kao teret. Mislim, da je i funkcija potpredsednice Skupštine više reprezentativnog karaktera.

Zbog funkcije koje ste dobili osećate li obavezu, da date maksimum u kampanji za izbore 2012. godine?

Osećam odgovornost prema stranci, pre svega zato, što je ta stranka moj izbor. Biti deo stranke obavezuje me, da dam maksimum. Jeste da osećam zahvalnost, što se prepoznalo, da sam ličnost, koja može da preuzme obaveze u parlamentu, ali sam potpuno svesna i sebe, ko sam i šta sam, šta sam bila.

Kada su Vam umrli roditelji?

Mama je umrla 2004, a tata 2009. godine. Tata je doživeo moj ulazak u Skupštinu Srbije, ali sam s njim jako malo pričala o politici. On nije voleo, što sam se politički angažovala, uvek je bio po strani. Bio je ponosan, kada je video moje imenovanje, ali to nije bila tema razgovora. On je bio običan čovek, preko kojeg su se prelamale sve promene u društvu: II svetski rat, socijalizam, komunizam, novo državno uređenje, ratovi i raspad Jugoslavije i plašio se politike, koje je njega ugrožavala.

Šta Vam je sada izazov?

To je stvar trenutka (smeh). Kod mene se prelomi dešavaju na deset godina.

Šta je Vaša poruka detetu? Šta biste mu preporučili?

Da bude siguran u sebe, da bude principijelan, ali da bude otvoren i tolerantan.

Kada ste učili za pravosudni ispit, ako ste odmah počeli da radite nakon diplomiranja?

Mogla sam odmah da radim kao pravnik, ali ako sam htela da budem advokat ili sudija, morala sam da odradim pripravnici u sudu, da bih stekla pravo, da polažem pravosudni ispit.

Godinu dana sam bila pripravnik u okružnom sudu u Zrenjaninu. Bila sam udata i posle posla sam redovno učila za pravosudni ispit.

Da li ste sada na vrhuncu karijere?

Šta god sam uradila, mislim da je to bio vrhunac u toj profesiji: kada sam bila sudija, to je vrhunac u pravnom sistemu. Kao advokat, zastupate ljude svojim integritetom i to je vrhunac advokatske karijere. Mislim, da sam klijente zastupala na nivou. Baviti se politikom i biti poslanica, pa još potpredsednica Skupštine, je vrhunac u politici, ali ni to ne smatram kao krajnji domet u životu i karijeri. Ne robujem funkcijama. Ne robujem formalnostima. Svesna sam, da lepo zvuči kada se kaže potpredsednica Skupštine, formalno gledajući zaista je veliki domet, ali ja znam, da je bio dogovor među poslaničkim klubovima, da i opozicija ima svoje potpredsednike. Znam, da su u poslaničkom klubu upravo odlučili da to budem ja,

jer moja profesionalna istorija daje meni prostora, da na tom mestu dam smisao republičkom parlamentu. Znam, da je bilo važno i to, da dolazim iz Vojvodine, da se pokaže, da se i Vojvodini daje značaj, mada funkcija potpredsednika Skupštine ne daje posebnu težinu poslanika. To je samo formalno funkcija, a poslanička funkcija je jako zahtevna. Biti ceo dan aktivan u parlamentu, potom obilaziti opštinske odbore stranke, to je jako teško... Treba čitati sve zakone i formirati stavove o svim zakonskim predlozima. Treba pronaći prednost, ali i šta ne valja u nekom predloženoj rešenju. Nekada se osećate toliko opterećenim, da strahujete, da ne možete sve to da uradite na kvalitetan način. Ponekad se javlja sumnja u sopstvene sposobnosti, jer je često prekratak rok od trenutka kad dobijete nekoliko zakona, to trenutka, kad morate da ih sve pročitate, apsolvirate, pronađete šta je ono što politički valja ili ne valja, a s druge strane u stručnom pogledu šta valja ili ne valja, pa je normalno, da se čovek zapita, šta mi je to trebalo.

Imate li stručnu pomoć u analiziranju zakona?

Ne. Mnogo sam se borila, da se u javnosti izmeni slika o parlamentu, pošto je ona iskrivljena. Mnogo zavisi od dobre volje i stručnosti poslanika, koliko će se on založiti i da li će uopšte iščitati sve zakonske predloge. Sve je ostalo na tome, da se ličnost sama izbori sa funkcijom. Poslanici nemaju stručnu pomoć, kakvu imaju kolege u Hrvatskoj ili Sloveniji, gde poslanici svake godine dobijaju određena novčana sredstva na godišnjem nivou, da bi sami angažovali stručnu pomoć, koja im je potrebna. Dakle, njima se ne nameće pomoć, nego ostavlja mogućnost, da sami odaberu pomoć, kako bi zauzeli stav na najbolji mogući način.

Stalno se priča kolika je jeftina hrana u skupštinskoj menzi, što je besmisleno, a ne govori se, da se poslanicima uskraćuje nešto najosnovnije, kao što je stručna pomoć. Kada dobijete zakon po hitnom postupku, imate svega tri dana, da nešto preduzmete. To je jako teško, ako imate savesti i hoćete da radite.

Niste zadovoljni slikom parlamenta u medijima, a da li ste zadovoljni vašom slikom, kao potpredsednice Skupštine u medijima?

Nemojte zaboraviti, da sam u opozici. S obzirom na stanje u medijima to znači, da se favorizuje koalicija na vlasti, a da se mnogo manje daje vremena opozicionim političarima. Ukoliko se opozicija pojavljuje u medijima, to je uglavnom u negativnom kontekstu, ili senzacionalistički. Ja nisam dala prilike, da se o meni piše nešto u

skandaloznom smislu, nisam imala potrebu za egzibicionizmom, da bih skretala pažnju na sebe nekim ispadima. S druge strane, ono što ja radim prilično je ozbiljno, teško svarljivo za medije, koji uglavnom stvari obrađuju površno.

Kakav je postupak odlučivanja u stranci, ko kada nastupa u medijima?

U poslaničkom klubu imamo neku vrstu podele posla. Zna se ko je za šta zadužen. Ja nisam sigurno za estradu, nemam onu vrstu stranačkog iskustva, koje imaju neki, koji su prošli kroz Đinđićevu vladu i sve ono, što je usledilo nakon toga, ali imam puno prostora u oblasti pravosuđa. Eksponiram se na stručnim skupovima u Beogradu, na kojima se raspravlja o reformi pravosuđa, o sprečavanju korupcije, kontroli krivičnih sankcija, što je vezano za moj rad po skupštinskim odborima i komisijama.

Da li postoji mehanizam u stranci za utvrđivanje broja nastupa muškaraca odnosno žena?

Takav mehanizam nemamo u stranci.

Da li ste nekada primetili pozitivnu diskriminaciju, da vas negde forsiraju zato što ste žena?

Ne, mi ne funkcionišemo na taj način. Uvek se gleda interes stranke, šta je politički isplativo za nas u tom momentu. Od toga zavisi, ko će da nas predstavlja. Ipak, mnogo zavisi i od toga, šta mediji traže, na šta će se fokusirati, kakva je tema i koja je vrsta emisije, kakvi su drugi učesnici... Mi smo prilično medijski problematično društvo. Imamo jako malo kvalitetnih novinara, koji se kvalitativno bave svojim poslom. To je dvostruka negacija.

Imate jedno dete?

Nisam imala vremena. Trebalo je obezbediti dobar život detetu. Nije svrha da se samo rađaju deca. Za mene je važno, da detetu obezbedim maksimalno što mogu. Sa ograničenim vremenom, u dinamičnom poslu, bila sam u mogućnosti, da brinem samo o jednom detetu. Kada je on imao godinu dana, birana sam za sudiju. Bilo je strašno kad sam u tom periodu morala da ga ostavljam u vrtiću, ili da ga čuva moja svekrva, ili neko njemu potpuno stran. Videla sam koliko je on bio vezan za nas, a pogotovo za mene i bilo mi je užasno, kada

sam morala da ga ostavljam zbog posla. Imala sam osećaj griže save-
sti, što ga ostavljam da plaće. Dešavalo se da žurim u Sud da sudim, a
bila je strašna zima i sneg je padao, ujutru jedva kola upalim, na pola
puta su ogromni smetovi, onda dođu neki ljudi pa nas prebace preko
druge strane smeta, ja unezverena, jer znam da me čekaju stranke, a
vozim dalje do obdaništa, tamo ga ostavljam tako uplakanog i jurim
u Sud. Na posao stignem sa zakašnjenjem, svi su nervozni, što sam
zakazala suđenje u januaru po velikom snegu. Kada je napunio tri
godine, našli smo fenomenalne ljude- stariji bračni par, koji je počeo
da ga čuva. Baka Smaragda, poreklom Mostarka je brinula o njemu sa
svojim mužem i ja sam im do groba zahvalna, koliko su oni pazili moje
dete, sve dok nije došlo vreme za školu.

Koliko ste sada vezani za dete?

Ja sam se uvek trudila da on bude samostalan, jer sam svesna,
koliko je teško da čovek ide kroz život, ukoliko nema veru u sebe. On
je morao da stekne čvstinu i samostalnost. Zna da sam uvek tu i da
sam spremna da mu pomognem, ali je samostalan. Završio je Pravni
fakultet i položio pravosudni ispit i sada se sprema da radi.

Tokom celog njegovog školovanja nikada nismo imali pro-
blema. On se nikada nije žalio ni na jednog nastavnika. Znao je, da
ako nauči, imaće dobru ocenu. Moj muž svira gitaru, a nikad nismo
insistirali, da i sin svira gitaru. U jednom trenutku sam je zatražio, da
mu kupimo takav instrument i sam je naučio da svira. Imao je period,
kada je hteo da mačuje, a kada mu je dosadilo, odustao je. U svim
željama bio je potpuno autonoman. Dozvolili smo da prema svemu
izgradi svoj pristup.

Meni je jako drago, što je on prihvatio, da studira pravo i što
mu ja nisam ogadila pravo. Nadam se, da će pronaći sebe u pravnoj
nauci. Kada je trebalo da upiše fakultet, razgovori su otprilike tekli,
kao i sa mnom. Kriza u Srbiji bila je permanentna i bili smo svesni, da
će biti teško naći posao za bilo koje zanimanje. Pravo je mogućnost,
da čovek postane advokat, a ja sam već imala advokatsku kancelariju
i njemu je omogućeno da nakon diplomiranja dođe u moju kancela-
riju. Tako da nasleđuje razrađen posao. To je fina mogućnost za njega
bez posebnih trzavica. Kad smo razgovarali, on je prihvatio da studira
i kazao je, da mu to neće biti poseban teret. On nije imao uslov, da ne
sme da padne kao ja, jer smo oboje mogli da mu finansiramo studije sa
dobrim platama. Izbor, da i on ode na pravo, za mene je ogledalo mog
odnosa prema njemu, kao pravnika, jer on u mom poslu nije video
stvari, koje bi mu smetale. O advokatima se priča svašta, a ja sam se
trudila, da taj posao obavljam tako, da bude društveno prihvatljiv i da

ni na koji način ne ugrozim svoj ugled u očima deteta i muža. Važno mi je, da posao pozitivno utiče na porodični budžet, ali i da oni mogu slobodno da se kreću ulicama grada i da ih niko ne proziva ni zbog čega u smislu, da sam ja bilo koga ugrozila ili oštetila. To je nekad teško, jer uvek kada zastupate klijenta morate biti na jednoj strani, a kontra drugoj i prirodno gradite neke neprijatelje. Pojaviti se na sudu uvek je vrsta borbe.

Na kom jeziku pričate u porodici?

Srpski, vrlo retko mađarski. Savest me peče, što moj sin nije naučio bolje mađarski. On je počeo paralelno da uči srpski i mađarski, ali tog momenta, kad sam počela da radim, težište je bilo na srpskom. Moja svekrva je govorila srpski, a zatim i baka i deka, koji su ga čuvali od treće godine, govorili su srpski. Kada smo muž i ja tražili nekoga, ko će ga čuvati, hteli smo da to bude neko ko je Mađar, baš da bi dete paralelno govorilo oba jezika, ali nismo imali sreće u tome. Moj muž je insistirao da dete nauči mađarski.

Da li Vaš muž govori mađarski?

Vrlo slabo. On je Srbin, koji pokušava da govori mađarski, ali mu baš ne ide od ruke (smeh).

Kakve su svakodnevne obaveze u domaćinstvu?

Nikad nisam razmišljala o tome kako obaveze delim sa suprugom. Ko, kad, kako stigne, tako doprinosi domaćinstvu, pošto sam poslednje četiri godine dosta odsutna- odlazim ujutru rano, a vraćam se uveče kasno. Za mene to nije problem, jer sam i kao advokat radila od ujutru do uveče. Naše domaćinstvo dobro funkcioniše. Volim da kuvam, pogotovo kada imam vremena, to mi ne predstavlja veliki teret. Imam ženu, koja mi pomaže u kući za poslove spremanja. Kada su skupštinska zasedanja, nemam vremena da kuvam. Bilo bi besmisleno, da kuvam, kada kasno stignem. Njih dvojica znaju da sebi spremaju ručak, sin voli da eksperimentiše u kuhinji. Nije nikakav problem, da se hrane u restoranima. To se u opšte ne postavlja kao pitanje.

Kako provodite slobodno vreme?

Čitam, družim se sa svojim prijateljicama. Pokušavam da se rekreiram, imam psa sa kojim povremeno izlazim u šetnju i mačke, koje obožavam.

Kako provodite godišnje odmore?

Trudim se, da redovno odlazimo na more. Za mene nije godišnji, ako nemamo tu vrstu provoda. Planine ne volim, ali more obožavam. To je period, kada smo suprug i ja zajedno. Inače volim da putujem i putujemo kada god imamo za to uslove. Kao dete, nisam toliko putovala, osim ako tu ne ubrajam odlaske kod rodbine ili odlaske sa roditeljima na more i u banje.

Koji Vam je period života bio najgori?

To je bilo devedesetih, zato što sam do tada živela relativno pristojno, sa budućnošću, koja se planira duže od jednog dana, a devedesete su me potpuno izbacile iz ravnoteže. Užasavalo me je sve što se dešavalo u zemlji i sve što su ratovi doneli.

A najsrećniji?

Najsrećniji period je bio kada se videlo da izlazimo iz krize nakon 5. oktobra 2000. godine. Pošto sam advokat, koji je radio na tržištu, imala sam povećan broj klijenata, ljudi su bili motivisaniji da rade... Nije advokatura samo parničenje, nego i ugovori i poslovni planovi i videlo se da ima entuzijazma. To se odmah odrazilo na moje rezultate u smislu zarade, bolje egzistencije... To je period, koji se završio 12. marta 2003.godine. Kad god imate nadu, to vam čini sadašnjost plemenitijom i kvalitetnijom, kada nemate nadu, čak iako vam je i sadašnjost relativno dobra, ona gubi na pozitivnoj sadržini; zbog te nade, ja sam ušla u politiku i ona me održava, tu gde jesam.

Planirate li sledeći mandat u Skupštini Srbije?

Razmislću o tome. Mislim, da je potrebno duboko promišljanje, za razliku, od perioda kada sam preuzela prvi mandate. Te 2008. godine nisam bila svesna šta me čeka i koliko će to biti teško. Ukoliko procenim, da još nisam potrošena i da u politici ne stagniram, odlučiću se. Ukoliko zaključim, da sam rekla sve što sam imala u politici, u tom slučaju ću se okrenuti nečem drugom. Nisam se razočarala. Ovo sam htela, jer imam potrebu da rešavam stvari. Volim da dovodim stvari u red, a Srbija zaslužuje takvu vrstu pristupa. Red podrazumeva poštovanje institucija, jer bez institucija živimo u haosu.

Mart 2012.

ANIKO ŽIROŠ-JANKELIĆ (1967), SENTA

Recite nešto o svom detinjstvu.

Rođena sam 25. februara 1967.godine u Senti od oca Lajoša Žiroša i majke Marije Žiroš. Oba roditelja su bili fizički radnici, gotovo ceo radni vek proveli u ciglani. Raditi u ciglani je veoma težak posao i ja im se izuzetno divim. Divim im se za sve one godine – više od 30, majka je do penzije bila verna firmi, što je danas retkost. Bila je pravi heroj, na poslu je radila osam do deset sati svakodnevno i to veoma teške fizičke poslove, a posle toga je nastavila kod kuće. Mene i šest godina mlađeg brata je savršeno zbrinula. Porodica je dobro funkcionisala. Kada sada vratim film i pogledam koliko toga je ona sve stizala, mislim da je junak mog života. Nažalost, više nije živa. Umrkla je pre dve godine. Bila je sjajna žena.

Detinjstvo mi je bilo lepo, nismo bili posebno bogati, bilo je važno, što imamo roditeljsku ljubav i apsolutnu podršku i poverenje roditelja. Uvek sam bila skroz odlična učenica, roditelji su me podržavali, a i ja sam puno njima pomagala. Pošto su oboje mnogo radili, uzimala sam učešće u svim domaćim poslovima, što moja ćerka ne može ni da zamisli, jer su njena životna shvatanja drugačija. Roditelji su nas podržavali kad je trebalo kupiti neku novu knjigu ili ići na ekskurziju...Makar i pozajmili novac. Uvek su govorili - samo ti radi, radiš za sebe, tebi će biti u životu mnogo bolje.

Posle osmog razreda Osnovne škole „Turzo Lajoš“, koju sam završila u Senti, upisala sam deveti i deseti razred i nakon toga pravno-birotehnički smer u Senti.

Trideset godina kasnije shvatam, koliko sam imala dobre nastavnike u osnovnoj školi. Ti ljudi su bili maksimalno posvećeni svom pozivu. Nastavnica mađarskog jezika i književnosti, Ilona Šoti ulila mi je puno samopouzdanja, jer je predano radila sa nama i zahvaljujući

njoj smo zavoleli književnost. Često smo pisali, učestvovali na raznim konkursima... Četiri godine bila sam novinarka dečjeg lista „Jo Pajtaš“. Zahvaljujući nastavnici maternjeg jezika naučili smo, da svet gledamo otvorenih očiju, da zapazamo sve oko sebe, da izveštavamo. Imali smo svest koliko je važno, da na vreme dobijemo pravu informaciju. Osnovna škola je imala svoj radio i mi smo svake nedelje radili svoju emisiju, koja je trajala petnaest minuta. Posle velikog odmora učenici u svim učionicama slušali su program, koji smo mi priredili.

Nastavnica fizičkog vaspitanja, Borbala Menjhart je bila svima nama uzor. Bila je reprezentativka u atletici, bacačica koplja. Bila je prelepa žena. Maksimalno posvećena struci i deci. Nije bilo učenika u razredu, koga nije usmerila na neku sportsku disciplinu, što bi bilo poželjno i u današnje vreme. Mislim da bi svi profesori fizičkog vaspitanja tako trebalo da rade sa decom.

Moja nastavnica fizičkog vaspitanja je zaslužna za moje trajno usmerenje u životu, jer se borila da postanem gimnastičarka. Ona je bila toliko istrajna, da me je svakog dana pitala, kada ću početi da treniram, sve dok nisam otišla u Partizan. Mama je u početku bila zabrinuta jer se plašila, da li ću zadržati sve petice. Međutim, vežbanje nije bio nikakv problem, bila sam i dalje skroz odlična.

Gimnastika je obeležila ceo moj život. Preko sporta sam upoznala mnogo ljudi, zavolela sam sportsku salu, rad sa decom, svakodnevno vežbanje, učenje novih elemenata... Mislim, da je to uticalo na moje kasnije odluke u životu. U Senti ne postoje najbolji uslovi za bavljenje gimnastikom, nažalost tako je i danas. Opredelili smo se za rang vežbanja, koje odgovara tim uslovima, pošto smo salu delili sa karatistima, rukometašima, ženskom rekreacijom. Treninzi su bili samo jednom dnevno. Nije to bilo strašno naporno, jer se nismo opredelili za vrhovnu gimnastiku. Kada je 1983-84. bio popularan aerobik, zahvaljujući Džejn Fondi, rukovodstvo kluba me je uputio na seminar o aerobiku i nakon toga sam počela u Senti da držim časove aerobika u Partizanu. Bila sam tada prilično mlada, imala svega osamnaest godina, a pored mene aerobik je držala samo jedna divna profesorica, Eva Rakin u gimnaziji.

Pravno-birotehničku školu upisala sam sa namerom, da jednog dana postanem novinar, međutim, okolnosti su bile takve da sam promenila svoje opredeljenje. Mnogo vremena provodila u Partizanu i počela sam da radim sa mlađim generacijama. Videla sam da mi leži poziv prosvetnog radnika, da me deca slušaju i da imaju poverenja u mene... To je uticalo da izaberem drugu struku i da postanem profesorica fizičkog vaspitanja. Tako sam posle četvrtog razreda srednje škole upisala Fakultet fizičke kulture u Novom Sadu. Fakultet sam završila u roku, za četiri godine, sa lepim prosekom. Nisam odmah

počela da radim, jer sam zaposlenje dobila tek 1992. godine, ali od onda sam mnogo generacija izvela na put. Mislim, da sam izabrala pravu struku i da to lepo radim.

Sa jako puno hvale mislim na moje roditelje i kada je njihov stav o znanju jezika u pitanju. Smatrajući, da je veoma važno da naučimo srpski jezik, majka me je prijavila da učestvujem na radnoj akciji. Ona je uvidela, da se srpski vrlo malo koristi u Senti, ali da je znanje jezika veoma važno za uspeh u tadašnjoj Jugoslaviji. Tako sam za vreme školskog raspusta po mesec dana provodila na akcijama, na kojima se zaista pričalo samo srpski. To je bio pun pogodak mojih roditelja, jer je znanje srpskog jezika izuzetno važno u komunikaciji. Prvi put 1982. godine bila sam na prvoj radnoj akciji na Deliblatskoj peščari, koju smo pošumnjavali. Nakon toga 1983. godine bila sam u Kragujevcu, pa na Borskom jezeru, pa sledeće godine na Letenci, Partizanskom putu, u Negotinu. Poslednje godine bila sam u Ukrajini na međunarodnoj radnoj akciji sa republičkom radnom brigadom. To je bila poslednja radna akcija, na kojoj sam učestvovala. Organizovane su još možda dve godine, pa su ukinute.. Možda ekonomski nisu bile opravdane, ali to je bila sjajna prilika za druženje, razvijanje tolerancije, međusobno razumevanje... Neko se stidi da prizna da je nekada bio akcijaš, meni je to izuzetno lepa uspomena. Mislim, da je to bio važan momenat u mojoj socijalizaciji i dokazivanju.

Studije su mi ostale u veoma lepom sećanju. Sve sam završila sa lakoćom. Na drugoj godini studija izabrali su me za studenta prodekana. Iako sam bila veoma mlada kada su me drugari sa godine predložili da budem njihov kandidat- bilo mi je vrlo drago. Prilikom kandidovanja svi smo se predstavili zboru studenata, i ja sam to uradila. U diskusiji koja se povelu posle predstavljanja, jedan stariji kolega je rekao: „Ali ona je žensko“. Bila sam šokirana i upitala sam ga, kakve veze ima to što sam žensko, da li to znači, da sam manje sposobna, ili da neću moći da se nosim sa izazovima ili problemima. Verovatno je to uticalo na društvo koje je glasalo da mene izaberu. Dve godine bila student- prodekan na Fakultetu fizičke kulture.

Rado se sećam perioda u mom životu kada sam bila aktivna sudkinja u ritmičko-sportskoj gimnastici. 1986. godine sam položila za gimnastičkog sudiju, sudila sam dva Olimpijska ciklusa, vremenom sam uznapredovala u saveznu sudiju. Sudijskim aktivnostima sam se bavila dok sam živela u Novom Sadu.

1992. sam se teška srca odselila iz Novog Sada u Suboticu, gde sam dobila prvo zaposlenje. Radila sam u Bačkim Vinogradima i Hajdukovu, kao profesorica fizičkog vaspitanja. Iskustvo u radu sa

decom na selu bilo je mene nešto potpuno novo. Videla sam koliko su ta deca zahvalna, prijemčiva za nove ideje, koliko znaju da cene čoveka koji im posveti više pažnje od proseka. Imam prelepe uspomene na period od godinu i po dana u seoskim školama...

Ipak, srce i razum su me vukli da se vratim u rodnu Sentu i od 1993. godine, kada mi se ukazala prilika, radim u srednjoj Ekonomskoj školi. Povratkom u Sentu, uključila sam se u rad Gimnastičkog kluba Linea, koji su otvorili moj bivši trener i najbolja drugarica Klara Branovački. Od tada do dana današnjeg više stotina dece je prošlo kroz naših ruku. Opet sam položila sudijski ispit, ovog puta za sportsku gimnastiku.

Od 2005. godine predsednica sam Gimnastičkog saveza Vojvodine. Početkom februara 2012. godine sam izabrana četvrti put na izornoj skupštini na mandat, ovoga puta po novom statutu, na četiri godine. Moji saradnici iz cele Vojvodine zadovoljni su kako komuniciramo i verovatno su mi zato opet ukazali poverenje.

Kada ste prvi put zaradili novac?

Kao učenica sedmog razreda osnovne škole, zahvaljujući mojoj razrednoj, koja je predavala mađarski jezik i književnost, učestvovala sam na konkursu, na koji sam poslala bajku. Bio je to konkurs pokrajinskog karaktera na koji smo radove slali pod šiframa. Moj tekst je nagrađen i objavljen u knjizi, a iz te knjige deca su se sledeće godine takmičila na takmičenju književnosti „Jo Pajtaš“. Tom prilikom, kada mi je objavljena priča, dobila sam i prvi honorar. Imala sam četrnaest godina i sa zadovoljstvom sam potrošila taj novac. Bila sam najmlađa među nagrađenima, velika većina dobitnika na tom konkursu su već bili ostvareni novinari, pisci, pesnici, publicisti. Kao srednjoškolka, u klubu nisam radila za novac, rukovodstvo kluba je u meni prepoznao snagu i volju, pa me je slao na sva moguća stručna usavršavanja i time je kompenzovao moju vrednoću. Kasnije, kada sam se preselila u Novi Sad i kada sam se uključila u rad Gimnastičarskog kluba Vojvodine primala sam redovno honorar.

U srednjoj školi bila sam aktivna i u Savezu socijalističke omladine, jer smo svi mi tada pripadali toj omladinskoj organizaciji. Moje destinacije bile su škola, omladinska organizacija, sportski klub i imala sam jednu drugaricu, sa kojom sam učila svakog dana. Ona je ponavljala razred i razredna je preporučila njenim i mojim roditeljima, da ja budem osoba, koja će sa njom svakog dana ponoviti lekcije koje smo radile u školi. Do kraja školovanja sam radila sa njom skoro svakog dana. Njeni roditelji su me častili skromnim honorarom i što

je važnije, stekla sam u njima prijatelje za ceo život. Ništa mi nije bilo naporno, uvek sam bila skroz odlična učenica.

Da li su roditelji osećali teret, kada ste otišli na fakultet?

Studiranje nije bilo teret za moje roditelje, jer sam bila stipendista Titovog fonda. Nije to bio naročito velik novac, ali živela sam skromno i umela sam da ga rasporedim. Sve četiri godine studija provela sam u studentskom domu. Nešto malo novca dobijala sam i od roditelja, a od drugog semestra radila sam u klubu, pa sam i tamo zarađivala honorar. Pošto sam imala dobre rezultate tokom studije, na kraju svake godine dobijala sam i neke nagrade, koje sam obično potrošila na kupovinu udžbenika. Primala sam nadoknadu i kao student prodekan, tako da sam gotovo sve što mi je trebalo tokom studija, mogla sama da kupim i platim. Brat je u to vreme išao u srednju školu u Kanjižu i roditelji su mu plaćali putne troškove i ostale izdatke što ide sa tim. Ja sam u to vreme već bilo sasvim samostalna.

Da li ste bliski sa bratom?

Veoma. Na žalost, on sa porodicom živi u Nemačkoj, pa se vidamo tri do četiri puta godišnje. Mnogo smo bliski i mnogo se volimo. Nažalost, 1987.godine roditelji su nam se razveli. Ja sam tada ostala sa ocem, a brat sa majkom. Živeli smo razdvojeno, a možda nas je taj događaj psihički više spojio. Uvek se nađemo jedan drugome, kada treba da razgovaramo ili da se posavetujemo. On od 1991.godine ne živi u Jugoslaviji. Prvo se odselio u Mađarsku, i sada je državljanin Mađarske, a trenutno sa porodicom živi u Nemačkoj. Kada su se roditelji razveli, brat je bio u pubertetu i smatrala sam da je njemu važno, da bude pored majke. Bila sam punoletna i kao stabilna osoba opredelila sam se da živim kod oca. Tata je u tom periodu dosta pio i više nije bio ličnost, kakvu pamtimo iz detinjstva. To je bila moja odluka, da ja ostanem sa njim. Ne mogu da kažem, da otac ranije nije pio i ranije, ali postepeno je izgubio meru i zavisnost je 1982-83. godine uzela maha i bilo je sve više neprijatno. Umro je veoma mlad, u 51.godini života.

Da li je bio nasilan?

Ne, nikada. Obožavao nas je. Bilo mi je krivo, što bez obzira na činjenicu da nas je tako voleo i celog života je radio za nas, ali nije mogao da savlada alkoholizam. Mnogo puta smo ga molili da ne pije, ali to mu nije uspeo.

Da li ste imali bake i deke?

Naravno, to su najdivnija stvorenja u mom životu. Velika sam srećnica što sam upoznala i majčine i očeve roditelje, pa čak i prabake, pradede nažalost ne. Puno vremena sam provodila sa njima, sa majčnim roditeljima pogotovo, jer su moji radili od šest sati ujutro i često sam spavala baš kod te bake. Bake kao bake, to sam posle videla kod moje mame, imaju mnogo više strpljenja i vremena za unučad. Baka nas je jako volela, i mene i brata od tetke, jer smo nas dvoje najviše bili kod nje. Svašta nas je naučila. Uvek je imala vremena da sasluša kako pevamo i igramo, nalazila nam je zanimljive aktivnosti. Baka je u nekim temama ponekad bila bliskija od mame, koja je radila i nije imala vremena da me posavetuje. Baka je 2011. godine umrla u osamdesetoj godini.

Sa očeve strane roditelji su rano umrli, deda je imao 73 godine, a baka 68. Isto su bili dobri i ispravni ljudi, ali nisam kod njih provodila toliko vremena. Možda mome bratu više znači deda sa očeve strane, a meni baka sa mamine. Majčin otac je umro veoma mlad. Imao je svega 46 godina, a ja sam tada imala pet i pamtim ga kao velikog šaljivdžiju. Sećam se da su ljudi na ulici pričali, da je umro mlad čovek, a ja sam se kao mala pitala, kako je bio mlad, kad je bio moj deda?

Udata sam od 1996. godine, moj muž je Aleksandar Jankelić, Čokanin. Živimo skladno, spontano smo se prilagodili jedno drugom kroz šesnaest godina koliko smo u braku. Mogu da svima poželim ovakav brak. Imamo dvoje divne dece, ćerku Teodoru, koja ima šesnaest godina i veliki je buntovnik. Ona je sad u životnoj fazi, kada se bori za životna prava i isprobava sopstvene mogućnosti. Pohađa prvi razred Srednje medicinske škole u Senti, smer farmacija. Imam i sina, koji ima svega dvanaest godina, ide u šesti razred osnovne škole. On je takođe izuzetno dobro dete. Oni koji me poznaju od detinjstva, kažu, da podseća na mene. Obožava da igra fudbal, ali izuzetno lepo svira gitaru i igra folklor, dobar je matematičar. Dobar je drug i uvek je na raspolaganju svima.

Muža sam upoznala u diskoteci. Prvi put smo se videli 1987. godine. Ja sam bila mlada, a on još mlađi, jer sam ja starija od njega tri godine. Tada smo samo приметili jedno drugo. Par godina kasnije mi je pričao, da nije imao hrabrosti da mi priđe. Plašio se razlike u godinama i pitao se da li znam srpski, pošto on nije dobro govorio mađarski. Zatim se dugo nismo videli, sve do 1992-1993. godine. Do tada je odslužio vojsku i počeo je da radi i bio je malo slobodniji. Upoznali smo se, videla sam da je dobar i duhovit čovek, oboje smo voleli da igramo i to su bili neki zajednički momenti. Počeli smo zajedno da živimo 1995. godine, a 1996. smo se venčali. Kada smo

se upoznali još sam bila u Novom Sadu i radila sam na Fakultetu fizičke kulture, kao demonstrator. Pošto sam bila na postdiplomskim studijama, očekivalo se da ću da ostanem da radim na fakultetu, ali nekako raspisvanje konkursa za radno mesto asistenta pripravnika na predmetu Antropomotorika je kasnilo. Bilo mi je teško da živim u Novom Sadu i da se izdržavam od malog honorara, a nije bilo moguće naći posao u nekoj školi u tom velikom gradu. Pošto je bilo neizvesno, shvatila sam, da više ne mogu da čekam. Moj fond časova bio je poput redovnog asistenta, samo što nisam imala takvu platu, ni radni odnos. Svatila sam, da tako ne mogu da živim, i tražila sam pomoć prijatelja, i pomoć sam dobila, tako, što sam posao našla u malom mestu kraj Subotice. Napustiti Novi Sad za mene je bila teška odluka, međutim, upravo zahvaljujući ljubavi prema Saši sam prebrodila tu krizu, bila sam mnogo bliža njemu u Subotici nego u Novom Sadu. I veza i brak su bez nekih trzavica, uvek nađemo kompromis. Jednom popusti jedan, drugi put drugi. On zna, da su meni važne gimnastika i društvena angažovanost, a ja znam, da on voli tehno muziku. Deset godina je odlazio na muzički festival Exit i ja nisam pravila problem zbog toga, jer sam znala, da mu to čini zadovoljstvo. Brak je zbir popuštanja, razumevanja i to kod nas lepo funkcioniše.

Kakav je Vaš stav prema crkvi?

Katolkinja sam, krštena, nažalost, kada sam bila mala, nije bilo „moderno“ ići u crkvu. Crkva tada baš i nije bila poštovana i nije je bilo toliko pažnje posvećeno veronauku u školi kao danas. Nisam vernica u smislu, da svake nedelje odlazim u crkvu, ali poštujem sve običaje. Muž je pravoslavne veroispvesti. Deca su nam krštena u pravoslavnoj crkvi i možda su oni sada veći vernici, nego što sam ja imala priliku da budem u njihovim godinama. Dva puta godišnje slavimo Božić i Uskrs, slava nam je Sveti Nikola, ali isto tako Mikulaš obeležavamo 6. decembra. Muž je prihvatio da kitimo jelku, kao što imamo i badnjak.

Da li je period raspada Jugoslavije uticao na Vaš život?

To je bio izuzetno težak period. Ja sam u ondašnjoj Jugoslaviji imala mnogo prijatelja u svim republikama, kao i na Kosovu. U periodu kada sam išla na radne akcije, dobijala sam desetine pisama dnevno, jer sam se družila sa mnogo ljudi i volela sam da se dopisujem sa njima. Gde god da sam oputovala, bez obzira na to da li je reč o Sloveniji ili Ohridskom jezeru, uvek sam imala kome da se obratim. Bila sam ponosna na Jugoslaviju i veoma sam tužna, što više nema te

države... I dan- danas sam velika jugonostalgijačka. Da smo tada bili pametniji i sačuvali tu zemlju, ne bismo danas bili tu, gde jesmo.

Prvo moje zaposlenje bilo je 1992. godine i ja sam kao i svi kada dobijem platu trčala zbog inflacije da kupim devize. 1993. godine živela sam kod bake u Senti i sećam se da nam se vrednost plate menjala od pre podne do popodneva. Sad kad se setim tog perioda, pojma nemam, kako smo ga pregrmeli. Sećam se kada smo 1993. svake nedelje dobijali četvrtinu plate, da sam sa platom prosvetnog radnika mogla da kupim jogurt i jedan kvasac. 1994. godine prešla sam u podstanare. Da sam tih godina 1994, 1995. godine mogla da podignem stambeni kredit, danas bih ga već skoro isplatila. Svim ondašnjim političarima zameram, što su se bavili ratovima, a ne razvojem zemlje i mnoge generacije, ljude mojih godina su uništili. Mnogi ljudi su zbog toga napustili zemlju, a te generacije i te kako nedostaju u današnjici. Svi su bili veoma sposobni i pametni, koji su mogli više da postignu i uspeli su da se dokažu u inostranstvu...

Podstanar sam bila do 2005. kada smo muž i ja podigli stambeni kredit na rok otplate od 25 godina. Kupili smo kuću u Senti, koju ćemo otplatiti, kad budemo stigli do penzije.

Gde ste bili za vreme bombardovanja?

Ubeđena sam da je NATO bombardovanje bilo neopravdano. Bilo je strašno. Te večeri, 24. marta 1999. godine bili smo na treningu i nismo bili svesni, šta nam se dešava. Sećam se, da su nam dotrčali roditelji u panici, svi su došli po decu, da požure kući, jer je bio potpuni mrak... I dan-danas kada čujem sirene, naježim se. Strašno mi je i kada danas prolazim Beogradom pored silnih izbombardovanih zgrada. Pitam se, da li smo to mogli da drugačije rešimo. Za vreme bombardovanja sam ostala trudna sa Ivanom, a mala Teodora je tada imala tri godine. Sećam se da je često pitala, kada ćemo joj kupiti bicikl. Muž i ja smo joj odgovarali, da ćemo kupiti kada prođe bombardovanje. Jednog dana zatekli smo se na pijaci kada su počele sirene i ona je pogledala ka nebu i rekla: - Nemojte da bacate bombe, ja hoću mali bicikl.

Porodila sam se drugi put 27.12.1999. i babice su tada rekle, da se muška deca rađaju kada su ratovi. U Senti nije pala ni jedna bomba, a moj muž je svakodnevno prelazio most između Čoke i Sente zbog posla. Imajući u vidu, koliko je mostova srušeno, uvek sam se plašila, da neće dirati i taj naš, ali ga na sreću nisu. Imam mnogo prijatelja u Novom Sadu sa kojima sam pričala o bombardovanju i mislim, da oni imaju mnogo više trauma od nas.

Da li ste nekada doživeli neku neprijatnost zbog nacionalnosti?

Uvek sam se trudila, da što bolje naučim jezik i sada mi je svejedno, da li neke knjige čitam na srpskom ili na mađarskom jeziku. Imam mnogo prijatelja Srba, Slovenaca, Slovaka, Rusina, Roma, nikad nisam bila opterećena ko je koje nacionalnosti. Ipak, sećam se jednog događaja iz 1991. godine, kada sam bila na skijanju u Vlašiću u Bosni i Hercegovini. Imala sam zeleno skijaško odelo i primetila sam da me neki čovek upadljivo posmatra na skijaškim stazama i žičarama. Posle nekoliko dana mi je prišao i pitao: - Izvinite, koje ste Vi nacionalnosti?

Pogledala sam ga začuđeno, pitajući se zašto je to važno, rekla sam mu: - Ja sam Mađarica, ali ne znam zašto je to važno Vama?

On je uzvratio pitanjem: - Zna li Vi gde se nalazite i da je zelena boja - boja Muslimana?

Rekla sam mu da dolazim iz Vojvodine u kojoj ima jako puno nacionalnosti gde svi živimo u slozi i nikad ne pitamo nikoga koje je nacionalnosti, jer gledamo ko je kakav čovek. Taj se posle povukao i nikada više mi nije prišao.

Inače, ni prilikom zaposlenja, ni u sportu nisam osećala nikakvu neprijatnost zbog nacionalnosti.

Kako ste odlučili da se politički angažujete?

Godine 2004. bili su izbori na svim nivoima. Direktor Ekonomske škole u Senti, Slobodan Borđoški bio je predsednik Opštinskog odbora Demokratske stranke u Senti. On me je pitao, da kao vanstranačka ličnost podržim odborničku listu DS-a. Tada nisam bila u stranci, ali sam od 2000. godine sam njihov simpatizer i beskraino sam se divila dr Zoranu Đinđiću. Kad god je trebalo nešto pomoći, podeliti materijale i nešto prevesti, ja sam to rado činila. Kada sam videla, da su me stavili, da budem prva žena na listi kandidata za odbornike u SO Senta, a treća osoba na celoj listi, shvatila sam, da mi je ukazano izuzetno poverenje od strane opštinskog odbor DS-a. Tada sam se učlanila u stranku, a to je bilo pre održavanja izbora 2004. godine. Nakon izbora, Demokratska stranka osvojila je tri mandata u lokalnoj skupštini i ja sam ušla u skupštinu. Koalicioni pregovori su doveli do toga, da je DS bila u vlasti u Senti i sticanjem okolnosti sam postala predsednica SO Senta. To mi je bila „duboka voda“, jer sam prvi put bila i odbornica, ali čovek sve može da nauči i mogu da kažem, da smo mnogo toga postigli i uradili za Sentu. Na izborima 2008.godine ja sam bila nosilac liste za odborničke mandate i DS je utrostručila broj odbornika u lokalnoj skupštini. Tada je DS sa Savezom vođovanskih Mađara dobila poverenje građana, da vodi

Sentu. Te godine bila sam i kandidat za narodnog poslanika. U prvom krugu nisam dobila mandat u Narodnoj skupštini, pa sam ponovo postala predsednica Skupštine opštine Senta. Krajem 2009. godine umro je Maraci Nandor, poslanik iz Kanjiže, nakon njegove smrti mi je ukazano poverenje i ja sam postala narodna poslanica u Narodnoj skupštini Republike Srbije. Pošto se skupštinska većina menjala u Senti, moja dobra drugarica Anika Širkova postala je predsednica opštine. Trenutno imam i poslanički i odbornički mandat, a Senta ima predsednicu opštine.

Kakvi su Vam poslovni planovi?

Najlepše je biti profesor fizičkog vaspitanja, mnogo je teže biti narodni poslanik, zato što je velika odgovornost, zahteva mnogo vremena, odricanja, odsustva od porodice. Često ne znamo kada će biti sednica, bez obzira što imamo poslovnik o radu, teško je da planiramo vreme, jer uvek moramo da smo dostupni telefonom. To je težak posao za ženu, jer je mnogo odvojena od porodice. Dešavalo se, da sam po tri-četiri dana bila u Beogradu, pa samo telefonom i internetom komuniciram sa decom, koja su u pubertetu i prolaze kroz upečatljive trenutke. Pomalo prebacujem sebi, što nisam kod kuće, kada sam najpotrebnija.

S druge strane, vrlo sam dinamična i volim da radim konkretne stvari i da organizujem poslove, pomažem ljudima, povezujem ljude u rešavanju problema i teško mi je da tako mnogo sati sedim u Skupštini. U budućnosti sebe vidim kao osobu, koja će se baviti nekim operativnim poslovima, nego da budem poslanik u Narodnoj skupštini. Ne znam, da li ću biti kandidatkinja za poslanika 2012. godine, jer bih više volela da se nađem u pokrajinskoj ili lokalnoj strukturi vlasti. Možda, da budem poslanica u Skupštini Vojvodine, jer ima mnogo manje zasedanja i sve kraće traje nego u Beogradu. Pored tog posla, mogla bih da se angažujem mnogo više na lokalnu i da pomažem mojim Senćanima. U svakom slučaju, neće mi biti teško ni da se vratim u školu, da radim sa učenicima, jer mi radni status tamo miruje.

Da li su deca više vezana za majku ili oca?

Ivan je nedavno pisao sastav u školi, u kojem je trebalo da objasni, ko je glava porodice, pa je napisao mama (smeh). Možda sam ja osoba u porodici, koja donosi najvažnije odluke. Hrabrija sam i veći autoritet. Deca nas vole podjednako, možda sam ja ta, koja im daje sigurnost. Ukoliko će tražiti savet, šta da urade u nekoj situaciji, pre će pitati mene, nego tatu.

Šta radite u slobodno vreme?

Malo imam slobodnog vremena. Obožavam folklor i od 2007. godine sam članica folklorne grupe Zavičajne fondacije „Stevan Sremac“ u Senti. Volim da igram, a ljubav prema folkloru rodila se još za vreme studentskih dana zahvaljujući mojoj divnoj profesoricu ritmike i plesa, koja se zove Dušanka Tumin. Idem na probe redovno i nastupam u prvom izvođačkom sastavu na koncertima i priredbama. To mi predstavlja zadovoljstvo i vrstu rekreacije. To je i vrsta rasterećenja nakon stresnih sastanaka. Osim toga volim da čitam, da slušam muziku, kad sam kod kuće slobodno vreme posvećujem porodici. Kao i većina nas, koristim internet, sa prijateljima dosta komuniciram preko društvenih mreža.

Koliko brinete i negujete svoje zdravlje?

Tu sam neodgovorna, jer dok zbrinem sve u porodici, najmanje vremena ostane za mene.

Koji je ključni momenat u Vašem životu?

Možda je ključni momenat u mom životu je bio taj, kada sam odlučila, koji fakultet ću da upišem. Posle osnovne škole upisala sam pravno-birotehničku školu, zato što sam mislila, da ću se baviti novinarstvom, međutim, znanje i podsticaj, koje sam dobila od nastavnika u osnovnoj školi, nisam imala i u srednjoj školi i nekako sam izgubila ljubav prema književnosti i žurnalističkom pisanju. Plašila sam se, da neću imati dovoljno predznanja, ukoliko budem studirala žurnalistiku.

Ključni momenat bio je u trećem razredu srednje škole, kada sam otišla na seminar u Novi Sad, gde je organizovana zimska škola trenera sportske gimnastike. Posle nedelju dana usavršavanja sedeli smo sa trenerima i sumirali utiske sa kampa. Tom prilikom sa pričala starijim kolegama o mojim dilemama, da li je bolje da se bavim novinarstvom, gde osećam da mi fali znanja, ili fizičkom kulturom, jer volim da radim sa decom. Sećam se, da mi je koleginica, koja je sedela pored mene sugerisala, da se ne dvoumim, ukoliko sam sigurna da volim sport.

Posle toga kući sam se vratila samouverena, da neću studirati žurnalistiku. Roditeljima sam rekla, da nema potrebe, da završavam četvrti razred srednje škole, jer mogu da polažem diferencijalni ispit i odmah odem na Fakultet fizičke kulture, da studiram. Otac mi je veoma mudro odgovorio, da sve što u životu započnemo, moramo i završiti i da prvo završim srednju školu, u koju sam pošla, a kada

dobijem diplomu mogu da razmišljam, šta ću dalje. Bio je u pravu i to je bila mudra preporuka i zbog toga sam mu veoma zahvalna. Jasno mi je da ništa nisam izgubila time što sam završila srednju školu i neka znanja i danas koristim iz tog vremena. Dakle, to je bio ključni momenat, kada sam odlučila, šta ću biti u životu.

Drugi momenat je udaja. Kasnije porođaj.. Kada je trebalo, da se prvi put porodim, bila sam zabrinuta, kao i svaka prvorotka. Imala sam divne prijatelje: babica koja mi je vodila oba porođaja, je moja draga prijateljica. Ona je jedva čekala da budem trudna i da mi pomogne, pošto sam ja njenom sinu u školi dosta pomagala. Nisam se bojala, jer mi je ona najavila, da će u tim trenucima biti pored mene, bez obzira da li će biti u smeni ili ne. Ginekolog, koji mi je vodio trudnoću, je muž moje najbolje prijateljice, tako, da je i on brižno pratio moje stanje... Teodora se rodila karlično, ali mi nije bilo strašno, to je bio izuzetno lep momenat. Biti majka je poseban osećaj, jer čovek ima za koga da živi i za koga da brine, kao roditelj imaš sasvim druge prioritete u životu.

Šta Vam je bio najgori period?

Bilo mi je strašno 2004. godine, kada je počela moja politička priča, jer mi se majka razbolela od leukemije. Ako treba da izdvojim neki težak i tužan period, to je naša bitka za život majke, koja je trajala šest godina. Svi smo znali, da neće uspeti da se izleči, jer je u pitanju bila teška vrsta bolesti... Znali smo, da možemo da održavamo jedan stadijum bolesti do određenog vremena, a nakon toga će biti sve gore i gore. Bilo mi je teško, jer sam znala, da sam ja ta osoba, koja treba da joj uliva snagu, da treba da se bori, da joj ne dozvolim, da se preda. Kad god sam odlazila u posetu ili je zvala telefonom, bez obzira na to, da li se ona nalazila u senčanskoj bolnici, ili su je lečili u Novom Sadu, ili kod kuće, prvo sam morala sebe da priprelim, da budem nasmejana i jaka i da koju god dilemu od nje čujem, da joj odgovorim samopouzdanjem. Bilo mi je važno, da joj pokažem, da verujem u to da će joj biti lakše i da je ubedim, da mora da primi novu terapiju. U poslednjem periodu života hvatali smo se za slamčice, sa željom, da joj ulepšamo dan. Ako mi je nešto u životu bilo teško i ružno, to je bila ta borba.

Da li biste hteli da kažete šta je važno u Vašem životu, a da ja nisam pitala?

Nisam pričala, da sam u višim razredima osnovne škole bila predsednica razreda. Vodila sam računa o svim drugarima u odeljenju, tako, što sam vodila sopstveni dnevnik. U njega sam unosila sve ocene za svakog pojedinačno u odeljenju, beležila sam izostanke i vodila

sam računa o svima njima, kao da sam im ja razredna. Mnogima sam pomagala... Moj životni moto je - treba pomoći ljudima, koliko god je u našoj moći. Zato se trudim, da pomognem školama, sportskim klubovima, deci, starima, uvek razmišljam, kako da unapredim svoju Sentu. Trudim se, da ljudima pružim dovoljno pažnje i ljubavi i kad treba nekome da pomognem, ja to učinim sa velikim zadovoljstvom. Verovatno sam zato izabrala svoju struku i kasnije postala političar. Rukovodim se porukom: biću tu i radiću, dokle god sa korisna.

Isticali ste nastavnike koji su Vama bili važni. Da li ste Vi imali ključnu ulogu u životu nekih Vaših đaka?

Izvela sam četiri generacije u Ekonomskoj školi i svaka generacija je bila priča za sebe. Kada sam počela da radim u školi, bila sam mlada i prema prvim učenicima bila sam najstrožija. Primetila sam promenu na sebi, kada sam zatrudnela. Tada sam promenila čak i odnos prema đacima, jer je postao majčinski, drugačiji.

U prvoj generaciji bilo je mnogo borbi, svađi i kazni, možda i povišenog tona, jer je to srednja škola... Prethodnog vikenda išla sam na svadbu, na kojoj je bio i najdraži đak iz te generacije, to je Desanka Grbin, rukometašica, divno dete. U toj svadbi sam bila kuma takođe jednom mom bivšem učeniku, izuzetno dragom, Aleksandru Babinu.

Na drugu generaciju, koja je bila trgovački smer, sam ponosna. Ponosna sam i zadovoljna jer sam ih uspeła da vaspitam i dovedem u red: od odeljenja koje je imalo šestdeset jedinica na prvom polugodištu, sam napravila najbolji razred po rezultatu među trgovcima. Vaspitavala sam ih, da budu samostalni i organizovani, savesni, da vaspitaju jedno drugog i uspeali su tome.

Treću generaciju su činili ekonomisti, sjajni klinci. Sa njima sam mnogo toga organizovala, ti učenici su osnivači Đačkog parlamenta u Ekonomskoj školi. Bila sam zadužena profesorica za rad Đačkog parlamenta i obavljala sam taj zadatak pet-šest godina. U toj generaciji najupečatljivija učenica mi je bila Viakter Blanka, koja je završila Ekonomski fakultet i sad predaje u našoj školi. Na nju sam posebno ponosna, zato, što je u srednju školu stigla sa sela, u kojem se uopšte ne priča srpski. Na kraju prve godine imala je sve petice, jedino je iz srpskog jezika imala dvojku. Tada sam porazgovarala sa njom i objasnila joj, da je za njeno dobro da nauči jezik. Ona je uspeła toliko da popravi znanje srpskog jezika, na Ekonomskom fakultetu u Subotici je ispite polagala sa visokim ocenama, ređala je devetke i desetke. Ponosna sam, što sam uticala na nju, da nauči jezik i što je završila fakultet, koji nije ni malo lak.

I poslednja generacija koju sam izvela u Ekonomskoj školi, bili su ekonomski-tehničari. U tom odeljenju sam imala upečatljive momke, koji su bili veoma kreativni. Volim da podržavam decu koja imaju smisla za specifične stvari. Imali smo na početku svake školske godine brucosijadu, na kojoj su se nova odeljenja predstavljala kroz nastup. To odeljenje se posle samo tri nedelje poznanstva predstavilo tako lepo kroz rep igru. Njihov potencijal se odmah primetio, jer su uspeli da se organizuju u tako kratkom roku. Podržavala sam ih tokom sve četiri godine. Oni su učestvovali u kvizu pokrajinske vlade pod nazivom „Koliko se poznajemo?“ sa ciljem razvoja tolerancije i međusobnog upoznavanja. Stigli su čak do finala. Doprinela sam razvijanju njihove kreativnosti, jer su znali da hodaju otverenim očima i da sve što im stoje na raspolaganju upotrebljavaju u svom stvaralaštvu. Izuzetno mi je drag učenik iz tog odeljenja Atila Jablonski, koji sad studira u Mađarskoj, baš na odseku za medije i nadam se da će jednog dana raditi u kinematografiji... To odeljenje je napravilo fenomenalan program za matursku svečanost, za koji su sami osmislili muziku, tekst, režiju, tehniku- bili su jedinstveni po tome, mogu biti slobodna da procenim u istoriji ekonomske škole...Rekli su mi, da ako je zbog nečega bilo vredno ići u tu školu, to je mogućnost za samoostvarenje. Drago mi je, kada pomognem učenicima u nečemu, u čemu su najbolji.

Imala sam izuzetnu učenicu Klaru Nađ iz Kanjiže, bila je vrhunski sportista- skakačica u vis. Vodila sam je na sva moguća takmičenja i svuda je pobeđivala. Nije mi zbog toga bila najdraža, nego zato, što je bila izuzetno skromna devojka, lepo vaspitana, dobar prijatelj i primeran učenik, svima uzor u školi. Ona je dobitnica prve nagrade u školi za sportistu generacije. Viakter Blanka, o kojoj sam pričala, je bila najpopularnija u generaciji i dobila nagradu „Drug generacije“... Imam profil na fejsbuku, na kojem je do sada registrovano preko dve hiljade prijatelja i među njima je mnogo bivših đaka i sportista i volim da komuniciram sa njima. Često mi se javljaju za savet ili da me nešto pitaju, da mi saopšte neku lepu vest.

Želim da budem svojoj deci podrška u životu, da završe školu koju žele i da ih izvedem na put. I naravno da im budem siguran oslonac do kraja života.

Mart 2012.

RECENZIJA SVENKE SAVIĆ

Danas je u feminističkoj metodologiji jedan od važnih načina sakupljanja empirijskog materijala metod životne priča žena (*oral history*) u kojoj se podaci iz ličnog iskustva žena analiziraju uzimanjem u obzir društvenih, istorijskih i, pre svega, kulturnih elemenata konteksta u kojem žene žive, kako bi se na nov način interpretirali događaji iz bliže i dalje istorije koliko i iz perspektivne savremenosti.

Tokom poslednjih petnaest godina u domaćoj literaturi su sakupljene 300 životnih priča različitih žena u Vojvodini i pohranjene u bazi podataka (Udruženja „Ženske studije i istraživanja“: 1998-2012), žena iz različitih nacionalnih zajednica (Hrvatice, Mađarice, Romkinje, Rumunke, Rusinke, Srpkinja). Istovremeno se metod životne priče proširio i na skupine žena objedinjene nekom drugom komponentom zajedničkog identiteta (kao što su novinarka, žene sa invaliditetom, partizanke, profesorke univerziteta).

Važan doprinos ukupnom empirijskom materijalu u Vojvodini su i sedam životnih priča političarki iz Vojvodine koje je Dijana Subotički zabeležila u 2012. godini. Odabrane žene javno govore o pitanjima vezanim za odluku da uđu u političke tokove danas (kada je nedovoljan broj žena u političkom životu zemlje uopšte).

Podaci iz ovog pilot istraživanja, mogu dobro poslužiti za komparativna u drugim delovima jugoslovenskog prostora, s jedne strane, ali i za komparativna istraživanja u drugim delovima sveta. Očigledno je, naime, da postoji nešto opšte u ovim ženskim iskustvima danas – veoma težak i naporan prodor u javni prostor politike.

Važan je ovaj skup ličnih priča političarki iz Vojvodine za povezivanje sa životima žena u politici u prethodnim vekovima na istom prostoru, naročito sa onim ženama koje su svoju profesionalnu političku karijeru gradile nakon II svetskog rata.

Zato toplo preporučujem izdavanje knjige Dijane Subotički pod nazivom „Životne priče političarki iz Vojvodine“ za štampu u

2012. godini kao značajan doprinos našoj političkoj kulturi, budući da ispunjava prazninu u postojećem korpusu podataka o političarkama u Vojvodini.

Novi Sad, 1.12. 2012.

Svenka Savić

Prilog: Spisak objavljenih knjiga Ženske studije i istraživanja

Udruženje Ženske studije i istraživanja, Novi Sad u saradnji sa Futura Publikacije Novi Sad

Lista objavljenih knjiga: 1999-2011

2001

Savić, Svenka et al. Romkinje: biografije starih Romkinja u Vojvodni.
Savić, Svenka et al. Vojvođanke: 1917-1930: životne priče žena.

2002

Kestli, Elisabet, Žene sa Kosova: životne priče Albanki.
Stojaković, Gordana, Životna priča Nede Božinović: 1917-2001.

2003

Tot, Marija et al. Životne priče Rusinki
Ferko, Antonia, Slovenky: životne pribehi Sloveniek vo Vojvodina.

2004

2006

Savić, Svenka i Veronika Mitro, Vajdasagi magyar nok elettortenetei.
Savić, Svenka Identities of Women in Vojvodina (Identiteti Vojvođanki)

2007

Savić, Svenka sa saradnicama, Romkinje 2: životne priče Romkinja u Srbiji.
Savić, Svenka sa saradnicama, Hrvatice, Bunjevke, Šokice: životne priče

2008

Savić, Svenka, Veronika Mitro, Sara Savić i Marijana Čanak, *Životne priče žena: A što ću ti ja jedna pričat...*

2009

Milica Bracić et al. Životne priče žena sa invaliditetom u Vojvodini

2011

Laura Spariosu et al. Životne priče žena u Vojvodini: Rumunke (1921-1974)

RECENZIJA MARIJE SRDIĆ

Zahvaljujući istraživačkim i aktivističkim naporima koji su činjani u „Ženskim studijama i istraživanjima“ u prilici smo da danas čitamo životne ispovesti žena iz šest nacionalnih zajednica Vojvodine kao i da budemo svedokinje da se metod „životne priče“ uspešno koristi u istraživanju drugih, aktuelnih, ženskih identiteta.

Istaživačica i autorka publikacije „Životne priče političarki iz Vojvodine“ Dijana Subotički, opredelila se da nam, uz korišćenje upravo ovog metoda, predstavi sedam žena koje su posle 2000-te godine, u kontekstu partijskog pluralizma i uspostavljanja demokratskih odnosa u srpskom društvu, uspele da zakorače u prostor politike i u njemu se ostvare.

Koristeći zanatsko umeće novinarkе, posvećenost aktivistkinje i stečeno akademsko znanje, Dijana Subotički nam je omogućila da aktuelne vojvođanske političarke vidimo na način koji do sada nije bio uobičajan.

Taj uvid još je dragoceniji ako se ima u vidu da diskurs žena koje su aktivne na političkoj sceni Srbije vrlo retko odstupa od ustaljenih „partijskih matrica“ i forumskog, „obezličnog“ govora. Kada se ovdašnje političarke obraćaju javnosti i medijima, one retko govore u prvom licu jednine, a još ređe to čine „kao žene“, iz pozicije žene...

Otuda se čini značajnijim napor Dijane Subotički da sabere lične ispovesti sedam političarki. U njima imamo priliku da prepoznamo ono što danas izostaje u javnim nastupima, skupštinskim i televizijskim debatama: iskreno kazivanje, razumevanje stvarnog života, brigu za bližnje i zajednicu, iskustvo samosagledavanja... Rečju – ljudsko lice politike.

Da ne bude dileme, u Srbiji je politika i dalje prostor muške dominacije, prostor oblikovan patrijarhalno – prema muškarcima i za muškarce. Veći prodor žena u politiku nakon 2000-te godine,

njihovo profesionalno angažovanje i preuzimanje važnih uloga u institucijama, značajno narušava „udobnost“ tog poznatog modela.

„Kritična masa“ žena u parlamentima na svim nivoima, u Vladi Srbije i Vladi Vojvodine, u partijskim strukturama, danas je praćena novim izazovima i zamkama za žene. Deo tih suočavanja, dilema i mogućih odgovora nalazimo u životnim pričama političarki sa kojima je razgovarala Dijana Subotički.

Preporučujem ovu publikaciju za čitanje, najpre baš političarkama, zato što će im omogućiti dragocenu spoznaju da dele slično iskustvo na trnovitom putu napredovanja u politici. Takođe, preporučujem je i aktivistkinjama ženskih organizacija i grupa, jer će im čitanje iskrenih kazivanja pomoći da bolje razumeju stvarne moći žena u srpskoj politici.

Sveukupno, ovo pilot istraživanje Dijane Subotički vidim kao koristan doprinos sagledavanju uloge žena u procesu demokratizacije srpskog društva i njegovog nesigurnog napredovanja ka modernosti.

Novi Sad, 4. decembar 2012.

Marija Srdić

BIOGRAFIJA DIJANE SUBOTIČKI

Dijana Subotički (1983, Kikinda) diplomirala je 2007. godine na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, nakon čega je počela da predaje srpski jezik i književnost, prvo u Osnovnoj školi „Mora Karolj u Sajanu, a potom u srednjoj Tehničkoj školi u Kikindi. Ubrzo je završila i Evropske master studije, a trenutno je doktorantkinja Univerziteta u Novom Sadu, ACIMSI- Centra za rodne studije.

Novinarstvom se bavi od 1998. godine. Pisala je i snimala za niz medijskih kuća u zemlji i inostranstvu, kako u stalnom radnom odnosu, tako i dopisnički i honorarno (RTV VK u Kikindi, nedeljnik Kikindske, Radio Kikinda, novinska agencija Beta, dnevni list Danas, Nezavisni vojvođanski građanski list, KTV u Zrenjaninu, BBC- Servis na srpskom i dr). Autorka je više hiljada radijskih i televizijskih intervjuova, stotinak političkih talk show-a, desetina istraživačkih priča i mnogih novinskih tekstova... Posebno je specijalizovana za političke kampanje, tv duele i program uživo. Godine 2006. završila je dvogodišnje specijalističke studije televizijskog novinarstva u Novosadskoj novinarskoj školi u Novom Sadu. U periodu od 1998. do 2007. intenzivno je pohađala niz seminara i obuka iz oblasti medija, civilnog društva i političkih kampanja (među kojima i godišnji seminar Beogradskog fonda za političku izuzetnost), a poslednjih godina drži treninge o radu u medijima, javnim nastupima, jeziku i PR-u.

Dobitnica je više novinarskih priznanja. Centralno-evropska inicijativa (CEI) sa sedištem u Trstu i Medijska organizacija jugoistočne Evrope (SEEMO) sa sedištem u Beču dodelili su joj 2011. godine specijalnu diplomu za istraživačko novinarstvo u lokalnoj zajednici, a iste godine Program Ujedinjenih nacija za razvoj u Srbiji (UNDP) u okviru projekta „Monitoring javne potrošnje u Srbiji“ dodelio joj je nagradu za tv ciklus „VK istražuje: Slučaj kikindska deponija“. NUNS i

Ambasada SAD u Beogradu nominovali su je 2012. godine za nagradu za istraživačko novinarstvo.

Poslednjih šest godina posvetila se uređivanju programa. Koordinatorica je mnogih projekata u različitim organizacijama i prva urednica linka www.zamislizivot.org koji je pokrenut 2008. godine u Ministarstvu omladine i sporta Republike Srbije, povodom izrade Nacionalne strategije za mlade. Predsednica je UG „PostPesimisti Kikinde“ u Kikindi.

U oktobru 2012. izabrana je za predsednicu Programskog odbora Radiodifuzne ustanove Vojvodine.

Članica je Nezavisnog društva novinara Vojvodine, Nezavisnog udruženja novinara Srbije i Internacionalne federacije novinara (IFJ).

Godine 2011. objavila je svoju prvu stručnu knjigu „Dostupnost informacijama od javnog značaja“ (JP Službeni glasnik i Banatski kulturni centar), a 2012. publikaciju posvećenu preminulom novinaru „Sećanja na Sinišu Jakonića“ (Banatski kulturni centar).

FOREWORD

At the University of Novi Sad, ACIMSI Centre for Gender Studies, I attended a course, taught by professor Svenka Savić, called "Intercultural and Gender Aspects of Narration" (2012), which was focused on cultural and gender inter-correlation in narration based on personal experiences and life stories (oral history).

The course featured discussions about the different ways in which a woman constructs facts from her life and the ways of analyzing those facts. The aim of the course was teaching techniques for recording the oral history of women in ethnic communities in Vojvodina, and ways of analyzing the gathered material for the purposes of writing a PhD dissertation. Since in my PhD studies I analyze how female politicians are represented in printed media during the pre-election campaign, I decided to record the life stories of female politicians who are seldom seen on the covers of printed media. In February 2012, I recorded the stories of three MPs: Olena Papuga from Ruski Krstur, Judita Popović from Zrenjanin and Aniko Žiroš- Jankelić from Senta.

Encouraged by my professor, I continued my work. After the elections in Serbia in May 2012, I recorded four more stories during the autumn of 2012, but this time I chose local female politicians: Vesna Bjelić- Francuski, an MP of AP Vojvodina; Đurđina Jerinkić, Chairwoman of the Municipal Council of Kikinda; Gordana Bulatović, Vice Chairwoman of the Municipal Council of Kikinda; and Stanislava Hrnjak, member of the Municipal Council of Kikinda.

As in the past, contemporary feminist researchers are interested in oral history and biography for several reasons: the development of theory of feminism, admiration towards other women, contributions to social justice, facilitation of understanding between social classes, and research on the meanings of events in the lives of women. (Shulamit Reinharz, Lynn Davidman, 1992: 134)

This collection, which consists of seven stories of female politicians from Vojvodina, was created with the help of the "Raising the Awareness of Citizens of Vojvodina of Gender Equality" project of the "PostPesimists of Kikinda" organization and with financial backing from "Ekumenska inicijativa žena" (Ecumenical women's initiative) from Croatia. Each of these women is the subject of a story. I tried to guide the conversation so that they could speak as freely as possible. The stories are presented in alphabetical order.

Concerning the method, I tried to put my full trust in the women I interviewed and the stories they told. The women I talked to were assured I would not use anything without their consent. The ordering of the topics was the same in every interview. I started with topics such as the woman's original family, their childhood, the way they were raised, connections between generations; I then continued with talk of education, profession, their partners and husbands, love lives, marriages, and divorces. Afterwards, we talked about their children, birth, motherhood, maternal leave, kindergarten, school, the differences in raising boys and girls, mothers and fathers and their roles in the family, their financial situation and living arrangements throughout the years, homemaking, everyday concerns (workdays, holidays), and religion. These were followed by questions about free time, namely whether they had managed to find some time for themselves, friends, important social ties, how they spend their holidays and vacations, and how they take care of their health. A special place in every story is the part about their concepts of gender equality, their motives for entering politics (rife with explanations and reminiscences), as well as representing them as candidates in the latest elections. In addition, I asked them what they wanted to be when they were girls, what their plans were back then, and which of those plans and dreams they managed to accomplish.

I followed a rule established by the researchers of Gender Studies in Novi Sad, which states that the relationship between the researcher and the interviewee is essentially a co-authorship: the researcher is the author of the text, while the women we interview are the authors of their lives.

In a patriarchy, where every woman faces male domination in society, every woman's life story is unique and truthful for the researcher, so we put special trust in both what a woman said, as well as what was meant by that. (Savić Svenka 2001:9)

I could list a number of similarities among the chosen female politicians, starting with the fact that they are all highly educated; however, they are also very different, mainly because of the various political parties they belong to. However, that is not a subject of this publication. This collection was published as one of the projects of the "PostPesimists of Kikinda" organization with the intention of helping to increase the number of women in politics, because I strongly believe that these testimonies encourage the strengthening of women in politics.

Dijana Subotički

SADRŽAJ

Zahvalnica / 3

Predgovor / 5

Vesna Bjelić- Francuski / 7

Gordana Bulatović / 26

Đurđina Jerinkić / 41

Stanislava Hrnjak / 58

Olena Papuga / 76

Judita Popović / 93

Aniko Žiroš-Jankelić / 110

Recenzija Svenke Savić / 124

Recenzija Marije Srdić / 126

Biografija Dijane Subotički / 128

Foreword / 130